

En lizye lo lepase, en lizye lo lavenir

Et øye til fortiden, et øye til fremtiden

Seychellois selvbilde i en transnasjonal verden.

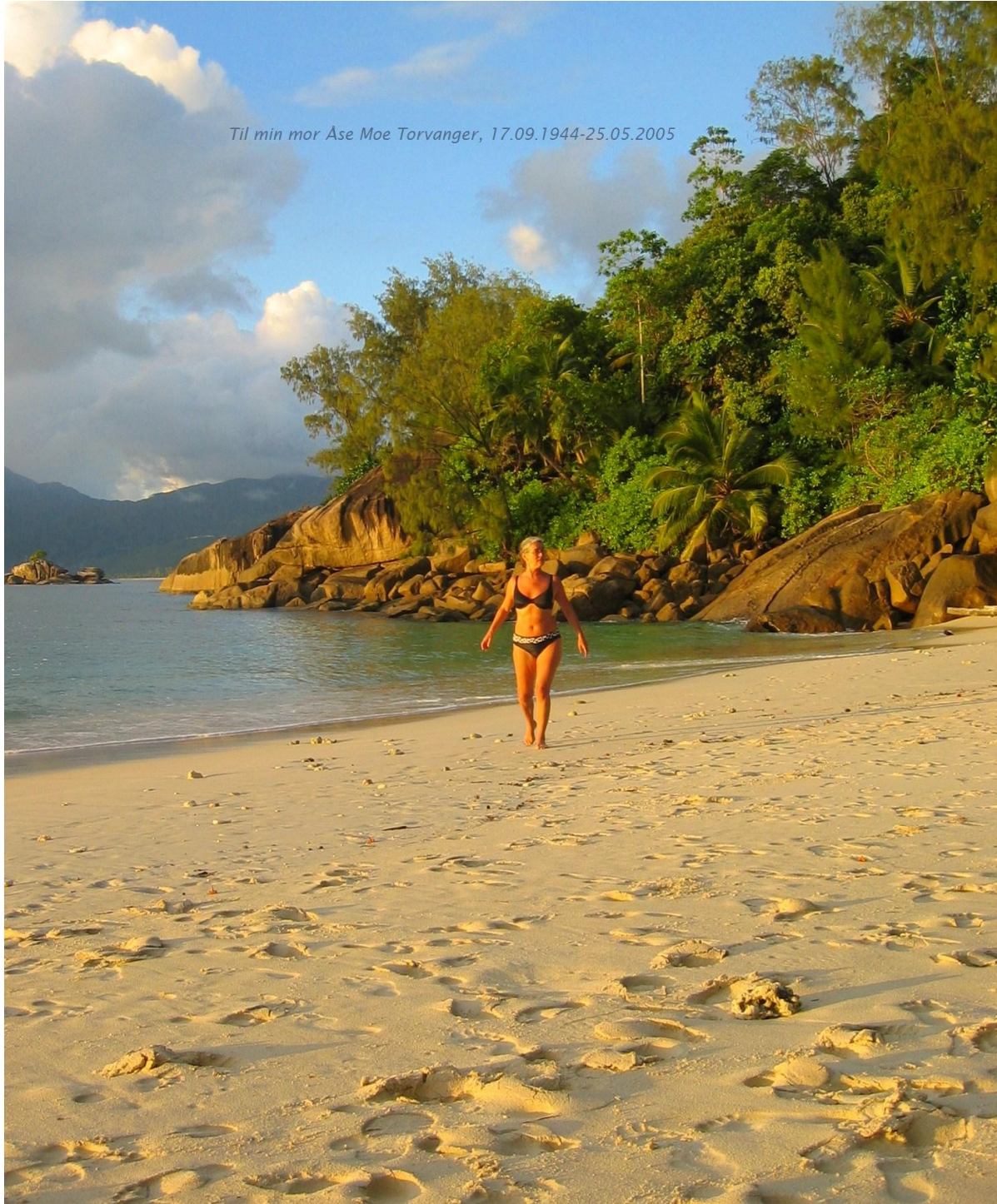
Masteroppgave ved Sosialantropologisk Institutt

Lise Torvanger Dybvik

UNIVERSITETET I OSLO

Våren 2008

Dedikasjon

Sammendrag

En lizye lo lepase, en lizye lo lavenir. Et øye til fortiden, et øye til fremtiden; Seychellois selvbilde i en transnasjonal verden.

Jeg beskriver i denne oppgaven hvordan seychellois selvbilde formes i møte med resten av verden gjennom media, forbruk og mobilitet; hvordan seychellois selvbilde konstitueres relasjonelt i et transnasjonalt perspektiv. Seychellois bor i paradiset, men mangler varer. Det er et land hvor det er økt velstand, høye levekostnader, lave lønninger og begrensede alternativer i arbeidsmarkedet. Det er ikke lenger en kontrollerende elite som sitter med makten over informasjon om verden utenifra. Seychellois får daglig et bilde på en større verden som de selv må fortolke, forkaste eller inkorporere i sitt liv. Ved hjelp av dette bilde og andres historier, danner de seg en bredere forståelse av seg selv i motsetning til noe annet. De sammenligner seg med naboene og ønsker seg like stort hus som dem. De sammenligner seg med Europa og føler at de ikke når helt opp. De opplever en subjektiv fattigdom på et sted hvor objektiv fattigdom ikke nødvendigvis kan måles. Seychellois sammenligner seg med Afrika og føler seg rike. De ser seg i samsvar med andre kreoler og fremstår som en gruppe. Ved å se og høre om vold og elendighet fra en annen verden føler de seg trygge og isolerte på en god måte. De blir sinte og lei når de ikke får fatt i de materielle godene som de ser at er lettere tilgjengelig for andre. Noen drømmer om kjøpesentre mens andre drømmer om reiser til andre land for å få tak i de ekte varene. Seychellois sammenligner seg med hverandre og ønsker seg det de andre har. Tydelige statussymboler er det å ha hus, bil, utdanning og det å kunne reise. Men innenfor forskjellige grupperinger er det distinksjoner. Er det noen som har ”alt”, men oppfører seg feil, kan han/hun miste sin status innad i gruppen. Vesker byttes ut med plastposer fra flyplasser for å vise hvor og at man har reist. Husene blir stadig større og reisemålene blir utvidet. Reisene bidrar til flere historier, sammenligninger og forestilte verdener. Reisene, sammen med en utvidet bruk av internett, er med på å holde familier spredt rundt i verden samlet. De kommuniserer over nettet og holder hverandre oppdatert og sprer et bilde av Seychellene som paradiset, en slags personlig og kulturell markedsføring. Shopping er en stor del av livet deres, men vareutvalget er lite. De som ikke får fatt i det de trenger og/eller drømmer om, kan oppleve misnøye og få et lavt selvbilde.

Innhold

DEDIKASJON.....	2
SAMMENDRAG.....	3
INNHold.....	4
1. INNLEDNING.....	6
PROBLEMSTILLING.....	8
TEORI.....	9
KART FOR VIDERE LESNING.....	11
2. METODE.....	13
VALG AV STED.....	13
DATAINNSAMLING.....	14
INFORMANTENE.....	17
3. MEDIA.....	20
NY TID.....	21
FORESTILLINGER.....	23
SEYCHELLOIS & TV.....	25
MOTEBILDE & SPORT.....	29
SÅPEOPERA.....	30
OSS VERSUS DEM.....	38
INTERNETT.....	42
AVSLUTNING.....	46
4. FORBRUK & SHOPPING.....	48
1960, 1975 & 2003.....	52

”SHOPPING”	58
MOTEBILDE	68
FRA INDIVID TIL GRUPPE	77
AVSLUTNING	80
5. MOBILITET & TURISME	82
DEN REISENDE SEYCHELLOIS	83
TURISME	94
OSS VERSUS DEM	102
AVSLUTNING	108
6. AVSLUTTENDE KOMMENTARER	109
KILDELISTE	112
APPENDIKS.....	116

1. Innledning

En lizye lo lepase, en lizye lo lavenir¹. Et øye til fortiden, et øye til fremtiden.

Hvem er du? Hvem ønsker du å være? Hvor kommer du fra? Alle har et selvbilde. Men hva er det som er med på å forme nettopp den du er? Er det noen universelle faktorer som er mer styrende enn andre? Si at du bor på en øy hvor landet bare er avgrenset av et stort blått hav og det tar timer å komme til et annet sted, men du får jevnlig servert historier og bilder fra en større verden, hvordan vil du da føle deg? Isolert? Hva med følelsen av at alle andre har både tilgang og et større utvalg på varer og andre goder enn deg selv? Hvordan vil dette være med på å forme ditt syn på deg selv? Giddens hevder at det moderne individ er et refleksivt individ som i utpreget grad forholder seg til seg selv og sine omgivelser. Det er et individ som hele tiden erverver seg ny viten, og som anvender denne nye viten. Disse nye erfaringene er et grunnlag og utgangspunkt for videre handlinger (Giddens 1996). Individet vil gjennom ny viten forhandle og reforhandle sitt selvbilde.

Det å være noe innebærer en identifisering med, og ikke minst en differensiering fra andre. Du er noe i motsetning til noe annet. Det at du har mer eller mindre enn andre kan være en statusmarkør på både godt og vondt. Det å sammenligne seg med noen kan være med på å høyne og ikke minst senke ditt syn på deg selv. Hvem sammenligner du deg med? Naboen? Kollegaen? Nabolandet? Hvis vi går tilbake til spørsmålet om hvordan det ville være å bo på en liten øy, et sted hvor det er vakkert, det er varmt, det er frodig, et tilnærmet paradys, men et sted som er bygget opp på slaveri og kolonisering, hva skjer med selvbildet her?

På Seychellene har vært velstandsøkning det siste tiåret. De små karakteristiske blikkhusene er byttet ut med mer moderne hus. Basale behov har blitt dekket. Det har blitt et velferdssamfunn hvor fokuset har skiftet fra å bare overleve og få nok mat på

¹ Dette er det kreolske slagordet som ble brukt under Festival Kreol i 2003.

bordet til drømmene om noe mer. Tanken på det gode liv har blitt en del av det moderne samfunnet. Nå har det blitt en anledning til å reflektere over sin egen livsverden og selvbilde. Gjennom den kolonihistoriske prosessen har seychellois alltid vært en del av den vestlige verden, hvor fransk og engelsk kultur definerer standarder for velstand. Levestandarden i den velstående delen av verden er langt fra noe fremmed for folk. Men dette kan være med på legge føringer for sammenligninger på både godt og vondt. I det seychellois sammenligner seg med den rike del av Europa svekkes selvfølelsen og den stoltheten som av og til kommer til syne kan bli erstattet med en underlegenhet. Det grønne gresset på den andre siden er av og til veldig grønt, men sjeldent grønt nok. Media viser et bilde av en verden hvor det er krig, elendighet og fattigdom. Dette er med på å forsterke selvbildet til Seychellois. De bor på et trygt sted, langt unna det farlige. Goffman mener at vi ønsker at andre skal få et bestemt bilde av hvordan vi er, et bilde vi må presentere og forsvare i forskjellige situasjoner (Goffman 1992). Men hvor kommer dette bilde fra? Og hvorfor har det seg slik at selvrepresentasjonen nå stadig mer dreier seg om Seychellene som "et paradys", et bilde skapt av andre, som de selv har tatt til seg?

Seychellene er en øygruppe omringet av Det indiske hav. Før det 18. århundre var Seychellene så og si ubebodd. I 1770 ble øyene en fransk koloni. Under Napoleonskrigen tok England over kontrollen frem til Seychellene ble selvstendige i 1976 (Scar 2000). I og med at øygruppen ble dannet på grunnlag av tilflytning av maktinnhavere, slaver og handelsreisende har seychellois aldri vært så isolerte at de ikke har visst om at det finnes en større verden. Som koloni har Seychellene tidlig knyttet bånd til verden rundt seg. Seychellois har fått historier fra reisende og har selv reist mye. England og Frankrike har vært forbilder, noe seychellois har hatt å strekke seg mot. Identitetsspørsmål kan være problematisk i øysamfunn hvor slaveri var en realitet. Men regjeringen har gjennom sin sosialistiske politikk og identitetsbygging vært med på en bevissthetsprosess som ikke er gjeldende i alle kreolske stater.

Seychellois ser ut til å være fornøyde med å være seychellois. De er kreoler² og det er de stolt av. Seychellois vet at det finnes flere grupper med kreoler. De er en del av noe større. Seychellois har også fått et sterkere bilde av hvem de ikke er, som igjen er med på å gjøre dem mer klar over hvem de er. Det blir en ambivalens i informasjonen de får fra verden utenfor. De har ”oppdaget” at de bor i paradiset samtidig som de ser en verden som har tilgang på mye av det som de ikke selv har. Mange føler seg fattige. Det er et land hvor det er høye levekostnader, lave lønninger og begrensede alternativer i arbeidsmarkedet. Gjennom media, spesielt elektronisk massemedia, har denne øygruppen med om lag 85 000³ innbyggere fått et mer mangfoldig bilde av verden.

Problemstilling

Så hvordan er det å bo på en liten øy i et stort hav med lang vei til nærmeste naboland? Jeg er ute etter å beskrive hvordan seychellois selvilde formes i møte med resten av verden gjennom media, den daglige omgangen med turister og reiser.

Problemstillingen er derfor; *hvordan seychellois selvilde konstitueres relasjonelt i et transnasjonalt perspektiv.*

Jeg har valgt å rette søkelyset mot media, forbruk og mobilitet. Dette er både synlige og fremtredende faktorer ved utformingen av selvildet. Men det er samtidig viktig å poengtere at dette er dominerende faktorer, men ikke nødvendigvis determinerende.

² Kreol blir brukt som en betegnelse på en gruppe mennesker som er etterkommere av europeere og slaver, en blandingsbefolkning. Dette gjelder steder som for eksempel Seychellene, Mauritius, Kap Verde og Trinidad. Her snakkes det blant annet kreolsk. Kreolspråk er et pidginspråk som har fått morsmålstalere. På Seychellene snakkes det seychellois kreol, som er et fransk basert kreolspråk. Kreolisering har blitt brukt som beskrivelse av en prosess i utvidet forstand. Hannerz beskriver det slik; ”*this world of movement and mixture is a world of creolisation*” (Hannerz 1987:551). Eriksen, med flere, analyserer begrepet i boken ”Creolization”. De fleste bidragsyterne til denne boken vil gå bort fra at kreolisering kan brukes som et universelt begrep, men ser på det som noe innebefatter de landene som er kreolske – og som har en særegen historie med slaveri, plantasjeøkonomi og påtvungne kulturmøter mellom europeere og afrikanere (Stewart 2007). Slik jeg ser det og mener at seychellois bruker det, henviser kreol til seychellois som en gruppe.

³ Seychelles in Figures 2007

Seychellene er et land som fremdeles har synlige spor etter koloniseringen. Det har som sagt vært økt velstand, men seychellois er allikevel på mange måter fremdeles underlegne sine tidligere maktherrer på grunn av dyre leviekostnader og lave inntekter. Trykket utenfra har økt gjennom media som på mange måter er en fiktiv verden, men allikevel noe de ser og fortolker ut i fra. Økt velstand har også ført med seg drømmen om det gode liv. Mange av disse drømmene og ønskene er å finne hos forbrukeren.

Gjennom media får seychellois et bilde av resten av verden. Seychellois føler seg trygge, men de føler seg også fattige. De får et bilde av en rik verden og en farlig verden. Et sted hvor det er terror, drap og vold. Og et bilde av en verden hvor det bugner av velstand. Et sted hvor folk bor i store hus og har store biler. Skille mellom oss/dem forsterker det å være seychellois. Seychellois har alltid hatt en forestilling om de andre, men dette bilde har blitt mer synlig gjennom media. Så hva gjør dette med seychellois og hvordan oppfatter seychellois sitt selvilde gjennom de andre? Jeg vil argumentere for at medias rolle, som igjen kan føre til drømmen om økt forbruk, er svært viktige aspekter av det daglige livet til seychellois. Dette er viktige temaer som ikke bare gjelder Seychellene, men kan ses som et universelt fenomen. I et land som lever av og er avhengig av turisme, hvor lokalbefolkningen selv reiser og har familie spredt rundt om i verden blir mobilitet en annen viktig faktor for konstitueringen av selvildet. På denne måten får de høre, se eller oppleve de andre som igjen vil være med på å si noe om dem selv. Nærmest alle kjenner noen som enten er på reisefot eller som har kommet hjem fra en reise. Disse er bærere av historier om verden og om de andre. Dette er med på å skape forestilte verdener, både fiktive og ekte i et mobilt samfunn.

Teori

Ekteparet Marion og Burton Benedict hadde to lengre feltarbeid på Seychellene i 1960 og 1975. Deres materiale og særlig Burton Benedict (1982) sitt arbeid har fått en sentral plass i min analyse. Det var en viktig oppdagelse å se at statussymboler og

andre kjerneområder har store likhetstrekk med dagens samfunn. Jeg mener at uten hjelp fra deres argumenter kunne jeg fort ha overfortolket medias rolle.

Som en viktig talsmann for statussymboler, differensiering og distinksjoner har jeg valgt å bruke Bourdieu. Med hjelp fra hans argumenter vil jeg lettere kunne vise forskjeller i samfunnet, hvem som har sittet på makten og hvilke ulike materielle goder seychellois jakter på. Bourdieu sin teori bygger på hvordan smak og behag er ulik i de forskjellige samfunnsklassene. Han er opptatt av hvordan kampen mellom klassene utkjempes på livsstilens og forbrukets område (Bourdieu 1995).

For å finne ut mer om hvordan seychellois oppfatter seg selv og ikke minst "de andre" har Arjun Appadurai beskrivelser av forestilte verdener har vært viktig for min oppgave. Begreper som "mediascapes" og "ethnoscapes" er med på å belyse mine påstander. Han viser hvordan krefter som migrasjon og massemedier er med på å danne nye måter å se på selvet og ikke minst forestillinger om verden (Appadurai 1996).

Daniel Miller har gjort flere studier av Trinidad, både i forhold til forbruksmønstre og medias rolle (Miller 1998,1994,1987). På grunn av flere likhetstrekk med Seychellene har Trinidad fått en viktig plass som et sammenligningsgrunnlag i min analyse.

Det er selvsagt flere teoretikere, som vil bli nevnt videre i oppgaven, som både har vært til hjelp som inspirasjonskilder og som hjelp til å belyse mine argumenter.

Som, Ulf Hannerz, har jeg valgt å bruke begrepet transnasjonal fremfor begrepet globalisering. Han beskriver det slik;

"The term "transnational" is in a way more humble, and often a more adequate label for phenomena which can be of quite variable scale and distribution, even when they do share the characteristics of not being contained within a state. In the transnational arena, the actors may now be individuals, groups, movements, business enterprises, and in no small part it is the diversity of organization that we need to

consider. Some things may be more truly global in themselves, however, and in their crisscrossing aggregate, transnational connections contribute to overall interconnectedness” (Hannerz 1996:6).

Kart for videre lesning

I det følgende metodekapitlet vil jeg beskrive grunnlaget for valg av sted, hvilke metoder jeg har valgt å benytte meg av og min rolle som feltarbeider.

Kapittel 3 vil i hovedsak handle om massemedia. Jeg begynner kapitlet med å beskrive endringen av tidsperspektivet ved å få tilgang på tv. Det er ikke lenger en kontrollerende elite som kanaliserte informasjonsstrømmen fra ”den store verden”. Seychellois får ved hjelp av tv-bilde en hurtigere tilgang på det som rører på seg av moter og materielle goder utenfor landegrensene. De forestillingene de sitter med om seg selv og ”de andre” er ikke lenger kun basert på historier fra reisende, men dette er noe som de kan se med egne øyne. De får et mer nyansert bilde av verden som både inneholder fiksjon og fakta. Nyhetene fra resten av verden er med på å skape en trygghet i hjemlandet, motsetning til volden og fattigdommen som tv-bildet viser. Men seychellois får også bilder av en rik verden som er med på å danne drømmer og fantasier om mulige liv, hvor det bugner av overflod. Dette betyr at jeg også er opptatt av å vise seychellois versus ”de andre”; seychellois forestilling om de andre med utgangspunkt i kolonisering og røtter. Som igjen er sentralt for å si noe om konstitusjonen av deres selvbylde.

Videre vil jeg diskutere såpeoperaens særegne posisjon i samfunnet. Såpeoperaen bidrar til en felles diskusjonsramme og gjør det mulig å sladre på en ufarlig måte. Disse seriene blir en del av hverdagen og skuespillerne får en spesiell mottagelse på Seychellene.

Jeg vil avslutte med å vise internett som et kommunikasjonsmiddel hvor familier og venner spredt rundt i verden kan opprettholde båndene på en nærere måte. Jeg vil

også analysere rollen internett har som identifikasjonsmiddel både på det personlige og nasjonale plan.

I kapittel 4 blir forbruk og shopping diskutert. Ordet shopping har en sentral plass i livene til seychellois. De drømmer og jakter etter materielle goder i hverdagslivet.

Ved hjelp av Benedict sin analyse, viser jeg hvordan mange av de samme statussymbolene og differensieringene har vært gjeldende gjennom en årrekke.

Drømmen for de fleste er å ha et stort hus, bil og interiør til huset. De "ekte" merkevarene brukt av den globale middelklassen fremstår som statussymboler og kan være med på å gi en indikasjon på hvem de er eller ønsker å være. Jeg vil også vise hvordan sosiale distinksjoner blir brukt for å skille en gruppe fra en annen.

I et land hvor handelstankegangen, turisme og migrasjon har preget samfunnet siden øygruppen ble bebodd blir begreper som mobilitet og turisme viktige. Kapittel 5 handler derfor om nettopp mobilitet og turisme. Dette kapitlet tar for seg den reisende seychellois, hvor den transnasjonale familien fremstår som en del av hverdagen til et stort flertall. Jeg vil beskrive hvem som reiser, hvor de hovedsakelig reiser og hvorfor de reiser. Videre vil jeg analysere seychellois forhold til turisten og seychellois som turist. Avslutningsvis tar jeg igjen tak i øyboernes forhold til resten av verden med utgangspunkt i et spørreskjema som handler om hvordan seychellois ser på de ulike kontinentene. Dette er en sentral pekepinn på hvordan de oppfatter seg selv i lys av "de andre".

2. Metode

I dette kapitlet vil jeg gjøre rede for valg av tema og sted, datainnsamling og min rolle i felten. Deretter vil jeg kort gi en beskrivelse av hovedinformantene i denne avhandlingen.

Valg av sted

Jeg var så heldig at jeg fikk oppleve Seychellene som barn. Faren min hadde jobb som gjorde at han i perioder måtte jobbe på Seychellene. Noen ganger fikk vi være med. Som voksen vendte jeg tilbake og ble veldig interessert i dette landet. Jeg begynte å stille spørsmål om hvordan det var å bo i et så lite land langt borte fra der ting skjer. Ville seychellois ikke føle seg isolerte? Og hvordan lot de seg ”påvirke” av all informasjonen de fikk gjennom turisme og media?

Jeg valgte å bosette meg på hovedøya hvor 90 % av befolkningen bor. Samboeren min og jeg leide et hus, i utkanten av hovedstaden Victoria.

Språk

På Seychellene er kreolsk, engelsk og fransk offisielle språk. Mange av de daglige samtale foregikk på kreolsk. Manglende språkkunnskaper var noen ganger et hinder under datainnsamlingen. Særlig i starten kan jeg ha gått glipp av kommentarer og samtaler som antakeligvis var interessante data som derfor kan ha gått tapt. Jeg startet tidlig på et kreolkurs og sammen med et intensivt franskkurs før jeg dro gjorde at jeg etter hvert fikk med meg mer av det som skjedde rundt meg. Heldigvis snakket de fleste engelsk flytende slik at samtale foregikk uten problemer. Alle offentlige dokumenter var tilgjengelig på både fransk og engelsk. Og de daglige nyhetene ble visst på alle de tre språkene.

Kameleon og min rolle

Pelto og Pelto argumenterer at det er viktig å være bevisst hvilket inntrykk man gir av seg selv under feltarbeidet, dette kan uttrykkes ved for eksempel hvilke klær man går i, eller hvilke personlige vaner man har (Pelto og Pelto 1996: 190). Jeg oppdaget tidlig at det var få lokale kvinner som gikk i shorts utenfor hjemmet. Hvis de bare skulle gå en rask tur i butikken tok de på seg noe annet og det var viktig for dem at klærne var rene og nystrøkne. Jeg observerte også at representanter for regjeringen var ikledd formelle klær. I og med at klær så ut til å være viktig for seychellois valgte jeg å bruke klær som gjorde at jeg ikke skilte meg ut. Det var flere ganger jeg følte meg som en kameleon, som endret meg etter omgivelsene. Det at jeg ble kjent med personer som kunne sies å representere ulike grupper av befolkning gjorde at jeg ikke ville vise meg sammen med dem samtidig. Det var en gang hvor en fra regjeringen tok meg med på en biltur for å vise meg rundt på øyene. Da vi kom til Beau Vallon, hvor en annen av informantene mine jobbet, gjorde jeg alt for at de ikke skulle se meg sammen med den andre. De hadde klare oppfatninger om hverandre, ikke som person, men som ulike representanter for sin gruppe. Han som jobbet på stranden, var sterkt i mot regjeringen. Jeg er sikker på at han ville ha pratet til meg på en annen måte hvis han så meg sammen med regjeringsmannen. Hammersley og Atkinson påpeker hvordan påkledning og væremåte kan være viktig for å opparbeide tillit (Hammersley og Atkinson 1996:113). Dette var noe som jeg så på som viktig særlig i oppbygning av forhold til informantene.

Datainnsamling

I begynnelsen av feltarbeidet var det mer observasjon enn deltagende observasjon. Ulik grad av deltagende observasjon var min viktigste metode for datainnsamling. Noen av fordelene ved denne metoden er at man i felten har bedre forutsetninger for å forstå konteksten hvor samhandlingen pågår (Patton 2002). Feltarbeideren kan også i slike sammenhenger oppdage elementer som er relevante, og som informanter kanskje selv ikke hadde informert om for eksempel et formelt intervju. I alle sosiale

systemer finnes rutiner, og deltakere tar disse rutinene kanskje så for gitt at de selv ikke er bevisste viktige nyanser. En observatør som ikke er fullt integrert har imidlertid mulighet til å observere flere av disse (Patton 2002: 263).

I og med at jeg skriver om media i et av mine hovedkapitler så jeg det som nødvendig å selv følge med på det av media som var tilgjengelig. Dette medførte at jeg leste aviser hver dag og at jeg så på nyheter. Jeg valgte også å se på tv-programmer som jeg visste at flere av informantene mine så på. På denne måten fikk jeg innblikk i hva som interesserte dem, samt at det var et ypperlig samtaleemne.

For å få et bredere overblikk og for å komme i kontakt med ulike typer mennesker hadde jeg flere formelle intervjuer. De fleste av disse intervjuene var med mannlige regjeringsmedlemmer. Jeg fikk da innsyn i hvordan de selv oppfattet seychellois, men jeg følte flere ganger at de måtte si de "korrekte" tingene. Dette sto ikke alltid i samsvar med hvordan den allmenne seychellois oppfattet situasjonen. Kanskje noe av det største overraskelsen for meg med disse intervjuene var å se hvordan holdningen til meg endret seg i det jeg hadde med samboeren min. I det vi var to stykker og hadde med en mann som var noe mer enn en student, ble jeg en sett på som en mer seriøs intervjuer. Disse intervjuene varte lenger og jeg fikk mer ut av dem. Jeg lærte også fort at desto bedre jeg hadde forbredt spørsmålene mine desto lettere foregikk intervjuet.

I løpet av feltarbeidet delte jeg ut et spørreskjema til om lag 70 personer. Jeg gjorde dette mer som en øvelse i å komme i kontakt med mennesker, men jeg har i ettertid sett at svarene jeg fikk har vært fruktbare for analysen min. Jobben med å dele ut skjemaene var i seg selv en enkel jobb. Det medførte mange spennende samtaler og mange fikk lettere innblikk i hva det egentlig var jeg drev med. Jeg gikk innom butikker, sendte dem til regjeringsansatte, venner fikk noen som de delte ut, jeg sendte noen via e-mail til studenter i utlandet og så videre. Men i ettertid så jeg at jeg hadde gjort mye feil. Spørsmålene var for mange og for lange. Det krevde mye jobb å svare på alt, så kvaliteten varierte. Men den verste jobben var å samle dem inn igjen. Jeg er sikker på at det var mange som glemte seg når de så at jeg kom igjen for å

mase. Jeg fikk tilslutt samlet inn rundt 50 stykker. Noen hadde jobbet mer med dem enn andre. Det skulle også vise seg at mange hadde vært redd for at svarene deres skulle leses av regjeringsmedlemmer. Flere av studentene skrev; ”*I thrust that nobody else will read it*”. Jeg fikk også senere høre at noen skrev det de regnet med at jeg ønsket at de skulle svare. Dette må taes med i betraktningen.

Fellene

Før jeg dro til Seychellene hørte jeg om flere av fellene en feltarbeider kunne gå i. Men rett som det var gikk jeg i dem selv. Jeg hadde fått høre at jeg måtte være bevisst i forhold til hvem som oppsøkte meg og tenke over hva de egentlig ville. Jeg kom i kontakt med Linda på en bussholdeplass. Hun pratet i vei og inviterte meg hjem til seg. Ettersom dette var tidlig i feltarbeidet var det en lykkedag for meg. Jeg var i gang! Hvordan hun skilte seg ut ved å være skitten i tøyet og være ugredd på håret var signaler, som jeg senere i feltet ville ha oppdaget. Men ”vennskap” med Linda ble etter hvert en dyr opplevelse. Avhandlingen om å bli utnyttet som antropolog ble stadig lengre. Jeg lot meg lure hver gang. Før episoden som jeg vil beskrive endte jeg opp med å kjøpe øl og vin til alle gjestene på første fest jeg var med på. Men på den andre siden ble hennes kusine Anne en av mine hovedinformanter.

Andre morgenen på rad våknet jeg av at Linda ropte utenfor huset; ”*Lisssee*”. Dagen før hadde hun vært innom og tatt med seg flere papayaer da jeg tidligere hadde sagt at hun kunne få en. Denne morgenen lurte hun på om hun kunne få vaske en noen klær hos oss. De hadde problemer med vaskemaskinen hjemme. Jeg trodde at det var snakk om en vask, men utenfor huset hang tørkesnoren full av klær. Vaskemaskinen sto ute, så det var bare å sette den på uten å måtte gå inn i huset. Hun spurte om hun kunne få komme inn og stryke noe av det. Stuen vår ble med ett full av ukjente klær. Linda snakket i vei. ”*yes, yes, I love to wash, I am very good at it, I have a good heart.*” Så begynte hun å snakke om at hun skulle komme hver dag og da kunne hun jo også vaske for oss. Jeg forsøkte å si at det ikke var en så god ide, jeg var usikker på om blant annet han vi leide huset av ville bli så fornøyd. Linda ble ordentlig furt. Hun

forlot huset i sinne. Noen dager senere fant jeg en lapp utenfor huset fra Linda. Jeg var invitert til hennes kusine Annes hus hvor det skulle holdes en Holly Communion, en katolsk form for dåp. På lappen fra Linda sto det; ”*you are not invited to the party, do not come.*” Etter en telefon til Anne ble dette avkreftet. Noen uker senere gikk jeg til festen. Det var om lag tre kilometer. Og i øsende regn med slippers på beina ankom jeg festen søkkvåt. Etter å ha tørket meg med et håndkle dro jeg fram kamera fra nederst i sekken. Alle fulgte med på meg. Jeg følte meg som en klovn på sirkus. Alle smilte og var hyggelige, men det var ikke så mange som pratet med meg. Dermed ble jeg sittende i et hjørne på en plaststol og se på menneskene rundt meg gjennom en kameralinse. Begge tilfellene var tidlig i oppholdet og illustrerer rollen min som feltarbeider på første stadiet. Det var to lærerike opplevelser.

Informantene

Jeg har valgt å ta med en kort introduksjon av hovedinformantene i dette kapitlet slik at det blir lettere å få en oversikt over hvem jeg snakker om og hvorfor jeg valgt akkurat disse personene.

Jeg har valgt å trekke ut de informantene som jeg mener er mest representative for sin gruppe. Slik jeg ser det kan seychellois grovt deles i tre grupper, en overklasse, en middelklasse og en klasse med dårlig økonomi, ”fattig”. Det er viktig å poengtere at Seychellene ikke er et klassesamfunn. Bourdieu skriver om klasser, men han skriver at det betyr ikke at de konstituerer en klasse i Marx` forstand, det vil si en gruppe mobilisert for et felles mål og mot en annen klasse (Bourdieu1995:40). Men det er skiller, og jeg har derfor valgt å dele dem inn slik fordi dette er med på å gi en bredere bilde på hvem seychellois er og hvordan samfunnet fremstår.

Den første gruppen er en slags overklasse. Ingen av dem jeg kom i kontakt med hadde ubegrenset med penger, men de skilte seg ut ved at de hadde bedre økonomi enn gjennomsnittet. De hadde også en høyere status. For denne gruppen vil jeg plassere Edwin og Jessica, i slutten av 40-årene med tre barn. Edwin hadde en viktig

stilling i regjeringen og konen hans Jessica jobbet for tv-stasjonen SBC. Det eldste barnet deres tok videre utdanning i England, mens de to andre gikk på fransk privatskole. Denne familien ble oppfattet som ”*high people*” og i flere tilfeller måtte jeg underkommunisere mitt bekjentskap med dem. Videre vil jeg beskrive Rick og Pauline, i begynnelsen av 40 årene med to barn. De hadde bodd flere år i Sør Afrika. De bodde i et stort hus og sendte barna sine på privatskole.

Vennen til Edwin, Daniel, var en del av middelklassen. Med middelklassen mener jeg de som verken befinner seg på toppen eller bunnen av samfunnet. Det er personer med en viss økonomisk uavhengighet. Det er her de fleste seychellois befant seg. Daniel var i slutten av 40-årene og jobbet for regjeringen, men hadde ikke god økonomi. Han var i en prosess i å få bygget seg et nytt hus og her forsvant de fleste pengene. Han klaget ofte over at han ikke hadde råd til å spise ute. Til forskjell fra Daniel, hadde Peter råd til å gå på restaurant. Peter tilhørte også middelklassen og var i slutten av 30 årene. Han var enslig og skilte seg ut ved å ikke ha bil eller hus. Noe som jeg senere vil vise at var viktige statussymboler. I denne gruppen vil jeg også plassere Dinah og Jeanville. De var to unge jenter, rundt 20 år, som jobbet i et reisebyrå. De bodde fremdeles hjemme. Maria er også en person som vil bli omtalt flere steder og som befant seg i denne gruppen. Hun var kreollæreren min og nærmet seg 60 år.

Anne og Robin er to personer som jeg mener at befant seg på den nedre middelklassen. De var i begynnelsen av 30 årene. Anne bodde i et hus finansiert av regjeringen og Robin leide et hus sammen noen venner. Begge hadde drømmen om å få seg sitt eget hus.

I kategorien ”fattig” har jeg ingen hovedinformanter, men gjennom husholdet til Anne var jeg ofte i kontakt med Linda og Diana. Diana var en enslig mor med to barn som fikk bo hos Anne. Hun hadde ingen fast jobb, men jobbet av og til med å plukke søppel langs veien. Grunnet språkproblemer, hadde vi bare kontakt når Anne var til stede. Kreolsken min var ikke god nok til at vi kunne gjennomføre lange samtaler og Diana snakket ikke engelsk.

Alle disse personene og flere kommer til å bli omtalt gjennom analysen. Jeg mener at de er gode representanter for seychellois. De vil alle bli beskrevet mer detaljert underveis.

3. Media

I dette kapitlet vil jeg begynne med å beskrive media med hovedfokus på tv og dets rolle på Seychellene. Jeg vil vise hvordan nyheter kan bidra til å minske reiselysten og danne en trygghet i hjemlandet og hvordan media sprer et bilde av hvilke moter og materielle goder seychellois burde ha. Videre vil jeg beskrive hvordan såpeopera har blitt en stor del av seychellois hverdag. Og hvordan mediabildet er med på å danne en felles oppfatning om de andre, hvordan seychellois oppfatter seg selv ut i fra hvordan de ser på resten av verden. Avslutningsvis vil jeg vise internett sin rolle både for de som befant seg på Seychellene og de som var i utlandet.

Utgangspunkt i denne analysen er at media kan være en av røttene til hvordan seychellois selvilde konstitueres relasjonelt i et transnasjonalt perspektiv.

Seychellois får et bilde av resten av verden som blir del av deres hverdag. Men etter å ha lest Benedict (1982) sitt arbeid fra Seychellene basert på feltarbeid i 1960 og 1975, må jeg si at jeg ble overrasket over hvor lite samfunnet hadde endret seg. På den ene siden ønsket folk seg materielle goder fordi de hadde sett bilder av dem på tv, men på den andre siden er dette et samfunn hvor penger og materielle goder alltid har vært statussymboler. Benedict skriver om hvordan det å ha sitt eget hus både gir status og trygghet og om hvordan menn blir menn i det de bruker penger og spanderer på andre. Han skriver også om hvor viktig klær og moter er i hverdagen, at kvinner samlet seg over motemagasiner for å sy seg slike klær. Underveis i feltarbeidet oppdaget jeg hvor viktig tv-apparatet var for de fleste og at det var om å gjøre å ha det største tv-en. Men heller ikke dette skulle vise seg å være noe nytt. Benedict beskrev hvordan radioen var et viktig samlingspunkt. Det var et tilfelle hvor en familie hadde skaffet seg et stor flott radio, men de manglet strøm (Benedict 1982:182-219). Tv-en er med på en dannelsesprosess i forhold til selvilde til seychellois, men ikke i den grad jeg først hadde forestilt meg. Tv-en gir et klarere et bilde på Seychellois versus resten av verden. Seychellois får et tv-bilde som de kan forholde seg til, både fiktivt og ekte.

Ny Tid

I sin analyse fra Belize beskriver Wilk hvordan det han kaller ”tv-tid” er med på å bryte ned forskjellene mellom periferi og metropol, mellom geografisk distanse og kulturelle lag. Han skriver hvordan belizerne istedenfor å se på seg selv som fastsatt i fortiden har nå kommet til en forståelse av at de er forskjellige fra metropolene i kulturelle og politiske uttrykk. I denne prosessen har den beliziske eliten mistet mye av sin rolle som pådrivere av fremskritt og moter. Tv har presentert belizerne med en objektivering av ”de andre”. Oppgaven med å definere selvet har fått en ny dimensjon. Forskjellene mellom belizerne ser ut til å bli borte når de blir konfrontert med bilde fra boksen. Det har nå blitt et felles språk i diskusjonen av forskjeller og likheter, og en synlig standard for sammenligning. I fortiden ble bilder fra utenlandsk kultur mottatt indirekte med den kolonistiske eliten som aktører som selektive agenter, som ”gatekeepers” til verden utenfor (Wilk 2002:172-182).

Når belizerne ser på tv fra Nord Amerika har de noe felles, både ved deres felles kunnskap om hva som foregår i USA og deres felles opplevelse av det de ser. Så når belizerne kanskje lager ulike moralske bedømmelser av hva som er bra og dårlig på tv, deler de et felles språk når de diskuterer de moralske temaene. Videre skriver Wilk om hvordan tiden på en måte har stått stille i den koloniserte samfunnet. Dette syns jeg er spennende fordi det forteller noe om det å ha vært en tidligere koloni. Det er relevant i forhold til Seychellene og andre stater som har vært kolonisert. Flyten av forbruksvarer mellom metropol og koloni er en form for kulturelle tidtakerur hvor objektene og ideene er klokker som skiller kolonitiden. Det kan bli kalt ”år tilbake”. Gapet kan bli mindre eller større, men klokken befinner seg i metropolen i New York, London eller Paris. Koloniene befinner seg alltid i en annen tidssone. Flyten av moter gjør slik at koloniene må løpe fortere for å ta igjen. De har kanskje muligheten til å kutte ned på avstanden til et halvt år, men som haren i den greske fabelen om haren og skilpadden, vil de aldri nå målet. Satellitt-tv har fjernet et sentralt element fra kolonitid. Avstanden mellom metropol og koloni kan ikke lengre måles i tid. Denne direkte kontakten viser at det nå bare er avstanden og kulturen som skiller

Belize fra USA, ikke tid. Tv-tid er nå en enslig klokke som tikker i vei i en rytme på hver plass den når, en fortsettende syklus av nyheter, reklame, underholdning og spesielle hendelser. Moter er ikke lengre kun kanalisert gjennom en lokal elite fordi nå strømmer informasjonen direkte til massene. For ti år siden da det kom noen tilbake til Belize fra en reise til New York eller Miami gikk han struttende rundt i sine klær i uker (Wilk 2002:175-182).

På Seychellene var det fremdeles et skille mellom de som kom hjem og de som bodde der. Det var tydelig å se i gatene når det var ferietid fra universitetene i utlandet. Seychellois så på tv hva de andre hadde, men hadde ikke samme tilgang på dette selv. Jeg mener at tv-en er med på å forsterke drømmene og øke lengselen etter varer. Men uansett mener jeg at Wilk har et godt poeng når han skriver om tidsbegrepet, at en kan si at tidsforskjellen har på en måte blitt borte, avstanden har blitt kortere (Wilk 2002:172).

Wilk skriver også om hvordan moter og produkter fra verden utenfor mister sin magi og at det lokale får en sterkere betydning (Wilk 2002). Dette gjelder ikke forbruksvarer på Seychellene. Tvert om, det er det som kommer utenfra som er det virkelig ekte, spesielt hvis det er av et kjent merke. Uansett har tv-en gitt Seychellois en sterkere følelse av hvem de er i forhold til "de andre", de har oppdaget at de bor i paradiset. De har blitt mer klar over hva de har å tilby; en vakker natur med et rikt plante og dyreliv. Tv har blitt et samlingspunkt og et felles diskusjonstema.

Seychellois forhold til såpeopera er et godt eksempel på dette. Det halvåret jeg bodde på Seychellene hadde seychellois tilgang på kun en kanal. Da ble det vist moteshow og lange utdrag fra Oscarutdelingen. Men det spesielle var at selve Oscarutdelingen hadde vært for seks måneder siden. Seychellois fikk daglig nyheter som var oppdaterte, de fikk sett de nyeste filmene, men når det gjaldt spesielle hendelser hang de etter i tid. Det samme gjaldt når det var snakk om egenproduserte programmer. Wilk skriver at når nyheter og andre hendelser blir presentert i lokale programmer med lave produksjonskostnader viser deres kvalitet og innhold at den nåværende ekskolonien er "år etter nåtiden" i forhold til metropolene (Wilk 2002:179). Den

egenproduserte reklamen på Seychellene bar preg av dette. Den lignet på amerikansk reklame som de hadde omgjort til sitt eget, men som lå noe etter når det gjaldt kvalitet. Med kun en lokal kanal kan man ut i fra Wilk sin tidsbeskrivelse si at Seychellene hang noe etter i tid.

Alle Wilk snakket med hadde en mening om tv. Det å se på tv var en sosial aktivitet. Dette var også tilfelle på Seychellene. Ser man bort fra Robin, som hadde gått lei, så alle jeg snakket med nesten daglig på tv. Det ble som sagt en sosial aktivitet, men på en annen siden hindret den folk fra å møtes utenfor husene. Deler av den sosiale aktiviteten som før var utenfor hjemmet, ble inne foran tv-en sammen med familien. En eldre dame, kalt Maria, klaget over dette. Nå lekte ikke barna sammen på samme måte som før. Kvinnene mistet også sin "sladre-tid" ved å sitte sammen mens barna lekte gjemsel. Mennene pleide å sitte sammen og spille domino. Dette var heller ikke like vanlig å se som før, jamfør Benedict (1982).

Forestillinger

En kan fort bli blendet og forestille seg at media er roten til alt, både på godt og vondt. En kan tenke seg at seerne sitter passivt og suger til seg det de ser og at de tror på alt de ser og så hermer etter dette. Det er viktig å ha med seg at tv-seere er selv aktive i å respondere på budskapet sent gjennom massemedia. De sitter ikke passive og absorberer det som massemedia sender til dem. Det vil ikke si nødvendigvis si at publikummet er upåvirket eller påvirket av massemedia. Noe av budskapet blir forkastet eller ignorert, mens andre budskap, vil bli bevisst eller ubevisst akseptert og assimilert. Massemedia har uansett funksjon, det kan ikke fortelle hva mennesker skal tenke, men den kan effektivt fortelle dem hva de skal tenke på ved å inkludere noen temaer og ideer i budskapet og ekskludere andre (Barnard og Spencer 2002:357).

Arjun Appadurai har en teori hvor han er spesielt opptatt av media og migrasjon i forhold til forestillingenes arbeid som konstituerende for moderne subjektivitet. Det første skrittet i hans argument er at elektronisk massemedia forandrer det større feltet

av massemedia og andre tradisjonelle medier, ved å tilby nye ressurser og nye disipliner i dannelsen av ”forestilte selv” og ”forestilte verdener”.

Elektroniskmassemedia frembringer en forandring i de hverdagslige samtalene. På samme tid er elektroniskmassemedia med på å eksperimentere med selvdannelsen i alle slags samfunn for alle slags mennesker. De inneholder et manus for mulig liv med glamour fra filmstjerner og filmer med fantastiske handlinger.

Elektroniskmassemedia kommer frem på et mangfold av steder (kino, tv, datamaskiner og telefoner) og de flytter seg hurtig gjennom dagliglivets rutiner. På denne måten er de med på å tilføre ressurser til ”forestillinger av selvet” som et hverdagslig sosialt prosjekt. Forestillingen har brutt ut av det uttrykkende rom som kunst, ritualer og myter og har nå blitt en del av det daglige mentale arbeid i vanlige folks liv i mange samfunn (Appadurai:1996:3).

Appadurai foreslår å se på forholdet mellom fem dimensjoner av global kulturell flyt som han kaller a) ethnoscapen b) mediascapen c) technoscapen d) finansscapen e) ideoscapen (Appadurai 1996:33). Disse ”landscapes” er byggesteinene i hva han kaller forestilte verdener, som er mangfoldet i verden som er dannet ved historisk beliggende forestillinger fra personer og grupper som er spredt rundt om i verden. Begrepet ”ethnoscapen” vil jeg bruke i kapitlet om mobilitet, mens i dette kapitlet om media vil jeg forholde meg til ”mediascapen”. Jeg mener at begrepet er nyttig å bruke i jakten på konstitusjonen av selvbylde til seychellois. I ”mediascapen” snakker han om hvordan blant annet aviser, blader, tv-stasjoner og filmproduksjon har blitt tilgjengelig til et økende antall interesserte i hele verden; og hvordan et bilde av verden blir lagd av disse mediene. Det viktigste ved disse ”mediascapen” er at de inneholder (spesielt i form av tv og film) et stort og komplekst repertoar av forestillinger til seere hvor en verden av varer, nyheter og politikk er blandet sammen. Linjene mellom det som er realistisk og det som er fiksjon er uklare, slik at jo lenger disse seerne er fra direkte erfaring fra metropolene desto mer sannsynlig er at de danner seg forestilte verdener. Disse skriftene tilføyer et komplekst sett av metaforer som er med på å danne forestillinger om ”de andre” og et bilde på mulige liv og forestillinger som kan øke lysten til ervervelse og forflytning (Appadurai

1996:36). Helt fra starten av oppdaget jeg at seychellois tilbrakte mye tid foran tv-en. For å finne ut mer om hvilke forestillinger de dannet seg ved hjelp av dette mediet, kontaktet jeg SBC, det statseide tv-selskapet.

Seychellois & TV

Jeg avtalte et møte med Peter som jobbet i SBC. Vårt første møte skulle holde sted på hans kontor kl. 13.30. For å komme inn måtte jeg først gå inn gjennom en stor port hvor det sto vakter. De sjekket listene sine og så at jeg var invitert. Jeg fikk et pass og ble etter hvert hentet av en liten dynamisk mann med tydelige kinesiske gener. Dette var Peter. Etersom han følte seg litt småsyk og hadde skrudd av aircondition på sitt kontor, satt vi på et møterom. Peter var veldig imøtekommende. Han pratet i vei. Peter hadde lett for å lære seg språk; han snakket kreolsk, fransk, engelsk, tysk, nederlandsk, spansk og skulle lære seg indiske språk. Peter hadde selvironi når det gjaldt det å være homofil. Det var en av grunnene til at han likte Nederland så godt. Han beskrev også seg selv som frankofil. Han mente selv at det var mye han ikke var flink til, som for eksempel det å kjøre bil, og det var ikke bare lett i et land hvor det å ha stor bil er med på å kjennetegne deg som mann. Dette var noe han lo godt av.

Peter fortalte meg at SBC sin strategi var å kjøpe de programmene de hadde råd til. De hadde stor gjeld til utlandet. Peter mente at ettersom Seychellene ikke har noen interesse i andre land, ingen utenlandskorrespondenter og ingen direkte interesser i olje, viste de nyheter fra hele verden. Han kalte det uavhengige nyheter. Peter mente at seychellois er mer sultne på utenriksnyheter på grunn av at det skjer mer i andre land, at *"the action is elsewhere"*. Men ikke alle jeg snakket med hadde samme oppfatning. Flere ble skremt av nyhetene og andre var lei av å se krig og elendighet. Peter snakket om hvordan folk strømmet rundt radioen i "gamle" dager for å få med seg nyhetene. Han mente at de i for eksempel Frankrike bare er opptatt av hva som skjer i Frankrike, mens på Seychellene er de opptatt av hva som skjer i hele verden. Han snakket også om hvor utrolig god kunnskap seychellois har om utlandet. Dette var noe jeg også hadde lagt merke til. Peter hadde hatt flere muligheter til å bosette

seg i utlandet, men en av grunnene til at han hadde valgt å bli boende var naturen. Jeg spurte ham om han trodde det var noen i SBC som ønsket å for eksempel jobbe i CNN eller BBC, men han trodde ikke det. Han snakket om ”*lack of ambition*”. Han var også innom tanken om det kunne være en språkbarriere eller mangel på selvfølelse. Ansatte i SBC dro på messer i utlandet for å kjøpe de programmene de hadde råd til. Da valgte de det som var billigst og som hadde lang nedbetalingstid. Ti år var en nedre grense. SBC produserte ikke egne programmer på grunn av dårlig økonomi. Og i følge Peter dårlig ledelse. Han mente også at det var problematisk å lage programmer om for eksempel alkoholisme på et så lite sted som Seychellene. Folk ville føle seg uthengt samtidig som de ville nekte å delta. Da var det bedre å kjøpe disse programmene. Ellers ville problemene bli for synlige.

En gang da jeg skulle spise middag med Peter på restauranten Boathouse satt han og leste på spansk da jeg ankom. Han mente at mye av volden i samfunnet kom av voldsfilmer og musikk som folk aper etter. Peter var selv veldig glad i å lese bøker. Han foretrakk dette fremfor å se på tv. Han sendte euro via posten til venner i utlandet som sendte bøker tilbake. Han sa at SBC ikke hadde råd til bra programmer så de måtte sende et stort antall voldsfilmer. Dette bekymret ham. Også flere andre som jeg snakket med i SBC hadde denne oppfatningen, men de følte at de ikke hadde valg fordi de måtte ha sendetid. Peter mente at det var bevisst fra regjeringens side at de viste bare positive nyheter fra Seychellene og negative fra resten av verden. Det var han ikke alene om å mene.

”Opposisjons-strandmannen” Robin var også overbevist om at regjeringen ville skremme lokalbefolkningen fra å reise ved å vise negative nyheter fra resten av verden. Samtalene med Robin forgikk alltid på stranden hvor han jobbet som selger av snorkleturer til turister. Vi satt i skyggen av noen trær og så på alle turistene som badet og solte seg. Han hadde bodd syv år i Tyskland. Nå så han ikke lengre på tv. Det hadde han gjort nok i Tyskland hvor han så på fotball hele tiden. Da jeg var på Seychellene var det som sagt bare en kanal, selv om forholdene lå til rette slik at de kunne ha hatt kabel-tv. De måtte da velge mellom å se på SBC sine sendinger eller

leie video. Robin mente at det var på grunn av at regjeringen ville ha kontroll. Det som fikk Robin ordentlig i tale var å snakke om regjeringen som han var sterkt i mot. Han mente at det finnes både rike og fattige mennesker på Seychellene og de rike er i regjeringen. En annen grunn i tillegg til at han var lei av å se på tv var at han var lei at det bare ble sendt negative nyheter. Han sa; *"jeg orker ikke lenger å se på tv om krigene og alt det der"*. Men dette var også med på at Robin følte seg isolert. Men han følte seg isolert på en positiv måte. Han følte seg trygg.

Nyheter & TV

Nyhetene ble vist på alle de tre offisielle språkene; engelsk, fransk og kreolsk. Et innslag kunne være fra Bagdad eller om en bombe som hadde gått av i Moskva. Nyhetene inneholdt mye kart.

Det var få innslag som var lokale og de innslagene var som regel positive. Det var en mann som ble drept på La Digue. Dette mordet ble først ikke nevnt i nyhetene. Det sto en liten notis i avisen, men dette var noe alle snakket om før det kom opp i media. Og når det ble nevnt i media var det kun på kreolsk. Så det bilde en fikk av Seychellene gjennom tv var stort sett harmonisk. Men ryktene tilsa noe annet. Kanskje det var et ledd i å ikke skremme turistene.

Naboen min Pauline, som jobbet i Pilegrims, det største vaktelskapet på Seychellene, sa at det skjer flere brutale ting i landet enn det som kommer frem i media. Hun mente at dette er noe man bare kom til å se mer og mer av ettersom folk blir sinte og irriterte over ting de ikke får kjøpt og har råd til.

Dinah og Jeanville

Dinah og Jeanville jobbet begge bak skranken i reisebyrået Kreole Holidays. De første gangene vi møttes tok vi en brus på den mest kjente restauranten/puben Pirates Armes. Den lå rett overfor reisebyrået. Dinah og Jeanville var i begynnelsen av 20-årene. De gangene vi møttes rett etter jobb hadde de på seg lik uniform som alle andre i reisebyrået. Ellers var de opptatt av moter og kledde seg deretter. Som alltid var det høy musikk og vanskelig å høre så vi måtte snakke høyt. Dinah så ut til å kjenne de fleste, mens Jeanville var mer sjenert. Hun så opp til Dinah som så ut til å være sjefen i venninneforholdet. De første møtene var vi usikre på hverandre så det ble mye fnising og latter. Dinah hadde tre søsken, alle med forskjellige fedre. Hun bodde hos bestemoren, og moren hennes bodde rett over veien for henne.

Mesteparten av tiden tilbrakte hun sammen med kjæresten sin som hun hadde vært sammen med i tre år. Ingen av fedrene ville ha noe med døtrene sine å gjøre. Da vi skulle ta taxi hjem, kunne vi ikke ta den første taxien fordi det var faren til en av søstrene hennes. Og han hadde aldri hjulpet til. Både Dinah og Jeanville syntes at det var kjedelig på Seychellene. De snakket om alle som måtte dra til utlandet for å shoppe ettersom det var altfor dyrt i hjemlandet. Det var heller ingen ting å gjøre på kveldene. Dinah var veldig glad i å gå på diskotek. For Jeanville var det annerledes, hun kom fra en veldig streng og velstående familie som ikke tillot henne å gå på diskotek. Hun foretrakk å lese bøker. Hun byttelånte bøker med venninner. Jeanville hadde tre brødre. Disse hadde gjort jenter gravide uten å stå til ansvar. Dette opprørte henne veldig. Hun mente at det var bedre før. Da skiftet man ikke kjæreste så ofte. Dette motstrider hva Benedict skrev om løse seksuelle forbindelser, som også var utbredte da han var der (Benedict 1982).

Jeanville hadde reist lite. Hun drømte om det, men syntes samtidig at det virket veldig skummelt. En dag jeg møtte henne var hun opprørt. Hun hadde fått tilbud om å besøke en kusine i Sør-Afrika. Nå viste hun ikke hva hun skulle gjøre. Hvis Jeanville sa nei ville kusinen bli veldig skuffet, men hun var usikker på om hun turte. Ut i fra det hun hadde sett på nyheten virket det så farlig der. Det var snakk om bomber,

terror, drap, sult og fattigdom. På denne måten ble livet på Seychellene trygt. Da kan det være godt å bo på en øy langt unna ”*the action.*” Jeanville kom hjem som en solstråle. Det hadde vært veldig bra og ikke minst sørafrikanerne hadde vært så hyggelige. Jeanville hadde laget seg et bilde av en farlig verden, en forestilt verden. Dette bilde fikk hun avkrefte ved selv å reise. Det hadde ikke hjulpet å høre historier fra familie og venner i Sør-Afrika. Hun måtte selv føle det på kroppen.

Motebilde & Sport

I bokhandelen kunne man finne bøker om hvordan bli suksessfull, rik og ikke minst slank. Men man måtte være tidlig ute for slike bøker ble fort utsolgt. Media er med på å spre et bilde av hvordan man skal se ut, hva man skal ha og hvordan man skal være for å bli lykkelig. Dinah var høy og tynn. Hun ønsket å bli modell. Da jeg spurte henne om hun pleide å jogge svarte hun; ”*do I look like I need it?*”. Hun så triumferende ned på kroppen sin. En lege jeg snakket med ristet oppgitt på hodet da vi snakket om ”take away” mat. Det hadde blitt et fenomen som også hadde kommet til Seychellene. Han mente at frityrstekt mat hadde blitt en landeplage og problemet med fedme økte. I avisene var det reklame for ulike slankeprogrammer. Hva kom først; massemedia, bøkene om slanking eller ”take away”?

I nærheten av de små lokale matbutikkene fant man ofte steder hvor man kunne leie dvd-er. De nyeste filmene kom raskt, så på dette område var de svært oppdatert. En optelling i gågaten viste at nesten hver tiende person hadde dvd under armen. Det var ikke uvanlig å leie med seg fem filmer for en helg. Ungdommen fikk helt klart impulser fra det de så gjennom filmene, samt musikk som de hørte på. Men like viktig var påvirkningen de hadde på hverandre. Det var vanlig å se ungdommer sammen utenfor utleiestedene. Guttene i en gruppe og jentene i en annen. Flere av jentene hadde høye hæler, bar mage og piercinger. Guttene, enten som små sporty utgaver av David Beckham eller som rappere. Jeg ble fortalt at før Beckham var det Michael Jordan som var helten blant ungdommen. Jeg tenkte mange ganger at det måtte være veldig varmt under de svarte skjurfene eller luene de hadde på hodet.

Piercing, merkeklær og hårfrisyrer er stikkord som så ut til å være viktige symboler som kunne være med på å skape distinksjoner. Også sko så ut til å være viktig. Kritthvite joggesko stakk ofte ut fra store vide bukser. Flere av dem som spilte fotball hadde de nyeste og dyreste utgavene av fotballsko. Beckhams Adidasmodell var svært godt representert. I generasjonen over var biler, hus, smykker og klokker viktige statussymboler. For de aller minste var lykken å ha en Teletubbies bamse under armen, etter SBC sendte episoder fra denne serien på barne-tv.

Jeg var om bord i et fly sammen med det nasjonale fotballaget. Her var motefaktoren høy. De var veldig ”kule” og alle hadde merkeklær og gullsmykker. Dette ser ut til å være en trend blant alle ”kjente” fotballag og ikke unikt for Seychellene. Her er media et viktig knutepunkt som viser hvordan de skal oppføre seg (som nasjonale og internasjonale kjendiser) og hvordan de skal se ut.

Det ligger en ambivalens i det seychellois så av nyheter som skremte dem, og gjorde dem isolerte på en god måte, mot det bilde de fikk av verden gjennom filmer fra Hollywood. Her så de en verden full av materielle goder og velstand. Men det ”skumle” så ut til å vinne. Den ”virkelige” verden de så gjennom nyheter ble virkeligere enn fantasiverdenen. Nyheter er et område som seychellois kan diskutere og ha en felles diskusjonsfront rundt. Tiltross for at denne verden var mer ”virkelig” enn filmene fra Hollywood, var den allikevel en fjern ”negativ” verden og den var ikke stabil. Det var nyheter fra så mange steder og det skiftet fra dag til dag hvor det skjedde noe nytt. Såpeopera så ut til å ha tatt en mer sentral plass i livene til seychellois. Det var tema for flere av de daglige samtalene.

Såpeopera

Såpeopera, eller telenovela som seychellois omtalte det som, var et av de fenomenene som samlet seychellois. Dette gjaldt særlig kvinner. Det var i hvert fall det som ble sagt, men på en eller annen måte hadde mange av mennene full oversikt over hva som skjedde fra episode til episode. Telenovela er det brasilianske begrepet på såpeopera

og i og med at seriene seychellois så på enten var brasilianske eller meksikanske, ble det naturlig for dem å bruke dette begrepet. I denne delen vil jeg beskrive seychellois forhold til telenovelas. Jeg vil si noe om hvordan det har blitt en del av deres hverdag, et samlingspunkt og et felles samtaleemne.

“The most powerful exemplars of modern mass consumption: that is soap opera. Although the reason for the astonishing international success of this genre are still much debated, a key component seems to be the narrative structure, which for an hour of day simulates the ongoing character of ordinary life, giving it a realism which is unmatched by other cultural media” (Miller 1994:247).

I sine mediastudier, gjennom sin studie av amerikansk såpeopera i Trinidad under et større prosjekt om forbruk i kapitalismen, viser Daniel Miller utviklingen av det sosiale selvet, og hvordan dette gjennom aktive prosesser dannes ved at seerne innlemmer objektene fra tv i sine egne verdisystemer (Miller 1992).

Møte med Telenovela

Det var noen dager hvor hovedstaden Victoria nærmest var som en spøkelsesby. Det var færre mennesker i gatene enn ellers og det kunne være problematisk å få tak i en taxi. Og da jeg ankom feltet kunne jeg ikke forstå hvorfor det var noen kvelder i uka det var så vanskelig å få gjort avtaler på kveldstid. Det var også tilfeller hvor jeg var på middagsbesøk eller på restaurant hvor flere av kvinnene unnskyldte seg og gikk tidlig hjem. Det var snakk om en Telenovela. Dette var noe som virket rart for meg. Jeg kunne ikke forstå hvordan en serie kunne være så viktig. Jeg hadde vært på feltarbeid i knappe to måneder da jeg leste i avisen at det skulle begynne en ny serie. Til tross for at jeg måtte tåle mobbing fra min samboer er jeg glad for at jeg brukte tid på å se på denne serien. Både ut i fra hvor viktig det skulle vise seg å være for seychellois og at det var et ypperlig samtaleemne. Denne nye serien som skulle begynne het Esmeralda og rolleinnehaverne var kjente for seychellois.

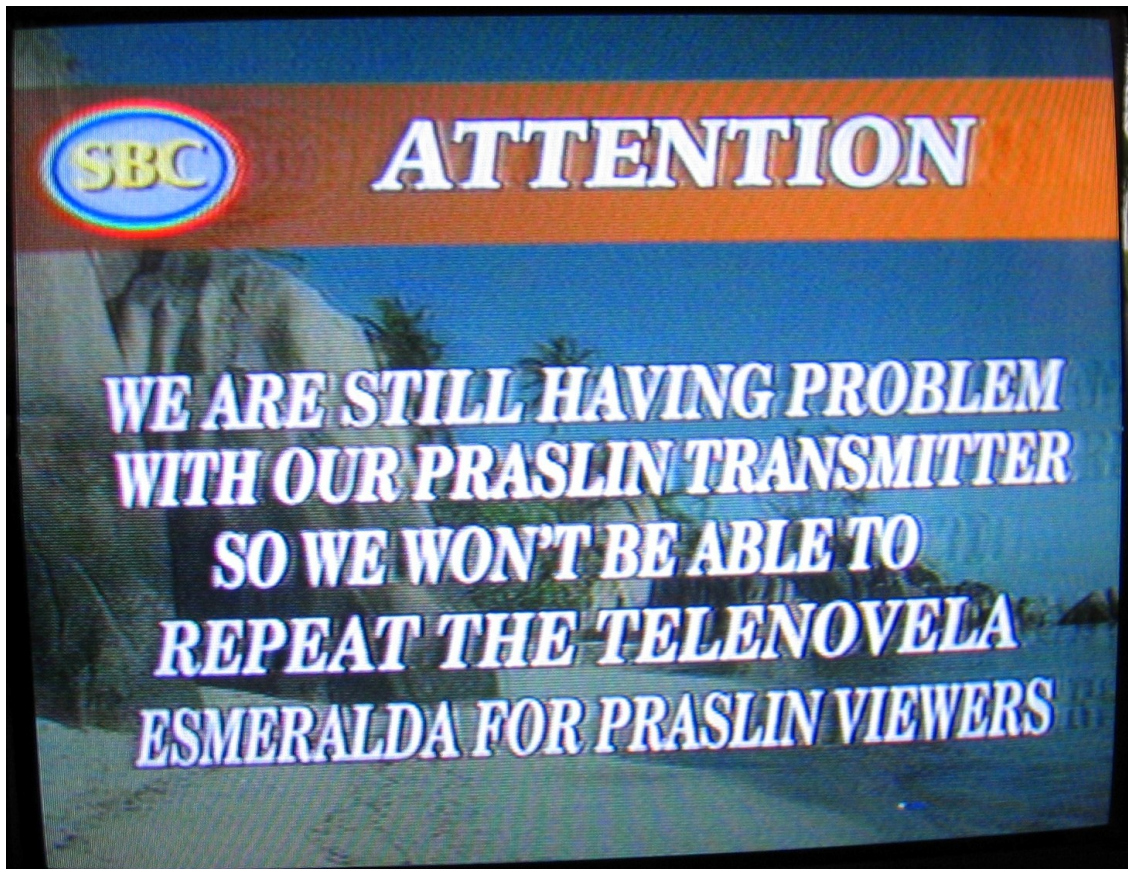
Slik ble den introdusert i avisen;

”Esmeralda hits the screen Tonight!”

“Shed no more tears for Carlos Daniel and Paulina Martinez all of you Telenovela lovers out there because after Deception, another heart-warming series will hit our screen tonight and there is no other than Esmeralda. Yes, take a real deep breath and brace yourself for more drama, love, controversy and heartbreak, all wrapped in one exciting saga which will be screened on SBC television on Thursdays and Sundays at the usual time. All those husbands and boyfriends who say they dread those two days because their wives and girlfriends practically “kidnapped” their televisions, better have a little more patience. It is expected that the series will run well into December and who knows, maybe the finishing episodes will bode well with the Christmas spirit. According to SBC, they literally have a fan in every household on Seychelles and considering our Telenovela-crazy audience, they expect Esmeralda to be a real sensation out there. Already, a lot of people are calling at the station to enquire a little bit more about the new series. At this point, there is one thing we can warn the SBC staff about; watch out for the jammed phones if ever there is a power cut at exactly 8.45 p.m. on a Thursday or Sunday on any part of the island. We are also certain that the first “aftermath” of Esmeralda will gobble up Seychelles as early as Friday morning in all offices, schools and all expected places. The first such series to be screened here was The Rich also Cry, and surely we will remember, No one but you, Lady of the Rose, The Wild Rose, Secret Woman, The Guilt and Deception. The culture has spanned over more than a decade in Seychelles” (The People Seychelles, August 7 out 2003, vol.12 no. 27).

Esmeralda ble vist to kvelder i uka. På denne måten ble såpeoperaen tilgjengelig for mer enn dem som var hjemmeværende. Det ble en serie som kunne nå hele familier og alle lag av befolkningen. Bare denne avisartikkelen i seg selv sier noe om hvor mye såpeoperaen betyr for seychellois. Etter samtaler med Peter og Jessica, som begge jobber i SBC, fikk jeg bekreftet både mine påstander og mye av det som står i artikkelen. Esmeralda ble en hit og det ble krisestemning i landet de gangene strømmen gikk. Både ved å selv se på og se på når andre så på Esmeralda fikk jeg innblikk i hvor viktig dette er for seychellois.

Esmeralda var en meksikansk serie hvor språket opprinnelig var spansk. Serien var dubbet til engelsk med spansk aksent. Serien bar preg av den var spilt inn for en del år tilbake og var ikke så ”*up to date*” som mange av de nyere såpeoperaene som vises rundt om i verden. Dermed ble ikke motebildet på Seychellene påvirket av serien slik som på Trinidad hvor Miller (1994) hevder at mye av diskusjonen går ut på hva skuespillerne har på seg. På Seychellene, som på Trinidad, var sladder et viktig poeng. Folk kunne sladre om noe som ble ufarliggjort. De kunne sladre i vei uten å skade noen andre. En av informantene mine mente at grunnen til at så mange så på seriene var at da hadde de en grunn til å sladre. ”*Seychellois love to gossip, it is our way of life*”. Hun nevnte da et eksempel hvor en idrettsutøver hadde skadet seg under The Indian Ocean games. Rykte spredte seg fort, som i en hviskelek, og til slutt ble det konkludert med at han var død. Gjett om de ble overrasket da de så han på markedet for å handle. Seychellene er et lite land med få mennesker. Sladder spredde seg som ild i tørt gress. Hun nevnte også hvordan det var landesorg da prinsesse Diana døde. Det var noe som opptok de fleste. Det å sladre om noe som skjer et annet sted, som i en serie eller i et annet land, ga dem noe å snakke om som ikke ble for nært. Clinton og Monica Lewinsky skandalen ble også diskutert livlig, men på en mer humoristisk måte hvor USA ble nærmest latterliggjort.

Peter var overbevist at noen hevdet at det hadde vært strømbrud i områder selv om dette ikke nødvendigvis var tilfelle. Da hadde ikke SBC noe annet valg enn å sende episoden en gang til. Peter mente selv at han var en av de få på Seychellene som ikke så på telenovelas. Han regnet med at innen et halvt til ett år ville det være flere nyfødte barn som ble oppkalt etter hovedpersonen Esmeralda. Dette mente han var tilfelle med flere av de tidligere seriene. Som de andre telenovelaene ble Esmeralda en stor suksess. Men mot slutten av sesongen oppsto det et rykte om at SBC ikke hadde råd til å sende flere episoder. Dermed ble det krisestemning. Det at det blant annet ble nevnt at dette ville medføre at regjeringen ikke ville bli gjenvalgt eller i verste fall måtte gå av, er et godt eksempel på hvor mye telenovelaen betyr for seychellois. Peter kunne bekrefte at SBC hadde hatt betalingsproblemer, men det hadde ordnet seg til slutt.

SBC valgte å dubbe serien etter Esmeralda til fransk, istedenfor engelsk som de hadde gjort tidligere. I og med at fransk var det språket som ble minst brukt, pleide SBC å få mange sinte innringere når de sendte programmer på fransk. Men dette ble

ikke tilfelle da telenovelaen ble sendt på fransk. I redsel for at serien ikke lengre skulle bli vist holdt folk seg stille, men de klaget seg i mellom. Det å sende telenovelaen på fransk var et bevisst valg fra SBC. På denne måten mente de at de ville være med på å opprettholde fransken.

Grunnen til at seychellois ser på Esmeralda

Daniel sa at han ikke hadde lyst til å se på Esmeralda, men han måtte. De episodene han ikke fikk sett oppdaterte kjæresten hans Jeanette ham om. På denne måten hadde han meninger når diskusjonene om serien kom opp i lunsjen både mandag og fredag. Hadde han vært totalt uinteressert slik som han hevdet overfor meg ville han vel ha lukket ørene når Jeanette snakket? Mennene skulle være uinteressert, men de skulle også kunne delta i diskusjonene om seriene.

I spørreskjemaet hadde jeg spørsmålet; *”What do you think is the reason so many Seychellois watch TV novellas? Are their life influenced in any way from watching the series?”* Jeg fikk svar som;

“It is a series that is interesting, it is about love. Because it reflects our local way of living, very island like with gossip, rumours etc. Because they have experienced this kind of life, it is typically the Seychellois culture, non violent, it creates casual conversation and the gossip is harmless as it does not involve “real” people, they can see themselves and their lives. I think that many Seychellois like the emotional side of Telenovela. They enjoy gossip about episodes they watch. One reason is because there is nothing really interesting on TV and secondly for some they see their way of life, gossip, liars etc. Because they are simple, plot is simple, nothing to really analyse... Because they dream of having these things, plus, we only have one channel”.

Jessica, som jobbet i SBC, mente at hovedgrunnen til at så mange så på var fordi de trengte kjærlighetshistorier. Så mye av det andre som ble sendt på tv handlet om vold og elendighet. Hun mente at seychellois var romantiske. I tillegg til å være en

kjærlighetshistorie hvor kjærligheten til slutt vinner over alt, var det også en spenning mellom fattig og rik i denne serien. De fattige var de snille og de rike var de slemme. Men til slutt vant Esmeralda både den rike ”prinsen og halve kongerike”. Hvis man tolker og muligens overfortolker, kan man si at denne spenningen mellom fattig og rik, er et bilde på seychellois versus de tidligere kolonimaktene.

Kvinner versus Menn

Det var akseptert at kvinnene så på telenovelaene og la opp livet sitt etter dem. Jeg sluttet aldri å bli overrasket over at kvinnene forlot middagsselskaper for å gå hjem og se på tv. Dette var noe mennene godtok. De unnskyldte dem, men for dem så det ut til at det var helt naturlig at konen eller kjæresten dro hjem. Kanskje de var glade for å slippe unna eller skulle de ønske at de også kunne ha fått sett på?

Da jeg kom tilbake til feltet etter ett år gledet jeg meg til å møte alle sammen igjen. Det ble holdt et middagsselskap. Da vi var godt i gang med samtalene begynte kvinnene å gå. Det var den avsluttende episoden, men jeg kan ikke legge skjul på at jeg ble litt skuffet. Det var den eneste muligheten jeg hadde til å se flere av dem. Da jeg spurte om hvorfor de ikke bare tok opp episoden og så den senere, mente de at det ikke var det samme. Og noen kunne komme til å røpe handlingen. Her var det et tydelig skille mellom kvinner og menn. Kvinnene så på og slik var det bare, mens mennene så på kun fordi de måtte [, hevdet de]. Men det må ha ligget en viss interesse hos dem også. De var deltakere på diskusjonen om handlingen. På den andre siden hadde det ikke vært akseptert at mennene hadde gått fra selskapet. Såpeoperaen var kvinnenens domene og var ikke mandig nok.

Hollywood-stjerne versus Såpeopera-stjerne

I veldig mange land blir Hollywood-stjerner sett på som de virkelige store A-kjendisene. De blir dyrket og blir kjent igjen over hele verden. De kan knapt nok gå ut av huset uten å ha en hale av paparatsier hengende på slep. Et av de få stedene de kunne få fred var på Seychellene. Her var det ingen som sladret til pressen. En dag

jeg gikk gjennom gatene i Victoria kom det en ung kvinne hånd i hånd med en mann. Hun smilte til meg. Jeg smilte tilbake. Jeg var overbevist at jeg hadde sett dette menneske før. Etter å ha vridd hjernen kom jeg på at hun var Anne Heche, en kjent amerikansk skuespillerinne. Det var ingen som enset henne. Tony Blair, Paul McCartney med flere vendte stadig tilbake til Seychellene. Jeg kan ikke si at seychellois ikke ble berørt av kjendisene, nesten alle fikk med seg at den og den hadde vært der, men det var få som oppsøkte dem og prøvde å tjene penger på deres kjendisstatus. I hyllene i bokhandelen ble kjendisbladene fort utsolgt. Seychellois var glad i sladder, men det at kjendisene kom til deres land så ut til å være av liten offentlig interesse. Men alle var stolt over at stjernene fikk komme til ”paradiset” og kunne nyte friheten. Dette skulle vise seg å ikke være tilfelle da to av såpeoperastjernene kom på besøk. De fikk en velkomst som sjelden noen før dem har fått. Det var ellers bare på kreolfestivalen at gatene i Victoria var overfylt av mennesker. Men da disse, kall det gjerne ”kjente” stjernene ankom, var det nesten helt umulig å ta seg frem i byen. Det sto mennesker over alt i håp om å få et glimt av kjendisene som i andre land kun blir sett på som C-kjendiser, og som ikke ville blitt gjenkjent i store deler av verden. Så hva er det som gjør dem så spesielle for seychellois? Jeg mener at disse personene hadde blitt så stor del av seychellois hverdag at de ble en del av seychellois utvidete familie. Seychellois hadde blitt ”kjent” med dem over lengre tid. De hadde sittet i lunsjpausen og ved middagsbordet og diskutert dem nærmest daglig. Om ikke alle, så hadde de fleste hørt om såpeoperakjendisene og hadde et forhold til dem utover det de hadde til en Hollywoodkjendis. Statsledere, rockestjerner, kongelige og filmskuespillere var mer perifert, noe fjernt, som ikke var blitt en del av hverdagen.

Telenovelaene var med på å samle folket. Det gav dem en felles diskusjonsramme. Det gav dem muligheten til å sladre og se kjærlighetshistorier som blomstret og som alltid endte godt. På mange måter ble skuespillerne en del av familien. Seychellois levde seg inn i historien og sammenlignet den med sitt eget liv. Det var et av de områdene hvor seychellois engasjerte seg.

Det var ikke bare såpeopera seychellois hadde felles. Gjennom media fikk de også et bilde av ”de andre”. Dette ga dem en sammenligningsramme både på godt og vondt.

Oss versus Dem

Ettersom jeg vil si noe om selvbilde til seychellois i et transnasjonalt perspektiv blir det sentralt å si noe om hvordan seychellois ser på seg selv versus resten av verden. I det man har en oppfatning om hvordan de andre er, er man også med på å si noe om hvordan man selv ikke er. Dette er noe jeg kommer til å skrive mer om i kapitlet om mobilitet og turisme. Men uansett hvordan man snur og vender på det har media en innvirkning på hvordan seychellois oppfatter verden rundt seg. De får et bilde av ”de andre” gjennom massemedia. Jeg mener at media er en av hovedkildene til å spre informasjon om ”de andre”. Men det er allikevel viktig å ikke glemme at seychellois reiste mye og de fleste hadde en daglig omgang med turister. Historiene og samtalene som kom med den reisende og turisten hadde også en relevans.

Aller først vil jeg kort beskrive seychellois forhold til røttene sine gjennom kolonisering. Det er viktig for å forstå deres forhold til verden utenfor. Seychellene har alltid sett opp til England og Frankrike som var den styrende elite helt frem til 1976. Denne eliten ble et sammenligningsgrunnlag for seychellois. Seychellene har vært en del av global økonomi i flere hundre år, men gjennom media, reiser og turisme har sammenligningshorisonten blitt globalisert. Dette ga utslag i forbruk som jeg vil beskrive videre i kapitlet om forbruk. Men det innebefattet også en sterkere sammenligning med resten av verden. Deler av Europa hadde stått som frontfigurer, men seychellois hadde nå blitt mer bevisst at de var en gruppe. De var seychellois og ikke europeer. Men på en annen side følte de seg mer som en europeer enn en afrikaner. De har ingen lang historie og på grunn av slaveri hadde de fleste problemer med på stadfeste røttene sine. Seychellois følte en tilknytning til Europa. På et spørsmål fra spørreskjemaet, mente de fleste at de var mest påvirket av Europa. De færreste så på denne påvirkningen som negativ. Men når det gjaldt påvirkningen fra USA derimot var de fleste mer skeptiske. Mennesker ser seg i samsvar med sine

likemenn for å få en bekreftelse og skape tilhørighet. Men de sammenligner seg også med andre som de mener burde være deres likemenn. På mange måter er europeerne disse likemennene. Seychellene har vært en del av Europa, men de har aldri nådd helt opp grunnet blant annet økonomi. De har alltid ligget noen skritt bak. Dette mener jeg at har vært med på å gi dem et mindreverdighetskompleks. På mange måter tror jeg ikke at media er med på å minske denne følelsen, men media har vært med på å gi dem en klarere bekreftelse på at de er en felles gruppe i motsetning til ”de andre”. Fenomenet som utviklingsforskerne kaller relativ deprivasjon er gjeldende her. Seychellois hadde fått bedre økonomiske vilkår. Levestandarden var bra, men det var allikevel noe som manglet. De målte seg med dem som så ut til å ha mer enn dem selv. Jeg mener at dette er med på å øke drømmene og lengslene etter materielle goder. Relativ deprivasjon er relativ fordi den endrer seg i takt med endrede relasjoner. Selv om situasjon forblir uforandret, blir situasjonen forverret hvis naboen får det bedre eller forventningshorisonten av andre grunner forandrer seg. Dette er noe Eriksen omtaler i boken ”*Storeulvsyndromet*”(Eriksen 2008). Han skriver om hvordan Marx og Engels i *Det kommunistiske manifest* beskriver hvordan et lite hus kan bli til et elendig skur i det det kommer et enda finere hus på nabetomten. Dette kan overføres til Seychellene. Daniel var så heldig at han hadde fått anledning til å bygge seg et stort hus med fantastisk utsikt over Det indiske hav. I stedet for å glede seg over dette var han ulykkelig for at huset aldri ble ferdig, samt at vennen hans, som befant seg høyere opp i hierarkiet, bygget et større hus og hadde lettere adgang til byggematerialer. Dette gjelder materielle goder, men det kan også overføres til hvordan seychellois oppfatter seg selv i motsetning til ”de andre”. I forhold til Europa følte de seg underlegne. De oppfattet at de i Europa hadde mye bedre økonomi og generelle levevilkår. Daniel og andre seychellois så på tv, hørte andre fortelle og møtte turister som hadde mer enn dem selv. Dette er med på å skape en subjektiv fattigdom på et sted hvor objektiv fattigdom ikke nødvendigvis kan måles. Seychellois følte i tillegg at Europa var overlegne når det kom til teknologi og kunnskap. Med dog, det var altfor travelt, så det å bosette seg der for godt var ikke et alternativ. Sammenlignet de seg med Afrika, mente de at de hadde det mye bedre. Da steg selvfølelsen.

Komparasjon med "de andre" blir viktig. Seychellois har jo alltid hatt forhold til verden utenfor. De har dannet seg et bilde av dette, Appadurai (1996) beskriver dette som "forestilte verdener" og de felles oppfatningene seychellois har om verden utenfor kan bli beskrevet som "forestilte kollektive former". Alle jeg snakket med hadde en oppfatning om at livet i Europa var veldig travelt. Dette mente både de som hadde bodd i Europa, de som hadde vært på besøk der og de som aldri hadde vært der. I dette tilfelle mener jeg at reiser og turisme er vel så viktig som media når det gjelder å spre denne oppfatningen.

Kolonisering & røtter

Det er ikke det letteste landet å bo hvis du er veldig interessert i slektsforskning. Noen av forfedrene til seychellois kom fra Afrika, andre fra Europa og noen fra Asia. Slavene ble tatt bort fra sine hjem og plassert sammen i grupper slik at de ikke hadde noe felles kjennskap til hverandre (Scar 2000). De fleste jeg snakket med hadde en oppfatning om hvor de kom fra. "*Min far var halvt kinesisk,*" "*min mor var halvt fransk,*" "*jeg har både fransk, afrikansk og asiatisk blod i meg,*" men det var få som kunne stadfeste konkret hvor de kom fra [av forståelige grunner: det finnes ikke pålitelige arkiver som kan dokumentere nøyaktig hvor slavene kom fra]. Maria, som i utgangspunktet var kreollæreren min, ble etter hvert en god samtalepartner. Hun så på seg selv som "rouge," ikke svart og ikke hvit. Hun var opptatt av at hun hadde fransk blod i seg. Faren hennes var svart og kom fra Madagaskar, mens moren hennes hadde franske foreldre. Hun mente at det var tre klasser på Seychellene, men hun var opptatt av at ingen av dem var basert på hudfarge. Hun delte inn i overklasse, middelklasse og fattig. Hun så på de fleste som middelklasse. De tjente nok til å klare seg. Hun plasserte seg selv inn i denne klassen. Maria menet at mange putter engelske ord inn i kreolsken fordi på denne måten kunne vise at de har vært i utlandet. Måten hun sa det på virket som om det innebar status.

Maria snakket mye om gamle dager, hvor mye var bedre enn nå. Før var det vanlig at bestemødre og mødre satt og skravlet utenfor husene mens barna lekte rundt. Nå

trakk alle inn i husene for å se på tv. Mye av det sosiale var blitt borte. De turte heller ikke la barna leke sammen som før på grunn av problemer med alenemødre helt ned i 15-års alderen. Maria var rundt 60 år. Hun hadde jobbet som lærer hele livet. Hun hadde tidligere vunnet en tur til Sverige fordi hun hadde fått en pris som den beste læreren. Det hadde vært spennende, men hun hadde ikke vært komfortabel med å være mørk i huden. En av drømmene hennes var å dra til Frankrike. Hun hadde lyst til å se alle slottene, menneskene og smake på maten. Og ikke minst se de store kirkene. Maria vokste opp sør på Mahé. Hun flyttet til ”byen” som 17-åring. Det var vanlig å gifte seg innad i distriktene, men det ville hun ikke. Så hun giftet seg med en fra Victoria. Da var by/land dikotomien mer en realitet enn nå, hvor man kom seg dit man ville på bare noen minutter enten med buss eller bil. Moren hennes var hvit. Det var ikke faren hennes, han ble aldri helt akseptert av familien til moren. Moren til Maria døde da hun gikk på barneskolen. Som faren ble da også Maria sett ned på av den hvite delen av familien. Dette var noe som fremdeles satt i henne. Hun hadde familie i både England og Australia, men de var hvite så hun er redd for at de ikke ville akseptere henne. Da kusinen hennes kom på besøk fra England, lagde Maria mye god mat til dem, men hun satte seg aldri ned for å spise sammen med dem. Hun mente at kusinen hennes ikke ville kysse henne da hun kom fordi Maria var svart.

Jeg var med Maria på jobb. Hun jobbet på en barneskole. Vi gikk rundt og snakket med de andre lærerne. En litt beskjeden lærer kom bort og visket noe i øret til Maria. Denne damen rødmet og så bort på meg med et lite smil. Hun hadde hørt at jeg var norsk og hun ville si at hun trodde at faren hennes var norsk. Moren hennes som hadde dødd da hun var tretten år hadde sagt at faren hennes var en norsk marinemann. Men hun viste ikke sikkert. Hun syntes at det var veldig stas å møte en nordmann, men samtidig var hun for sjenert til å prate med meg. Maria mente at den eldre generasjonen var veldig usikre i møte med turister og var redd for at manerene deres ikke var gode nok. Hun og Maria ble stående og snakke om gode gamle dager. Da jeg spurte dem om problemet med utenlandsk valuta klaget de over at det er vanskelig å få reist. Maria brukte en lignelse om at folk ble presset sammen under steiner, stengt inne i sitt eget land. Som veldig mange andre ønsket hun også et skifte

av regjering, men snakket godt om presidenten. Hun sa at kom du med et problem til ham som for eksempel at du ikke hadde noe sted å bo, så ville han ordne det. Maria mente at begge døtrene hennes ville gjerne ha bodd lengre i de landene de studerte, England og Frankrike. Men det ville ha blitt for vanskelig for dem fordi de ikke var født der og det da ville bli vanskelig å få jobb. Maria mente at seychellois følte seg underlegne på grunn av språket ettersom de var undertrykt av Frankrike og England og man sammenlignet seg med dem som hadde dette som morsmål. Hun sa at dette var en barriere selv om de var veldig flinke. Peter var også innom denne teorien, men han hadde forkastet den.

Seychellois sammenligning med ”de andre” var viktig i dannelsen av deres selvilde. Maria hadde et annet sammenligningsgrunnlag enn den yngre generasjonen. De yngre hadde fått et nytt syn gjennom media og utenlandsopphold. De virker ikke så usikre på seg selv sammenlignet med ”de andre”. Jeg mener at de hadde en sterkere oppfatning av seychellois som gruppe. De så ut til å ha en større trygghet på seg selv i forhold til ”de andre” og hadde fått en større distanse til Europa. Dette er noe som jeg vil skrive mer om i kapitlet om mobilitet.

Internett

Bruken av internett har ekspandert på Seychellene. Jeg vil i dette avsnittet si noe om hvordan seychellois bruker nettet som et kommunikasjonsmiddel for å holde kontakten med venner og familie spredt rundt om i verden og hvordan de bruker internett for å beskrive Seychellene som et paradys. Internett ble et middel både til identifisering og differensiering.

Gjennom å surfe på internett kom jeg over en hjemmeside som het ”Class of 98”. Dette var et sted hvor studenter som fremdeles var i utlandet og de som hadde kommet hjem hadde diskusjoner, samtaler og sladret over det som hadde skjedd på Seychellene og i utlandet. Jeg la inn en kommentar om hvorfor jeg var på Seychellene og at jeg ønsket å komme i kontakt med studenter. Etter dette gikk det et

rykte om ” *a Norwegian student stranded in the Seychelles*”. Jeg ble kontaktet av noen studenter som forbarmet seg over meg og som lurte på om vi skulle møtes. På denne måten fikk jeg kontakt med studenter i utlandet og hjemvendte studenter.

Hjemmesidene til flere av studentene var som flotte turistbrosjyrer hvor Seychellene ble fremstilt som et paradys. Det var også linker til ulike reisebyråer og steder som en absolutt burde besøkes. Hjemmesidene var basert på å beskrive Seychellene som reisemål, og ikke om personen som eide siden. Da Robin bodde i utlandet følte han seg annerledes enn tyskerne. Han følte en sterkere tilhørighet til Seychellene. Dette var også noe jeg fikk inntrykk at gjaldt studentene. Det ble da viktig for dem å bekrefte at de var seychellois. Og for mange ble det da viktig å beskrive hvor de kom fra og hvor de stammet fra. Hjemmesidene ble også brukt til å vise hvem de identifiserte seg med. En student hadde en hjemmeside hvor hun skrev at hun likte musikken til Mary J. Bridge fordi hun var svart og sang om dette. Hun kunne identifisere seg med henne. Denne studinen viser også at de yngre ikke identifiserer seg med Europa slik som flere i den eldre generasjonen så ut til å gjøre.

Hvem er det som bruker internett? Det å si at alle brukte internett er å generalisere. Men det var mer vanlig enn uvanlig å bruke internett. Det ble arbeidet med at det skulle bli tilgjengelig for flere. Før jeg fikk tilgang på nettet i det huset jeg leide måtte jeg dra inn til Victoria. Vis a vis kafeen som heter, Internet Kafé, var det et rom med ti pc-er som man kunne leie. En av gangene jeg var der følte jeg virkelig på ordet transnasjonalisme. Da jeg satt og leste norske aviser og hadde fått med meg det som var av nyheter og ikke minst sladder, tittet jeg rundt meg. Rett ved siden av meg satt det en ung mann iført Manchester United fotballdrakt med navnet til Ole Gunnar Solskjær på ryggen. Han lurte nok på hvorfor jeg satt og så bort på ham.

Nesten alle mine informanter brukte internett, og det var særlig de som hadde barn i utlandet som brukte dette som en kommunikasjonskanal. Noen hadde datamaskiner hjemme, mens andre brukte venners maskiner eller gikk på internettkafeer. Miller og Slater gjorde et studie av internett på Trinidad. Som på Seychellene hadde mange trinidaderne familie spredt rundt om i verden. Internett ble da en naturlig forlengelse

av andre måter å holde kontakten med venner og familie. Miller og Slater skriver om hvordan e-mail var en intuitiv, behagelig, effektiv og ikke minst billig måte ikke bare for at familier kunne holde kontakten, men å holde kontakten på en nær, dag til dag måte. Det ble lettere å holde kontakten enn ved brevskrivning. De fleste holdt kontakten også gjennom telefonsamtaler, men det var dyrere og ble derfor ikke brukt så jevnlig. En telefonsamtale ble som oftest avsluttet raskt og var utveksling av nyheter. Mens e-mail ble brukt på en mer uformell måte hvor trivielle hverdags ting som hvem sa hva til hvem og hva de spiste til middag og ikke minst lokalt sladder. Men telefonen hadde fremdeles en rolle når det gjaldt overgangsstadier som bryllup, fødsel, død og bursdagsgratulasjoner. Miller og Slater skriver også hvordan internett har en stor innflytelse på de utvidete familiene spredt rundt om i verden. Gjennom nettet kan de følge hverandre i dagligdagse gjøremål og ha påvirkning på hverandre selv om de ikke møtes til daglig. De nevner blant annet en student som nærmest ble irritert på sin mor som maste om alt mulig og blandet seg selv om hun befant seg langt unna (Miller og Slater 2000).

Jeg kom i kontakt med en eldre dame som omtalte seg selv som en globalisert bestemor. For den globaliserte bestemoren ble internett og bruk av e-mail nærmest en redning. Denne bestemoren hadde en datter i Kina og en i England. Døtrene hennes hadde fått barn, og hun hadde ikke mulighetene til å besøke dem jevnlig. Men nettopp gjennom daglig kontakt på nettet fikk hun følge med på utviklingen til barnebarna sine. Hun fikk sett bilder og kunne komme med råd som bare en bestemor kan. Hun fikk på en måte beholde rollen som bestemor selv om hun befant seg langt unna familien sin. Bestemoren følte at hun ikke gikk glipp av så mye på denne måten, men hun satt stor pris på det som hun kalte ekte bilder som hun av og til fikk i posten. Men dette tok tid og hun så ikke på det som et fullgodt alternativ ettersom barnebarna allerede forandret seg når hun mottok bildene. Både når det gjaldt studenter og foreldre til studentene følte de seg nærmere hverandre ved hjelp av e-mail.

Det var en forskjell på bruken av internett for dem som befant seg borte og dem som befant seg hjemme. Studentene som var hjemme brukte nettet til å komme i kontakt med andre og utforske den større verden. De brukte også nettet til å holde kontakten med venner og familie i utlandet. De som var hjemme søkte etter noe større, mens de som var borte søkte hjem. Studentene borte søkte kontakt med de hjemme, leste aviser hjemmefra og kommuniserte med andre seychellois spredt rundt om i verden. De brukte nettet for å komme hjem. Miller og Slater skriver om hvordan trinidaderne alltid er bevisste på at de representerer Trinidad når de er på nett. De bruker nettet til å vise de gode egenskapene til øyene deres. De diasporiske trinidaderne leter etter andre trinidadere på nett. Og de er sjokkerte over hvor lite kunnskap verden generelt har om Trinidad (Miller og Slater 2000: 24). De viser til sider hvor nasjonale symboler, lokale oppskrifter og ordbøker med kreolske begreper er kjennetegnene. De bruker sin bok til å motbevise det at en kunne tenke seg at internett kunne medføre en nedgang i nasjonal identitet og nasjonalisme ettersom internett er et globalt fenomen heller et nasjonalt fenomen. Miller og Slater viser hvor galt dette utgangspunktet er ut i fra deres studier av internett på Trinidad. Det sammen vil jeg si at gjelder Seychellene. Gjennom hjemmesidene ville studentene vise hvem de var og hvor de kom fra. De viste frem det de var stolte av.

På den ene siden føler trinidaderne seg trygge og familiære til konkurransen med internasjonale nettverk. På andre siden er innbyggerne bekymret over om de allerede er for sene eller henger etter; bekymringer som passer inn i en tankegang om fatalisme og en skuffelse over at ingenting som er trinidadisk er godt nok og at landet konstant må bli ”snakket opp” gjennom uttrykkning av global selvfølelse. Dette er om at det lokale og det globale ikke holder tritt med hverandre. For eksempel ved å ”chatte” på internett oppdager trinidaderne, som allerede vet en hel del om den større verden hvor de ser på seg selv som fremstående og dyktige deltakere, plutselig at flesteparten av menneskene de ”chatter” med aldri har hørt om dem og at medlemmene av slike antatte metropoliske sentere som USA er faktisk mye mer transsynte enn de selv er (Miller og Slater 2000: 85-115).

Jeg har vist hvordan internett kan være med på at seychellois følte seg som en del av den større verden. Men som på Trinidad kunne de føle hvor små de var i den store sammenhengen. Internett kan være med på å få frem patriotisme. Studenter fremsto som agenter for sitt eget land ved å lage flotte hjemmesider. Internett var også et ypperlig kommunikasjonsmiddel hvor det kunne foregå ”samtaler” om dagligdagse ting over landegrensene, hvor de som var borte kunne føle seg hjemme og de som var hjemme kunne føle seg nærere dem som var borte. Studentene kunne gjennom en felles internettside snakke, sladre og være seychellois selv om de ikke var hjemme. Gjennom å lese og se bilder av andre på nettet fikk de også et mer bevisst bilde på hvem de selv var. De kunne få en bekreftelse på seg selv som deltaker av en gruppe og et folk.

Avslutning

Massemedia, med fokus på tv og nyheter, har vært med på å skape en trygghet og minske reiselysten for mange seychellois. Det ”skumle” mediabilde har gjort at mange føler seg isolerte på en god måte. Gjennom ulike mediabilder, enten det er dokumentarer eller spillefilmer, får de servert bilder som de igjen gjør om til forestillinger om verden. De danner seg egne bilder om hvem de er i motsetning til de andre. Kolonihistorien har satt sitt preg på samfunnet, men det er ikke lenger en elite som sitter på makten ved å kanalisere kunnskap om verden utenfor. Seychellois har via media fått en felles samtale form. Såpeoperaen har gitt dem noe å sladre om, noe fjernt, men som har blitt så nært at det har blitt en del av hverdagen. Internett har blitt en felles måte å holde venner og familie knyttet nærmere hverandre. Og nettet ble på mange måter brukt som en slags personlig og nasjonal markedsføring. Massemedia gjør at seychellois får et større spillerom når de forhandler om sin egen identitet. Det har blitt lettere å se hvem de er i forhold til de andre på både godt og vondt. Sammenligningsgrunlaget har blitt større, som igjen har flyttet noe av fokuset bort fra Europa som den styrende eliten. Sammenligningens lov har både gitt seychellois en opplevelse av å være integrert i verden, og av å befinne seg i en stillestående

utkant. Det er også interessant hvordan selvrepresentasjonen nå dreide seg stadig mer om Seychellene som ”et paradys”, et bilde som er skapt av andre, som de selv hadde tatt til seg.

Men et viktig poeng er at seychellois sin hverdag den dag i dag er på mange måter lik den hverdagen Benedict (1982) beskrev fra 1960 og 1975. Men gjennom elektronisk massemedia får seychellois se et større utvalg av moter og varer som de drømmer om. Neste kapittel viser nettopp seychellois forhold til det materielle og ikke minst hvordan dette preger deres hverdag.

4. Forbruk & shopping

“Commonsensibly, being a consumer is about knowing one’s need and getting them satisfied: choosing, buying, using and enjoying – or failing in these” (Slater 1997:2).

Jeg fortet meg ned for å rekke bussen klokken ti. Den var full og kjørte rett forbi. Det samme skjedde med den neste og den etter det også. Det satt mange andre på holdeplassen. Først smilte og lo de fleste. Da det hadde gått over en time ble stemningen mer amper. Det satt en far og en sønn der. Faren ble stresset og begynte å ringe rundt med mobilen sin. Etersom dette var tidlig i feltarbeidet var jeg usikker på det som ble sagt. Samtalene foregikk på kreolsk. I det lille som var av skygge satt det en dame. Hun forklarte på engelsk at det var *“pay day”*. Alle skulle inn til Victoria for å ta ut penger og shoppe. *“And then they have no more... ”*. Bussen kom fremdeles ikke, så jeg skrev Victoria på en lapp, og da jeg endelig turte å holde den frem stoppet det en liten lastebil. På vei inn mot byen sto det mange mennesker på alle holdeplassene. Det ble snart fullt på lasteplanet, og min frustrasjon gled raskt over til en positiv forventning. Jeg forsto at jeg var på vei inn for å observere noe viktig, kanskje noe helt sentralt i seychellois hverdag.

Hvorfor er det så viktig å skrive om forbrukeren når man skal snakke om selvbildet til seychellois i et transnasjonalt perspektiv? Jeg vil hevde at varemangel påvirker livene deres i stor grad. Å forstå forbrukeren gir mye informasjon om hvem de er og hva som er viktig for dem. For seychellois var ikke nødvendigvis drømmen å bli rik. For mange seychellois virket det slitsomt, det krevde for mye arbeid. Men jakten etter de materielle godene preget mye av hverdagen fordi det var mangel på både forbruksvarer og mer kritiske gjenstander som for eksempel byggematerialer.

I dette kapitlet vil jeg beskrive seychellois' drømmer om de riktige varene, ønsket om den raskeste bilen og drømmen om eget hus. Den stadig økende flyten av informasjon gjennom media var med på å påvirke hverdagen for seychellois. De fikk bilder av en verden hvor tilgangen på varer virket ubegrenset. Seychellois måtte importere det meste av det de ønsket seg. Alle var ute etter å kjøpe noe som ikke var tilgjengelig og som de manglet valuta for å kunne importere. Dette brukte seychellois mye tid og krefter på. Noen fikk et bilde av noe de ønsket seg gjennom å se på filmer og reklame fra andre land, andre fikk det av å ha bodd i utlandet eller gjennom historier fra tilbakevendte studenter og turister. Retten til å ha den ekte varen, den raskeste bilen, det flotteste huset, den nyeste mobiltelefonen så ut til å være en selvfølge og medførte mye frustrasjon. Men også glede. Jeg ønsker å si noe om hvordan seychellois brukte "shopping" som en del av sin hverdag. Det er med på å si noe om deres liv, hvordan de jakter etter varen, som igjen kan være på å si noe om hvem de var og ikke minst ønsket å være. Det sies å være et konkurransesamfunn i forhold til å ha de riktige tingene. Det å ha en stor ny bil kan si mye om hvem du er og hvor i samfunnet du ønsker å plassere deg. Det sier noe om hvordan folk skaper distinksjoner som skiller dem fra andre.

Mangelen og ønsket om varer var et tema som alltid kom opp i en samtale. En reise ut av landet ble ikke nødvendigvis assosiert med det å oppleve noe nytt, det å finne roen som mange i vesten ville ha forbundet med det gode liv. Seychellois ønsket å dra for å få tak i noe. Tanken min var i utgangspunktet ikke å finne ut hva og hvor seychellois ønsket å shoppe. Jeg hadde en formening om at seychellois ville ut og reise og oppleve den store verden. Jeg hadde en forventning om at det å bo på en så liten øy i et stort hav ville føre med seg en isolasjonsfølelse. Seychellois hadde jo aldri vært så isolert at de ikke hadde visst om verden utenfor. Men hvor ble det av disse drømmene? Allerede før jeg dro på feltarbeid fikk jeg en forespørsmål fra min kommende husvert om jeg kunne kjøpe en mobiltelefon for ham. Det viktigste var at det var en ny og moderne modell. I begynnelsen av feltarbeidet gjorde jeg et forsøk på å få samtale bort fra det stadig tilbakevendende tema "shopping" før jeg innså viktigheten i det for seychellois. Det var ikke noe de bare snakket med meg om som

turist, men også noe som de snakket om seg i mellom. Ordet ”shopping” ble et ord som jeg hørte flere ganger om dagen. Og det er ikke noe som kun gjaldt en aldersgruppe eller kvinner fremfor menn, selv om ønskene og drømmene varierte. Noe av det som var spennende var trangen etter de ekte varene, en kopi var ikke det samme. Dermed ble også trangen etter å reise betinget av hva som skulle ”shoppes” til seg selv og til andre. Men det må ligge noe mer i denne jakten på den rette tingen. Kanskje letingen i seg selv er en del av jakten etter lykke? Seychellois visste at de bodde i et paradys, men i paradiset manglet det kjøpesentre, bilforetninger og store byggkjøp.

Friedman skriver at varer kan bli sett på som byggesteiner i livsverden. De kan bli forstått som dannelsen av sosial identitet. Fra dette ståstedet kan man si at utøvelsen av identitet omfatter en utøvelse av forbruk og til og med produksjon (Friedman 2002: 245). Det står mennesker bak både produksjonen av varer og konsumet av varer. Alt er skapt av mennesket. Varene kan være med på å si noe om hvem man er og hvor man befinner seg i samfunnet. Går man dypere i det, kan man også si noe om selvbildet til mennesker nettopp ved å se på varehandelen og finne ut hva som ligger bak. Men man må være forsiktig i å overfortolke. Det ligger ikke alltid en dyp mening bak forbruk. Noen ganger handler man på impuls. Men på Seychellene ble impulshandlingene begrenset ut i fra hva som faktisk var mulig å få fatt i. Økonomien og det begrensede vareutvalget spilte begge en rolle. Noe av det særegne med Seychellene var hvor stort samtaleemne shopping var. Når noen kom hjem fra en reise var ikke spørsmålet hva du opplevde, men hva du hadde shoppet. Jeg mener også at det ikke er en tilfeldighet at mange brukte plastposer med reklame fra Dubai eller Singapore flyplass i stedet for vesker når de trålte opp og ned gågaten i hovedstaden. Bourdieus distinksjoner kan være med på å belyse dette. Nettopp ved å vise frem disse posene vil personen kunne kommunisere at han/hun har reist og har kjøpt produkter i utlandet. På denne måten ville personen kunne oppnå status og samtidig skille seg fra dem som ikke hadde reist.

Bourdieu vil med boken, *La Distinction* fra 1979, vise at det kan avgrenses kollektiver eller sosiale lag og klasser som har forskjellig tankegang eller logikk. Den som vil undersøke forbruksmønstre må ikke gå ut i fra såkalte ”homogene preferanser”, men tvert imot ta som utgangspunkt at det finnes forskjellig slags tenkning omkring kjøp og forbruk. Distinktive opposisjoner betyr ikke at de er motstandere eller kjemper mot hverandre, det dreier seg om forskjeller. Forskjellene mellom menneskene og samfunnsgruppene, derimot, er også motsetninger; Menneskene kjemper mot hverandre ved å betone sine forskjeller. Den distingverte smaken er en avstandtagen, og den som prøver å forbedre sin smak er samtidig en sosial streber, som møtes av en distingvert praksis som skal holde henne eller ham på sin plass. Enhver livsstil, ethvert forbruksmønster, må ses i relasjon til andre livsstiler og atferdsmønstre (Bourdieu 1995: 24). Bourdieu bruker det å anskaffe seg et kunstverk som et eksempel. Det å erverve seg et kunstverk er å bekrefte seg selv som den eksklusive innehaver av objektet og av den genuine smak for akkurat dette objektet. Dermed omdannes objektet til en tingliggjort negasjon av alle som ikke er verdige nok til å eie, fordi de mangler de materielle eller symbolske midlene som kreves for å tilegne seg det, eller i all enkelhet, fordi de ikke ønsker å eie objektet sterkt nok til å ville ofre alt for det (Bourdieu 1995: 99).

Det å ha den nyeste og flotteste bilen på Seychellene kan være et eksempel på dette. For å være en ekte mann på Seychellene måtte man ha bil. Men Peter mente selv at han ikke kunne kjøre og hadde derfor ikke bil. For mange vil da ikke Peter fremstå som mann, men han hadde allikevel klart å oppnå status i samfunnet. Han snakket flere språk flytende, han leste en mengde bøker og ble sett på som intellektuell. Utdanningssystemet spiller i følge Bourdieu en særlig viktig rolle i opprettholdelsen av de kulturelle livsstilene som gir makt (Bourdieu 1995). Det er ikke uten grunn at det ga status å dra til utlandet og studere. Det å få gode karakter på skolen var viktig. ”Overklassen” brukte mye penger på å sende barna sine på privatskoler slik at det skulle bli lettere for barna deres å få seg en skikkelig utdanning. Bourdieu har fått kritikk for at hans franske analyser ikke har hatt overføringsverdi til andre samfunn (Jenkins 1992). Men deler av hans analyse lar seg overføre til Seychellene. Kanskje

en av grunnene er at landet var en fransk koloni? Det er ulike miljøer hvor ulike ting gir forskjell status på Seychellene. Peter oppnådde status tiltross for at han ikke hadde bil. Han var en utdannet mann og kunne spille på dette.

Benedict (1982) skrev om hvordan kvinnene leste motemagasiner fra Vesten for å skaffe seg de rette klærne. Den materielle jakten preget fremdeles samfunnet. For Anne innbar det å bestille klær fra en katalog og få til sendt klær fra utlandet. Hun var stolt av disse klærne, men samtidig skilte hun seg fra for eksempel de hjemvendte studenten som kom hjem ikledd aller siste mote. Slike symboler ble spesielt tydelige i et lite samfunn som Seychellene. I sitt miljø innebar klærne til Anne en viss status, men hun nådde allikevel ikke helt opp.

1960, 1975 & 2003

Klær har alltid vært viktig på Seychellene. Benedict hevder at de som ikke hadde råd til nye klær valgte å holde barna sine hjemme fra skolen. Det å ha skitne gamle klær innebar skam. De tok fram de fineste klærne og brukte dem i offentlige sammenhenger som for eksempel i kirken. Som Benedict skriver om var ikke Seychellene et samfunn basert ut i fra ulike klasser. Den tidligere eliten, det vil si kolonimaktene, hadde lagt grunnlag for mye av det som ga status den dag i dag. I 1960 dannet de store plantasjeieerne, embetsmenn, advokater, leger en slags klasse. De bodde i store hus, hadde tjenere, snakket engelsk eller fransk, hadde importerte møbler, biler og andre prestisjefylte forbruksvarer (Benedict 1982: 177). I 1975 var middelklassens forbruksvaner også mer lik overklassens vaner i form av hovedstatussymboler som hus, biler, elektrisk hjelpemidler og klær. I de lavere klassene i 1960 var det ikke en klassebevissthet, men det var (og på mange måter er) en akutt bevissthet over den relative statusen til individene. Denne status bevisstheten må ikke forveksles med klassebevissthet. Klassebevissthet er basert på fellesskapsfølelse blant en gruppe mennesker som danner dem til en gruppe i noen (som oftest politiske) tilfeller, ofte i motsetning til en annen gruppe. Statusbevissthet er basert på individualistisk rivalisering hvor en person forsøker å etablere eller

opprettholde sin overlegenhet over andre. Hudfarge og avstamning er noe du er født med, mens forbruk og eiendom er noe du kan skaffe deg. Disse er viktig for individuell status og prestisje. Det å eie land er den beste måten å vise at du er noe, samt det å ha et fint hus, fasjonable klær, bil, fine møbler, en stor radio og et kjøleskap (Benedict 1982: 179-180). Alle disse statussymbolene var viktige markører den dag i dag, men radio ble byttet ut med tv. Også annet elektronisk utstyr som en riskoker, cd-spiller og vaskemaskin var noe de fleste ønsket seg eller allerede hadde. Til og med de som ønsket å holde seg unna det materialistiske jaget hadde det å få seg sitt eget hus som et mål. Seychellois traktet etter det som kom utenifra, særlig fra Vesten. Det så ut som om alle higet etter mange av de samme materielle godene og at disse godene var mye av de samme godene som skilte eliten fra resten allerede fra tidenes morgen. Det var lite fattigdom og det var kun en liten gruppe som var synlig rikere enn resten.

Seychellene var som sagt et individualistisk samfunn, og på mange måter et moderne samfunn. Det var også et generasjonsskille å finne her. Den eldre generasjonen hadde ikke blitt del av det moderne samfunnet på samme måte som de yngre. Se bare på motebildet. De eldre damene gikk fremdeles i blomstrete kjoler og brukte stråhatt.

Det at jeg observerte en eldre herre på bussen med merket "No Fear" på capsen kan være et bilde på den moderne verden. Men det er uvisst hva denne mannen selv la i det. Han hadde mest sannsynlig fått eller kjøpt en caps og brukte den fordi han syntes at den var fin og fordi den skygget for solen. Ikke fordi han identifiserte seg med de "kule" surfegutta. Når jeg snakker om den eldre generasjonen mener jeg de fra 60 og oppover. Men dette var ikke et klart skille, det var for eksempel mange eldre som flittig brukte internett. Den "globaliserte bestemoren" brukte nettet hver dag for å holde kontakten med barnebarna som bodde spredt rundt om i verden. Jeg ser på hvordan forbrukeren ønsker seg varer som ikke er lett tilgjengelige. Jeg mener at denne utilgjengeligheten var med på å skape en jakt etter varen samtidig som jakten i seg selv innebar en viss form for glede. I mange land drar man på pilgrimsferd for å finne deler av sitt indre jeg. Mens mange av reisene fra Seychellene besto i å finne den riktige varen. Mannen i lokalbutikken i nærheten av der jeg bodde dro til Kenya for å få tak i produkter til butikken sin og til Singapore for å få legehjelp. Reisen fra øyene gikk til steder hvor de fikk tilgang på de rette varene og tjenestene.

Miller skriver at for individer er det første skrittet i konsumering tilvenning, å etablere en mental assosiasjon med objektet som skal konsumeres. I kapitalistiske samfunn betyr dette at individer transformerer objektet fra å være en upersonlig vare til å være en ting med bestemte meninger for forbrukeren og til en bestemt plass i forbrukerens liv. I det varen er bevilget kan menneskene bruke objektene til å definere deres plass i forskjellige sosiale sammenhenger. For eksempel kan klærne en går i definere ens kjønn, sosiale plassering, etniske tilhørighet og være vert for andre sosiale egenskaper (Miller 1987).

Jeg er ikke ute etter å si noe om den daglige varehandelen slik som Daniel Miller gjør i boken "A theory of shopping" der shoppingen i følge ham innebærer "hard work". "I say that shopping in supermarkets is commonly an act of making love" (Miller 1998: 18). Miller skriver om hvordan hovedsakelig husfrueene handler for andre. Jeg har valgt å se på den varianten som han kaller "extreme form of shopping, an over – the – top activity devoted largely to indulging itself. The core connotations of this act

are firstly materialism – that is an obsessional desire to buy things per se and secondly hedonism – that is a highly self-indulgent form of pleasure and leisure (Miller 1998: 68)”.

Don Slater har en annen vinkling på forbrukeren enn Miller. Mens Miller ser på den hverdagslige shopping som noe man gjør for andre ser Slater på det som en individualistisk handling. Noe man gjør for seg selv, noe som går mer over i det egoistiske. Han skriver at forbrukskulturen identifiserer friheten ved private valg og private liv. Det å være forbruker er å ha et valg, velge hva du vil ha og bruke pengene for å få det til. Vi forbruker ikke for å bygge et bedre samfunn, for å være en god person og leve et ekte liv, men for den private velværen og komforten (Slater 1997: 27-28). Den shoppingen jeg beskriver på Seychellene handler om individets ønsker og drømmer. Noe som så ut til å kunne bli et problem. Regjeringen mente at det var på tide at seychellois ga noe tilbake til samfunnet og ikke bare ønsket seg mer materielle goder. Denne jakten etter materielle goder var med på å øke mangel på utenlandsk valuta. Forbrukerkulturen på Seychellene er også med på å vise at det var et individualistisk samfunn hvor individet sto i sentrum.

På en eller annen måte går forutsetningen som fremstiller globalisering og ønske om Vestens varer hånd i hånd. Det ser ut som om hovedproblemet menneskene møter i feltet om forbruk er den ulike fordelingen av penger til å kjøpe Vestens varer (Meyer 2002: 263). Et viktig aspekt ved forbrukerkulturen er at den er knyttet opp mot det moderne samfunnet.

Selv om seychellois har blitt en del av den globale middelklassen så bor de tross alt på en øygruppe langt fra resten av verden. Knappheten på godene var reell og mangelen på utenlandsk valuta gjorde det vanskeligere for dem enn for mange av dem som bodde på de rike delene av fastlandet.

Det moderne

Ifølge Burton Benedict (1982) er penger ofte et symbol på og en agent for, å regulere sosiale forhold, spesielt i den hjemlige sfæren. Penger blir ikke bare brukt til å kjøpe mat, klær eller andre forbruksvarer, men er også med på å skape og opprettholde sosiale bånd. Behovet for penger er kontinuerlig, og det samme er sosiale forhold. En mann gir ikke penger til en kvinne for å avslutte sitt forhold, men for å opprettholde det. Benedict sitt utgangspunkt er å beskrive hvordan penger blir brukt i den hjemlige sfæren, i relasjon mellom kjønnene og mellom foreldre og barn, i et samfunn som alltid har hatt pengeøkonomi. Han mener at penger i en slik kontekst ikke handler om tingene, men om relasjonene mellom menneskene. Det har en sterk emosjonell komponent og gir grunnlag for misforståelser, krav, krangler, resignasjon, takknemlighet, kjærlighet og hat (Benedict 1982:106). For Benedict fant den moderne verden sted da han gjorde feltarbeid på Seychellene i 1960 og i 1975. For ham var Seychellene en del av det moderne verden før jeg ble født. For meg er den moderne verden den verden som finner sted den dag i dag, over tretti år senere. I samfunnsvitenskapelig teori finnes noen relativt entydige kriterier på modernitet – staten, skriftspråk, pengeøkonomi, formelt utdannelsessystem, massemedier og, hvis man tar med kulturelle aspekter, individualisme. Da Benedict var på Seychellene var de kolonisert under England. Seychellene har alltid vært et moderne samfunn som del av en koloni. Men er det den samme moderne verden som Benedict og jeg snakker om?

Slater mener at forbrukerkulturen er et viktig aspekt ved den moderne Vesten, spesielt ved hensyn til utøvelsen av hverdagslivet i den moderne verden. Det er bundet opp mot sentrale verdier som definerer Vestens modernitet som valg og individualisme. Videre skriver han at ideen om at forbrukerkulturen tjener det allmenne publikum også fremmer en mer positiv ide som omfatter ”alle” selv om vi vet at tilgang på varer er begrenset av adgang til penger og forbruket av varer er behandlet ”i prinsippet” som en aktivitet for hele populasjonen. Vi er alle formelt fri og like når vi går på markedet, satt fri fra våre fastsatte statuser eller kulturelle hindre.

I følge Slater ser det ut til å være en fundamental menneskelig rett å få forbruke fritt og et teknisk potensial til å forbruke godt som er gitt til oss ved modernitet; retten og muligheten til å være en fri forbruker er den ideologiske fødselsretten av det moderne vestens subjekt (Slater 1997: 27).

Men hva med de landene som har vært kolonisert av Vesten? De har på mange måter blitt servert et bilde på hvordan verden skal være. Men hva skjer når de ikke har midlene til dette? Eidheim skriver om dette i boken *Grand Bay*; lokalorganisasjon i en vestindisk landsby;

”Grand Bay og Dominica oppleves som en tilbakeliggende enklave av den vestlige verden, der anglo/amerikansk og til dels fransk kultur definerer standarder for velstand. En økende alfabetisering, radio og aviser, den informasjonen som tilflyter på grunn av arbeidsvandring, retts- og administrasjonsapparatet som fremdeles trofast følger tradisjonen fra kolonitiden – og den fransk- dominerte kirke – alt dette minner Grand Bay – folk daglig om hvordan ting skulle og burde være – men også selv at de ikke når opp (Eidheim 1981: 37)”.

På Seychellene har det vært en stor velstandsøkning de siste to tiårene. Seychellois trengte ikke være bekymret for de basale behovene. Det må sies at Seychellene alltid har vært rikt på naturressurser. Det var fisk i havet. Det var varmt og det ble sjeldent for varmt. Det var ingen farlige dyr. Og det var lite kriminalitet. Men ved bedre økonomiske vilkår hadde de nå muligheten til å drømme om noe mer. Allikevel lå det rester igjen etter kolonitiden. Seychellois har sett opp til Europa. Seychellois hadde flere valgmuligheter enn før, men hadde allikevel ikke samme tilgang og økonomi som i den rike delen av vesten. Økonomi var på mange måter en styrende faktor. Men ønskene ble styrt av hva den globale middelklassen hadde, hva naboen hadde og historier fra reisende. Det er her de fleste distinksjonene ligger. De som hadde mest, befant seg høyest oppe. Som Benedict skrev; *”En mann er en mann med penger. En mann uten penger er ikke en mann, men en som er avhengig, en gutt, en snylter, en senil person. En mann viser at han har penger ved å spandere på kvinner, på venner og bekjentskap og på forbruksvarer”* (Benedict 1982:183). Jeg ble fortalt at det å ha

et sidesprang betydde at man er en mann. Det å ikke ha, betydde enten at man hadde et drikkeproblem, ikke var normal eller tok narkotika.

Seychellois har ikke alltid råd til å kjøpe seg det de måtte ønske, men det ser heller ikke ut til å være kultur for å spare. Pengene ser ut til å forsvinne like fort som de kommer inn. Benedict skrev at en mann ble mobbet og gjort narr av hvis han sparte penger (Benedict 1982: 188). Taxisjåføren Renoff mente at seychellois er dårlige til langsiktig investeringer. De vil ha det nyeste NÅ.. Kjøper naboen en ny tv, kjøper man det selv, selv om man ikke har råd. Han mente at seychellois er konkurransemennesker når det kommer til materielle goder. Renoff sa at det er en misoppfatning om at det er mye enklere å bli rik i Europa. Mange glemmer å tenke på utgiftene til klær som man trenger til fire sesonger, oppvarming av hus og skiftende moter. "Resepsjonsdamen" på Palm Beach hotell mente at pengene bare forsvinner i det store sluket. Hun likte å gå på kasino. Jeg spurte henne om hva hun ville ha gjort hvis hun hadde vunnet mye penger; *"ooh, life is so hard on the Seychelles, the money will just disappear. Everything is so expensive..."*. Mannen hennes snakket om alle de rike russerne som kom til Seychellene. Av og til kunne de finne på å leie hele hotellkomplekset selv om de hadde en diger yacht liggende rett utenfor. Han kunne ikke forstå at noen kunne komme til et annet land for å bruke så mye penger. Han mente at det holdt å ha nok penger til hus og bil. Denne holdningen så det ut til at mange seychellois hadde. Kan en av grunnene være at de ble eksponert for så mye luksus; at flere rike kom hit og brukte opp landets statsbudsjett på noen uker? Eller kan mangel på "sparekultur" trekkes tilbake til slavetiden hvor de ikke kunne spare og hvor det ikke var mulig å opparbeide seg kapital?

"Shopping"

"Hvordan vi forbruker og hva vi forbruker og parametrene lagt til grunn for innenfor hvor vi konsumerer har økt betydningen av påvirkningen av hvordan vi konstruerer hverdagslivet. Og parallellen med religion er ikke en tilfeldighet. Det kan argumenteres for at det er religionen i det siste 20ende århundre" (Miles 1998:1).

Etter å ha vært på feltarbeid i en lengre periode var det noe mer jeg savnet enn bare det å bli kald på nesen under en god varm dyne. Jeg begynte å savne det å ”shoppe”. Det nærmet seg jul og jeg begynte å se frem til noe av det verste jeg vet; overfylte kjøpesentre fulle av mennesker og varer. Og ikke nok med det, jeg begynte også å drømme om å kjøpe meg bil, en stor pickup. Veien på Seychellene var dårlige og ikke laget for store raske biler, men det var det mange ønsket seg, og jeg hadde tydeligvis latt meg påvirke. For å være en ekte mann på Seychellene burde en ha; rask bil, stor bil og kunne spandere på andre. Ønsket om å reise ble da drømmen om å komme seg til et sted hvor en kunne få kjøpt billigere og ekte deler til bilen sin. Etter å både ha sittet på bussen i timer og ventet på den i like mange timer ble etter hvert taxisjåførene en viktig del av min hverdag. De var som oftest veldig snakkesalige så lenge de ikke trodde jeg var en spion fra regjeringen.

Taxisjåføren Renoff ble etter hvert en god kilde til informasjon. Han var i 30-årene. Han hadde jobbet syv år for den britiske marine. Den tidligere drømmen i livet hans var å bli pilot, men han ble stoppet på grunn av sterk astma. Drømmen om å bli pilot var vanlig blant yngre gutter på Seychellene. Ligger det noe her i drømmen om å reise? Renoff var utdannet som dykkerinstruktør og regnskapsfører, men for å klare å betale for huset og familien valgte han å kjøre taxi. Etter de syv årene i utlandet fant han ut at han ”elsket landet sitt”. Han reiste mye. I den perioden jeg var der var han i Milano og Singapore. I følge han var det veldig bra shopping begge stedene. Renoff var forholdsvis lys i huden, han hadde tydelige indiske aner. Det var alltid rent og pent i bilen hans. Som veldig mange av de andre taxisjåførene hadde han tv i bilen. Det sto sjeldent på. Jeg så aldri noen som faktisk så på tv-en. Den sto der mer som et statussymbol. Når mattene på gulvet måtte skiftes ut kjøpte han dette i utlandet. Tiltross for at det var halve prisen med noen som lignet på de originale, kjøpte han alltid de dyreste. Renoff mente at de ekte var de beste. Ikke bare var det viktig å få fatt i de ekte varene til bilen, men det samme kunne overføres til andre varer i samfunnet. For seychellois, særlig menn, var bilen en viktig eiendel. Det kunne være med på å si noe om hvem man var. De med de største bilene skapte distinksjoner som skilte dem fra de andre og brakte dem høyere på strå.

Francoise Vergès skriver at Réunion ble dannet som et mannssamfunn grunnet import av slaver. Slavene ble løsrevet fra sine hjem og satt i grupper for å jobbe sammen.

Det ble importert mange flere menn enn kvinner (Vergès 2007: 141). Bærer samfunnet fremdeles preg av dette? På Seychellene, hvor slaveri også var et faktum, var det viktig å være en ekte mann. I den offentlige sfæren fant man ofte menn i en gruppe og kvinner i en annen gruppe. Eksempelet nedenfor beskriver shopping fenomenet fra en kvinnelig sfære. Jeg vil ikke utelukke at dette også kan gjelde menn som har studert i utlandet. Men de ville nok ikke ha skrevet denne listen i full offentlighet. Det var ikke mandig nok, på samme måte som det ikke var mandig å se på såpeopera.

Av og til tok jeg en kaffe med en venninnegjeng på en internettkafé i Victoria. Det er en av verdens minste hovedsteder, men følelsen av å sitte en i hvilken som helst annen storby er tilstede når man befinner seg i denne kafeen. Her får man servert alt man måtte ønske av ulike kaffetyper og kaker. Alle i denne venninnegjengen hadde studert i utlandet. De hadde bodd steder hvor tilgangen på varer var mye større. En av gangene vi møttes hadde jeg forberedt et spørreskjema som jeg ønsket hjelp til å oversette og tenkte at det også var en grei måte å høre hva de ville ha svart. Men det var ingen som var interessert i hva jeg hadde å si, en venninne av dem skulle komme hjem på ferie fra sine studier. Nå satt de og skrev liste over alt de ønsket at hun skulle kjøpe for dem. Det var tydelig å se gleden de hadde av å skrive denne listen. Jentene satt og snakket om produkter som de før hadde hatt lettere tilgang på da de selv var studenter i utlandet. Det så ikke ut som dette gjorde dem triste på noen måte. De koste seg virkelig. Jeg skulle ønske at jeg var tilstede da de fikk ønskene sine oppfylt, men mye av gleden ligger i drømmene og i selve jakten etter disse produktene.

Shopping var et ord som så ut til å bety noe for de fleste, dog på ulike måter. Når det var snakk om reiser til andre land, kom alltid shoppingperspektivet inn. Det var som sagt jakten på den rette tingen som sto sentralt. Peter ønsket å reise til Paris for å gå på antikvariater. Han ”elsket” å shoppe gamle bøker. Det hadde han ikke tilgang til i det daglige. Seychellois ble daglig minnet på hva de ikke fikk fatt i. Nå som alle de

basale behovene ble dekket fikk de mer tid til å drømme om luksusgoder. Det daglige var ikke lenger en kamp om å overleve. På spørsmål om de ville forandret noe på Seychellene svarte unge jenter at det skulle være et stort kjøpesenter slik at de kunne ha noe å gjøre etter skolen. Men hvor kommer denne ideen om et kjøpesenter fra? Denne drømmen faller like mye sammen med det å ha en fritidssyssel som det å ha noe å kjøpe. Dinah og Jeanville nevnte flere ganger at de savnet et ordentlig kjøpesenter på Seychellene. *"Nå går vi bare rett hjem fra jobben, spiser middag, ser på tv og kanskje leier en video og så legger vi oss. Det samme hver dag"*. Disse jentene ønsket seg ikke mer ferie. Dinah hadde ikke hatt ferie på to år. *"Det er jo ingen ting å gjøre her"*.

Hvorfor var det så mange som hadde denne drømmen om kjøpesentre? Filmer fra Amerika viser ungdom som tilbringer tiden etter skolen på "malls" hvor de møter venner, flørter og shopper. Men det var også reklame laget på Seychellene som var med på å markedsføre "shoppingdrømmen". Telefonselskapet, Aitel, reklamerte med at man kunne være med på en konkurranse og vinne en tur til Sør Afrika. Denne reklamen ble vist på tv og på plakater. Slagordet var "Sør-Afrika; det store shoppingparadis". Her var fokuset plassert på shopping og ikke opplevelsen av for eksempel nasjonalparker med et rikt dyreliv, som det ville ha vært naturlig å reklamere for i mange andre land.

Aspiration 2013

Det ble i 2003 gjort en undersøkelse som ble kalt "Aspiration 2013" ved Republic of Seychelles Ministry of Education & Youth. Undersøkelsen ble utført ved å få unge mennesker fra ulike lag av befolkningen i dialog og få dem til å si noe om hvor de vil være og hvordan de vil at landet skal være ti år frem i tid. Det ble gjennomført 59 møter på alle de tre hovedøyene. En av hovedgrunnene til denne undersøkelsen var;

"One of the major challenges confronting young people in this 21st century is perhaps the phenomenon of globalisation. It will have a profound impact on values and lifestyles and will definitely be a force to be reckoned with. Our youth must be

prepared and proactive measures will have to be taken to ensure that they become beneficiaries and not victims of this new world order”.

Det som ble trukket ut som det viktigste ved økonomi og levekostnader fra barn og ungdom var;

”We strongly request and demand that consumer goods, clothing, textiles and other commodities are made available in sufficient amounts and quantities at affordable prices in all shopping outlets of the country”.

Her er ikke utgangspunktet bare at de ønsker seg tilgang til flere varer til bedre priser, men de bruker til og med ord som at de sterkt anmoder og etterspør at dette skal skje. Det er ikke bare de voksne som går rundt og ønsker seg tilgang på flere varer. Og i det tilfelle ligger det ikke bare i drømmene. Her ligger det mer en forventning om det må komme en endring. Men er det mulig i et lite land med en liten befolkning langt fra resten av verden?

Merkevarer

Seychellois kjøpte gjerne produkter fra store internasjonale merkevarer som Nike, Adidas og Coca-Cola. Disse merkevarene var ikke nødvendigvis med på å endre samfunnet, men dette var noe folk ønsket seg. For mange var det viktig at det var ekte og ikke en kopi. Marianne Lien skriver at studier av globalisering har hatt en tendens til å rette oppmerksomheten mot *”the obvious”* (Lien 2003:101). *”Phenomena like the expansion of McDonald’s in post-communist countries, or the consumption of Coca-Cola in Papua New Guinea succeed remarkably in drawing the attention not only of general public, but also of anthropologists, and are often referred to as “icons” of processes of globalisation”*(Lien 2003:101).

På grunn av restriksjoner fra regjeringen var det ikke McDonalds på Seychellene. I Victoria hadde de en etterligning av den amerikanske kjeden Kentucky Fried Chicken som het Country Fried Chicken. Utenfor her hang det alltid ungdommer. Guttene med skateboard under armen i en gjeng og jentene med korte topper og enda kortere

skjørt i en annen gjeng. Daniel mente at når seychellois for eksempel reiser til India kommer de til å spise på McDonalds for da vet de hva de får. Poenget mitt her er ikke å finne ”globale merkevarer” som er synlig for det blotte øye, men mer å hevde at merkevarer var viktig for dem i hverdagen. Det kan være så enkelt at de sto i lange køer for å få tak i Kelloggs Cornflakes nettopp fordi de syntes at det smakte best. Men jeg mener at det også ligger noe i at det er ”det ekte”. Det viste at de hadde råd til ekte produktene. Jeg vil ikke beskrive det unike ved at de for eksempel drikker Coca-Cola på en ”øde øy”, men spørsmålet er heller hvorfor det opprinnelige er så viktig. Det er med på å skape distinksjoner. Det blir et skille mellom de som har det ekte og de som ikke har det.

Etter en restauranttur med Daniel ble jeg vitne til hvor viktig denne ekte varen var for hans kjæreste Jeanette. Hun ble direkte flau over at han la sin gamle mobiltelefon på bordet. Hun fniste, ble litt rød og ba han legge den bort. Den måtte jo ikke vises frem. Selv hadde Jeanette valgt å ikke ha mobiltelefon så lenge hun ikke hadde en ny modell. Flere gikk med sin mobiltelefon i et bånd som smykke rundt halsen. Peter hadde en gammel mobiltelefon. Dette ble han stadig mobbet for. For ham ble dette viktig. Peter la mobilen sin synlig frem på bordet. Det var en av hans måter å skille seg ut på.

En av informantene mine trengte en ny cd-spiller og vi dro på jakt. Vi gikk fra butikk til butikk. I gågaten i Victoria var det småbutikker på hver side av veien. Det var stort sett det samme utvalget i alle butikkene, men noen spesialiserte seg på for eksempel elektroniskutstyr. Men uansett var vareutvalget mye av det samme. Vi fant ingen spiller, men fikk høre at det skulle komme inn et parti om noen måneder. Da måtte vi belage oss på lang kø og være tidlig ute. Det samme opplevde jeg da det ankom et stort parti med Kelloggs Cornflakes. Da strømmet folk til og kjøpte med seg mange pakker. Ryktene gikk, og det gjaldt å være tidlig ute. I tilfellene hvor det virkelig knep var når landet går tomt for de ”viktige” varene. En historie som jeg fikk høre flere ganger var da Seychellene gikk helt tomt for toalettpapir. Da kom sjalusien og sinnet frem. På en arbeidsplass hadde de litt papir til overs, men hver gang de kom på

toalettet var papiret borte. Det viste seg å være vaskedamen som hadde stjålet dette. Hun mente at det var hennes rett ettersom regjeringen stjeler fra alle. Veldig mange så ut til å rette klagene direkte mot regjeringen de gangene de ikke fikk tak i de tingene de virkelig trengte. Det var da det ble snakk om korrupsjon og andre feil ved samfunnet.

Ikke bare drømmen om de ekte varene, men også drømmen om hus er viktig. Og hva som skal shoppes til innsiden av huset sto sentralt. I det neste eksempelet vil jeg vise hvor viktig husets inventar kan være for selvbilde til kvinnen Anne.

Anne

Anne var 35 år. Hun var mørk i huden, men ikke så mørk som kusinen Linda. Ettersom seychellois er etterkommere av slaver og europeere er det mange ulike toner av hudfarge. Det er ikke uvanlig å se en med helt blå øyne som er veldig mørk i huden. En gang jeg kommenterte dette fikk jeg til svar; “ *we are like a box of chocolate, you never know what you get ...* ”. Anne var høy og slank. Hun hadde ingen formell utdannelse, men var hardtarbeidende. Hun hadde jobbet seg opp fra å være sekretær til å bli rådgiver i utdanningsdepartementet. Datteren Kimberly var flink på skolen. Anne var veldig stolt over dette og likte å prate om karakterene til datteren. Det var viktig å være flink på skolen slik at en kunne få stipend til å studere i utlandet.

Anne så på seg selv som heldig. Hun leide et hus av regjeringen som hun på sikt kunne få kjøpt. Det var et lite murhus på ca 40 kvm som lå i en klynge med identiske hus nede ved hovedveien. Det var bare å krysse veien så var man nede på stranden. I alle disse husene bodde det mennesker som hadde en lik ordning som Anne. Det var mange kvinner som bodde her sammen med sine barn. Husene var små og hadde to etasjer. I huset til Anne bodde hennes 10 år gamle datter, Annes kusine og en venninne med to barn. I tillegg kom det alltid mange innom og det var ofte fest her. Anne var veldig stolt av huset og hagen sin. Hun ominnredet stadig. Overalt var det plassert plastblomster og porselensfigurer. På veggene hang tepper i sterke farger

med blant annet tigmotiv, som var falmet av solen. I et hjørne sto det en skinnende dyrefigur, en stor hund med triste øyne. For å få plass i sofaen må en flytte på store bamser. Alt dette var kjøpt i utlandet. Anne hadde aldri reist selv, men hadde bestilt dette av venner som har reist. Huset og hvordan det så ut innvendig var svært viktig for Anne. Hver gang jeg kom på besøk viste hun meg rundt og pekte på de ulike gjenstandene. Alle tingene hadde en verdi for henne. Hun oste av stolthet da jeg, etter hennes oppfordring, tok bilder. I begynnelsen av vårt vennskap var det for Anne viktigere å formidle huset og dets inventar enn å snakke om seg selv.

Populære reisemål for å shoppe inventar og andre varer, var Dubai, Singapore og Mauritius. For prisen på én t-skjorte på Seychellene kunne man kjøpe tre stykker på Mauritius. Det gikk direkte fly til disse stedene, men det kostet mye. Etter å ha kommet over barrieren å ha blitt sett på som rik turist og et godt middel for å få gratis øl, var jeg en deltaker på flere av festene til Anne. Anne og venninnene brukte mye tid på å kle seg før de skulle ha besøk. Mens jeg satt i sofaen og så på flere av dem danse mellom knusbare figurer til musikk fra en lokal reggae/rap-musiker, la jeg merke til at de fleste av kvinnene hadde helt like klær. Klærne var bestilt fra en katalog fra utlandet. Disse klærne ble kun brukt til slike anledninger.

Det var en forholdsvis klar differensiering mellom kvinner og menn på Seychellene. Kvinnene var mest opptatt av inventar til huset, mens mennene var opptatt av biler. I utgangspunktet var kvinnene mest opptatt av moter, men unge menn så ut til å være svært bevisste i forhold til hvordan de kledde seg. For dem var det en viktig faktor for å si noe om hvem de var og hvor de befant seg i samfunnet. Bilen var det tydeligste statussymbolet for menn. Bare ved å stå og observere langs hovedveiene og se på bilene som kjørte forbi ville man se dette. Det var snakk om store moderne biler som kjøpes av den globale middelklassen rundt om i hele verden.

Bilen

Bilen var som sagt en viktig eiendel. Et godt eksempel på dette var da vi var tre voksne og to små barn som sto og ventet på en taxi. Et av barna lå og sov i vognen. Dette så ikke taxisjåføren med en gang, men da han fikk øye på vognen var det rett før han bare lot oss stå der. Han hadde fått seg en ny bil. Etter mye om og men og etter at vi hadde fått barna inn i bilen, begynte han å svette. Taxisjåføren fant frem et håndkle som han først tørket vognen med og så seg selv. Da vognen var lagt inn i bagasjerommet tørket han over skjerner og alt som kunne ha fått sand på seg. Det var ikke et smil å se. Han så stivt fremover hele turen og det lille vi så av glede var da vi spurte ham om bilen hans. Sjåføren hadde fått bilen for syv måneder siden. Den var helt strøken. I dette tilfelle var bilen viktigere enn kunden.

Det var også vanlig å se biler med klistremerker fra den amerikanske filmen ”*Too Fast, too Furious*”. Filmen handler om å stjele raske flotte biler for så å selge dem videre. Lettkledde damer og det å kjøre fort, gjerne fra politiet, er noe av hovedinnholdet. Mange av bilene på Seychellene var stylet med ekstra spoilere og annet sentralt utstyr for å få den til å se bedre ut. Det var en som fortalte meg at hvis noen krasjet, så skylte de på bilprodusenten, ikke den som kjørte bilen. Veiene på Seychellene var ikke laget for rask kjøring, så dessverre var det mange ulykker. De som hadde bil brukte den til det meste. Det var ikke snakk om å gå, de kjørte helt frem til døren. På de overfylte bussen var det flest kvinner, barn og gamle menn. Hva

slags bil du hadde var med på å fortelle hvem du var i samfunnet, i hvert fall hvem du ønsket å fremstå som. Det gjaldt å ha de rette kontaktene for å få tak i den rette bilen. En som ikke fikk tak i den bilen han ønsket seg skyldte på korrupsjon og rettet sinne mot regjeringen. Noe som så ut til å være en gjenganger når de ikke fikk tak i det de hadde bestemt seg for å kjøpe.

Appadurai (1986) skriver at forbruksvarer representerer en veldig kompleks sosial form og distribusjon av kunnskap. For det første kan slik kunnskap være av to typer; kunnskap (teknisk, sosial, estetisk og så videre) som går inn i produksjonen og kunnskap som går inn i tilegnelsen av varen. Det som blir lest inn i varen ved kunnskap om produksjon er annerledes enn det som blir lest inn i forbruk av varen. Selvsagt vil disse to måtene å lese varen divergere proporsjonalt med at den sosiale, romlige og tidsdistansen mellom produsent og forbruker øker. Det vil ikke bli riktig å se på kunnskap ved produksjonsstedet av varen (Appadurai 1986:41).

Seychellene ligger langt unna produksjonsstedene. Seychellois har forholdsvis lite å si i selve produksjonen. De bor langt unna samt at de er en liten befolkning. Selve produksjonen av varen var ikke et samtaleemne. Men i det en av varene gikk i stykker, selvforskyldt eller ikke, var det alltid produsenten som fikk skylden. Dette

gjaldt biler, men også andre ting. En av informantene mine skulle skynde seg ut på verandaen og vinke til gjestene sine som kjørte av gårde. Det han hadde glemt var at skyvedøren ikke var åpen. Han knuste den da han gikk igjennom. Det at døren gikk i stykker ble ikke sett på som hans feil, men produsentens. Hans kommentar var at døren sikkert var produsert i Kina. I andre tilfeller fikk jeg også inntrykk av at varer som var produsert i Kina ble sett på som av dårlig kvalitet.

Mange av produktene som seychellois brukte vil man også finne blant den globale middelklassen andre steder i verden. Hvor seychellois hadde sett eller hørt om produktet var viktigere enn hvor produktet var produsert. Det seychellois la i selve varen og grunnen til at de kjøpte varen var det sentrale.

Motebilde

Forbruk er kulturelt som økonomisk og bruken av forbruksvarer er alltid formet av kulturelle komponenter. Forbruk inneholder grader av frihet som ikke er tilgjengelig for de fattige. Enda viktigere, det som er avgjørende ved handling av varer er meningen som faktisk er investert i den. Fra dette ståstedet, kan ikke forbruk bare bli sett på som produkter av strukturelle makter som reklame og media (Mary Douglas and Baron Isherwood 1996).

I utgangspunktet er det lett å forstille seg media som roten til all "shopping", at individene lar seg styre av det de ser på reklame og i media. Men det er også viktig å se på seychellois som tenkende individer. De hadde valgmuligheter og brukte dem. Media spilte en rolle, men det samme gjorde de reisende som kom hjem igjen. Det var lett å se når det var ferie på universitetene i utlandet. Da endrer motebilde seg i gatene. De moteriktige studentene skilte seg ut både fra "de innfødte" og turistene ikledd shorts og t-skjorte. Og noe av det aller viktigste som Douglas og Isherwood skriver, er å spørre seg hva er meningen bak det som blir kjøpt.

Tiltross for 30 varmegrader var det vanlig å se gutter med ullue og en form for basket eller fotballtrøye. Med en gang disse guttene fikk seg en kontorjobb forandret de

utsende. Da ble håret klippet og bukse og skjorte ble antrekket. I følge Robin var det ikke et privat valg, men en forutsetning for å få seg en "ordentlig" jobb. På denne måten kunne en skille mellom de som jobbet for staten, de som var arbeidsledige eller jobbet med å selge turer til turistene eller jobbet på fiskebåtene. Robin mente at han aldri vil komme til å gå med skjorte. Han sa da at han ikke vil ha seg en kontorjobb. Ungdommen som jeg anser at oppfattet seg som de "kuleste", hadde tatovering og piercing. Men også her viste overdrevet bruk at du ønsket å skille deg ut.

Tatoveringsstudio var forbudt på Seychellene. Ønsket du deg en tatovering som ikke var hjemmelaget, som de fleste hadde, måtte du ut av landet. Moter var ikke bare synlig i gatebildet. Det var et tema som gikk igjen særlig hos jenter og kvinner. Det var sjeldent at man så en seychellois kvinne i det offentlige rom ikledd shorts. Klærne var som regel rene og nystrøkete. På denne måten var det lett å skille en seychellois fra en turist.

Forbruk, som Bourdieu poengterer, involverer tegn, symboler, ideer og verdier som blir brukt til å plassere en sosial gruppe fra en annen (Bourdieu 1995). Hvilke klær vi går i, hva vi eier og hvordan vi viser det er med på å si noe om hvem vi er. For Anne betydde plastblomstene mye. De fleste ble kjøpt inn da hun bodde hos ekssvigermoren. Da hadde hun bedre råd. De gangene hun visste at vi skulle komme på besøk ominnredet hun hele stuen. Det lyste stolthet av øynene hennes. Det var tydelig å se at dette var viktig for hennes selvbilde. Drømmen om huset og drømmen om stor bil var komponenter som kunne være med på å fortelle noe om din plassering i samfunnet. Hadde du et flott moderne hus, ville dette plassere deg over en som bodde i et leid hus som for eksempel Anne. Mens Anne fremsto som mer velstående enn hennes kusine Linda som var så heldig at hun fikk bo hos Anne.

Miller skriver at det er viktig å gå bort fra ideen om at masseforbruk av globale produkter er med på å ødelegge det ekte ved kulturer og resultere i homogenisering. Det er riktig at i konteksten av globalisering forbruker mennesker varer i økende grad som ikke er produsert i deres eget samfunn som på denne måten ikke er ekte og som Miller sier må tilegnes gjennom masseforbruk (Miller 1995). Med andre ord, forbruk

og ikke som Marx tenkte, produksjon, medfører muligheten til å overkomme fremmedgjøringen og danne en lokal identitet (Meyer 2002:262).

Men hva med et land som Seychellene som ikke har en lang historie? Her blir det vanskelig å si noe om hva som er ekte. Seychellois styket biler på sin måte, de innredet husene slik de ville ha det og kjøpte de klærne de syntes var fine. Men den ekte og autentiske varen ble ikke produsert på Seychellene. Noe av det ekte på Seychellene er verdens største frø, *coco de mer*, på norsk av og til kjent som havkokosnøtt, som bare finnes her. I tillegg til naturen var det dette jeg følte at seychellois var mest stolt av. Men det virket som om det som ble produsert på Seychellene ikke var ekte nok. Da jeg som barn var på Seychellene fikk vi sydd klær fra lokale skreddere. I dag var de fleste av disse skredderne borte. ”Hjemmelagde” klær så ikke ut til å være ekte nok for Seychellois. Her var det et skille fra den globale middelklassen i Europa. I Europa var det virkelig ekte sydd av en designer og noe som det bare fantes et eller to eksemplarer av i hele verden. Også hjemmelagde klær og ikke minst bunader kan gi status. Men dette var ikke tilfelle på Seychellene. Et viktig poeng var at selv om de kjøpte varer produsert i andre land ville det på ingen måte si noe om at det ikke ble omgjort til deres eget. En av mine informanter sa til stadighet at seychellois lever i et ”copycat” samfunn⁴. Hun mente at de ikke hadde noe eget, de kun hermet etter det de så på tv. Men hvis dette var tilfelle, kan man ikke da si at alle mennesker er herme-gåser? Men hva man legger i varen er allikevel ikke universelt. Det ligger noe mer under.

Jeg har funnet mye likheter mellom forbrukeren på Seychellene og forbrukeren på Trinidad. Miller skriver at forbruk inneholder mye mer enn bare den individualistiske trinidadian som går på shopping i møte med et massivt utvalg av moderne varer (Miller 1994). Det som er viktig her er til hvilken grad selvkonstruksjonen av samfunnet er basert på ressurser og bilder som ikke originalt har blitt produsert i

⁴ Denne informanten hadde noe av de samme tankene som Naipul hadde da han skrev den mesterlige romanen ”The Mimic Men” på 1960-tallet. Det er en bitter bok om hvordan karibierne ”ikke har skapt noen ting”, men bare prøver å være noe annet enn det de er...

samfunnet. Trinidad er en liten nasjon oppstått av kolonisering. Med en økning i økonomien er det Trinidad selv som står ansikt til ansikt ved det sentrale ved forbruk ettersom mye av det som er viktig, fra historisk påvirkning, mediabilder og forbruksvarer kommer fra utsiden. Det som er produsert ved forbruk er Trinidad selv (Miller 1994:317). Videre skriver han at Trinidad blir ikke mer likt andre steder, bortsett fra på den mest overfladiske måten at de bruker produkter fra den globale økonomien. Det er forbruk som prosess som er instrumentet som danner dette spesifikke, forbruket som tar de importerte varene og gir dem mening i relasjon til lokale debatter og symbolske kamper (Miller 1994:319). Det er forbruket av epler og appelsiner, ikke hvordan de er produsert, ikke deres opprinnelse, som definerer hvem de er. Det er ikke noe likt som den trinidadiske tradisjonen ved bil stylingen fordi det relateres til spesifikke lokale skiller av trinidadiske kulturelle former. Moter er funnet gjennom hele den moderne verden, men det spesielle ved konsumet av moter i Trinidad er organisert i henhold til et selvbilde og er forskjellig fra det de landene hvor disse motene ble dannet (Miller 1994:320).

Disse ”stylete” bilene finner man på Seychellene, man finner dem utenfor Oslo. Dette fenomenet finner man rundt om i verden bortsett fra i urbane strøk. Man kan finne likheter, men det er i forskjellene man kan finne det spesielle med samfunnet. De største og dyreste bilene forblir urørt begge steder. De sier så mye bare ut ifra størrelse, merke og kostnad.

Noe annet en også kan se rundt om i verden er mobiltelefon. Det er ikke lenger forbeholdt en elite. På Seychellene betydde mobiltelefonen noe mer enn det å bare ha en telefon. Det gjaldt å ha den nyeste, den fineste og gjerne den dyreste. Over halvparten av befolkningen hadde mobiltelefon. I 2001 hadde 44 000 av 79 000 mobiltelefon (Seychelles in Figures 2002), mens antall abonnenter i 2006 var økt til 72 000 (Seychelles in Figures 2007). Det var ikke et uvanlig syn å se en jentegjeng hengende over en mobil leende over en morsom sms. I begynnelsen av feltarbeidet ble jeg overrasket da jeg så fillete kledde fiskere stå og rense garn med den ene hånden, mens de dro opp en flott skinnende mobil med den andre hånden.

Til slutt vil jeg skrive om drømmen om huset. Dette så ut til å være en fellesnevner for alle jeg snakket med. Det var noe av det som sto høyest på ønskelisten.

Husdrømmen

Uansett hvem jeg snakket med var drømmen om å få sitt eget hus høyt oppe på prioriteringslisten. Robin "strandmannen" tilhørte en av gruppene som jeg kaller opposisjon til regjeringen. Alt som hadde gått galt var regjeringens skyld og livet hadde vært mye bedre ved ett skifte av regjering. Denne gruppen kledde seg annerledes. Dette var på mange måter bevisst. De viste at de ville få problemer med å få en "ordentlig" jobb hvis de kledde seg slik de gjorde. Robin levde av å selge snorkle- og båtturer til turister. Han tilbrakte store deler av dagen på den mest kjente stranden Beau Vallon, hvor det kom flest turister. Robin tjente også litt ekstra penger på å veksle penger med turistene. Det lange rastahåret satt han opp i strikk. Han gikk som oftest i en solbleket t-skjorte og en shorts. Robin hadde fregner, var lys i huden og ble solbrent. Etter å ha møtt en tysk dame på stranden giftet han seg med henne og flyttet til Tyskland. Han bodde der i seks år. Robin kom hjem i 2002. I Tyskland jobbet han som snekker før savnet etter Seychellene og familien ble for sterkt. Robin syntes at tyskerne var rare og han følte seg hele tiden som annerledes, som en utlending. Han snakket flytende tysk og det gjorde at han kapret mange av de tyske turistene. Robin opplevde en stressende hverdag i Tyskland. På Seychellene hadde Robin valgt å sette en fot utenfor samfunnet, men han hadde allikevel en fot innenfor. Også han drømte om å bygge sitt eget hus. Han hadde noe han kalte en femårsplan; han ville fortsette å jobbe for en annen til han var ferdig utlært og så ville han starte "*my own business*". På denne måten var han sikker på at drømmen om å bygge huset ville bli en realitet.

Så hva er det med seychellois og huset? På spørsmålet hva de ville gjort hvis de vant mye penger i lotto svarte de fleste at hus var noe de ville ha. Er dette med på å danne en trygghet? Det er et land hvor få gifter seg og enda færre som holder sammen. Det var vanlig å ha flere barn med ulike kvinner. Dinah hadde tre søsken, ingen av dem

hadde samme far. Jeanville hadde fire brødre. Alle disse hadde fått barn med kvinner de ikke bodde sammen med. Daniel hadde tre sønner, men det var lenge siden han bodde sammen med moren deres. Ble huset en form for stabilitet? Et rom hvor de kunne finne trygghet? Huset måtte innebære en trygghet, men det måtte også være en form for statussymbol. Husene ble større og større. De små husene med blikktakk som var å se overalt før, var i ferd med å forsvinne.

Edwin, vennen til Daniel, hadde også husdrømmen. Han hadde et hus, men var i en prosess med å bygge et enda større. Som mange andre hadde Edwin kjøpt inn det meste han trengte til huset sitt, fra fliser til armeringsjern, på forhånd. Han ville ha alt klart før han startet med selve byggingen. Tiltross for at Edwin var heldig og hadde de rette kontaktene tok prosessen lang tid. Huset var ikke påbegynt da jeg reiste fra Seychellene. Pengene deres gikk med til husbygging så de måtte vente med reiser til utlandet. Huset var viktigst. Faren ved å ha byggematerialer liggende er at det kan bli stjålet. Det hadde skjedd med Daniel. Edwin ville bygge slik at han hadde mulighet til å ta i mot besøk fra utlandet og kunne leie ut til turister. Flere av de som jeg

snakket planla å finansiere denne drømmen gjennom nettopp å leie ut rom til turister. På denne måten ville de også få tak i utenlandsk valuta.

I den neste delen vil jeg beskrive Daniel som ikke hadde de rette kontaktene slik at han ble ferdig med huset sitt. Daniel delte samfunnet inn i fem grupper; 1, Veldig rik, de bor ikke på Seychellene og kan gjøre alt de vil. 2, Rik, de kan dra på ferie, spise ute når de vil og overnatte på hotell. 3, Middelklasse, de har råd til å spise ute noen ganger i måneden. 4, Fattig, her mente han at han befant seg selv. Han hadde ikke råd til å spise ute og overnatte på hotell. 5, Veldig fattig. Daniel snakket om at det var vanskelig å ha venner som befant seg lenger opp på skalaen. Da kunne man bli avhengig av dem. Han mente at det ville bli feil hvis de skulle betale for mat og eventuelt taxi. Daniel mente at det heller ikke var lett å snakke om de samme tingene. Livskvalitet for ham var tilgang på goder, men ikke nødvendigvis det å bli rik.

Miles skriver at forbruk danner ønsker som mennesker ikke kan oppfylle. For de menneskene som ikke har muligheten til å delta i en verden av muligheter som forbrukersamfunnet kan tilby er det alltid det ubehagelige prospektet av en konstant følelse av lengsel og lav selvfølelse som et direkte resultat av denne umiddelbare mangelen på tilgang. Slike individer har aldri muligheten til å leve opp til forventningene som forbrukerverden uavbrutt vises gjennom media (Miles 1998:49). Slik jeg tolker Daniel ville han aldri bli fornøyd, det kom alltid til å være noe mer han ønsker seg som han ikke hadde råd til. Dette var grunnet i hva han så på tv, men det aller viktigste var hva han så at andre mennesker rundt ham hadde. Daniel hadde blant annet vennen Edwin som befant seg lengre opp på skalaen enn han selv. Her blir sammenligning og relativ deprivasjon igjen viktige faktorer for hvordan seychellois oppfatter seg selv.

Et halvferdig hus

Daniel brukte mye krefter på å få fatt i de riktige delene for å få bygget ferdig huset sitt. Han var heller ikke økonomisk sterk nok til å kjøpe det han trengte på svartebørsen. Markedsprisen på armeringsjern lå på 125 seychelles rupies. På

svartebørsen måtte han ut med 300 seychelles rupies. Det var han villig til, men noen andre var raskere enn ham. Han var villig til å betale tredobbelt pris på svartebørsen. Mer enn det hadde han ikke råd til. Og da bilen hans kom på service ble det nesten for mye for ham. Daniel følte at alle andre fikk fatt i de tingene han ønsket seg og på mange måter trengte. Tiltross for at han ikke plasserte seg selv i båsen opposisjon mot regjeringen var det mye sinne som ble rettet mot nettopp regjeringen. Daniel var rundt 40 år. Han jobbet for myndighetene. Han bodde ikke sammen de to snart voksne sønnene sine, men bodde av og til sammen med kjæresten sin Jeanette. Daniel hadde hatt muligheten til å starte på husdrømmen sin, men det så ut til å være en svært lang prosess. I løpet av de seks månedene jeg var på feltarbeid sto husbyggingen så og si stille. Det var umulig å få fatt i armeringsjern. Ryktet sa at dette var tilfelle så lenge du ikke hadde de riktige kontaktene. Daniel var en snill og rolig person med godt humør. Han var glad i å fortelle en god historie. Men glimtet i øyet så ut til å forsvinne mer og mer i løpet av halvåret. Delene for å få bilen reparert måtte bestilles fra utlandet og det tok måneder. Han måtte stå en time tidligere opp for å rekke bussen. Dermed hadde han en time mindre med dagslys til å jobbe i hagen. Mange av samtalene med Daniel foregikk i det halvferdige huset hans. Tomten hans lå oppe i en ås et stykke fra hovedveien. I gamle dager var det de fattige som bodde oppover i åsen. Marion Benedict brukte timer av sitt feltarbeid på å klatre opp til *“the houses highest up the hill and the very poorest people live so far away”* (Benedict og Benedict 1982:56).

Her har det skjedd en stor endring etter at det ble bedre veier og flere fikk tilgang på bil. Nå har det blitt status å ha hus høyt oppe i åssidene hvor det er svalere og utsikten er spektakulær. Som veldig mange hadde Daniel et hvitt murhus med en stor veranda. Overetasjen var ferdig så han hadde allerede flyttet inn. Men det var tydelig at det var en byggeplass. Daniel var veldig stolt av hagen sin og han var glad i å lage mat. I hagen dyrket han frukt og krydder som brukes til matlaging. Sitrongress, papaya, mango og bananer er noe av det man fant der. Daniel hadde flere hunder som fungerte som vakthunder og en katt for å holde rottene unna. Det å ha fått kjøpt seg denne tomten og starte med husbygging har vært viktig for Daniel, men det at det sto på stedet hvil plaget ham. Han fikk gjennom media et bilde av en rik verden hvor det florerte av materielle goder, hvor folk bodde i flotte hus og hvor mange kjørte rundt i nye biler. Og han hadde venner som hadde flere materielle goder enn han selv. Daniel følte seg fattig. Tiltross for at Daniel bodde i et uferdig hus, måtte gå til bussen og var mye frustrert ville han ikke ha flyttet fra Seychellene for godt. Det måtte kun blitt for en kort periode for at livet i hjemlandet kunne bli bedre. Da kunne han ha fått kjøpt

seg mye av det han måtte trenge. Men livet i Europa så ut til å være altfor travelt for ham.

Fra individ til gruppe

I kontrast fra Trinidad hvor det kryr av interne distinksjoner og differensieringer (Miller 1994) fremsto Seychellene som mye mer udifferensiert og homogent. Hudfarge er en distinksjon man ikke kan gjøre noe med, og velstand er en opplagt distinksjon innen et endimensjonalt statssystem. Selv om mange seychellois hevdet at det ikke innebar status å være lys i huden, var hudfargen noe som ble lagt merke til. Men det trengte ikke å ha noe å si for posisjonen hun/han hadde i samfunnet. Det var ikke lengre slik at kun de hvite satt med makten. Men dette har vært tilfelle på Seychellene og det er de rike familiene som har størst makt og mulighet til å sende barna sine på privat skoler og sende dem til utlandet for videre utdanning. Derfor vil jeg si at dette bildet fremdeles hang litt igjen. Men, i og med at det ikke var slik at de hvite kun giftet seg med de hvite kan man si at dette bilde var noe utvannet. Sosialantropologen Jean Claude Mahone fra Seychellene mente at mye av hovedfokuset på det som det er skrevet om Seychellene overfortolker nettopp det med hudfarge. Han trakk da ut Benedict og Benedict (1982) som et eksempel. Kanskje jeg også ubevisst lette etter dette fenomenet under mitt opphold, og kanskje det var tilfeldig, at de gangene jeg var tilstede når flere av regjeringsmedlemmene møttes, at jeg ble overrasket over hvor lyse i huden mange av dem var. Uansett så trenger ikke dette å ha noe å si i forhold til status, men magefølelsen min sier noe annet. Hvorfor ville Anne ha meg ut av huset og ut i hagen da gangene eks-mannen hennes kom forbi? Hun sa at det ville gjøre ham sjalu og se at hun hadde hvite venner. Og hvorfor var det slik at hver gang jeg var sammen med en bestemt familie ble det poengtert at barna deres var mye mørkere i huden enn dem selv? En ting er det spennende og morsomme i det å se hvor forskjellige de alle sammen var, men det var ikke fullt så morsomt å se hvordan datteren i denne familien reagerte på dette. Hun ble like ukomfortabel hver gang. Da moren prøvde sandalene mine og viftet med

tærne og sa at hun hadde like små føtter som europeerne, rygget datteren unna og gjorde så godt hun kunne i å skjule sine egne føtter.

Ut i fra dette og samtaler med andre vil jeg si at det innebar status å være lys i huden. Men det trengte ikke å ha noe å si for hvor du befant deg i samfunnet. Robin som jobbet som selger på stranden var lys i huden, han poengterte også dette. Dette var ikke en tydelig distinksjon, men den var tilstede. Andre tydelige distinksjoner som jeg har nevnt tidligere i oppgaven var det å ha hus og bil. Det gir status på tvers av hele samfunnet. Hadde du hus oppnådde du også status. Det samme gjaldt med bil. Et annet synlig statussymbol var det å kunne reise. For middelklassen, som for eksempel Daniel, ga det status å kunne gå på restaurant og ikke minst det å kunne overnatte på hotell. Mens for ”strandguttene”, hvor jeg har brukt Robin som eksempel, ga det status å ikke være en del av resten av samfunnet, det å kle seg på en spesiell måte og ikke kle seg som de som er ”streite”. Med en gang de tok på seg langbukse og skjorte mistet de sin status innad i gruppen. På kvelden når turistene hadde trukket seg tilbake eller på dager hvor det regnet, samlet de på stranden for å spille fotball. Men det var utelukket for dem å spille på et ”ordentlig” lag fordi det var der de ”streite” guttene var. Begynte de på et av disse lagene måtte de endre kleskode, samt væremåte. Omvendt hørte ikke de ”ordentlige” fotballspillerne hjemme på stranden sammen med ”strandguttene”. Jeg spurte Robin om han visste om et lag som min samboer kunne begynne på. Jeg nevnte et lag som spilte i nærheten av der vi bodde. Da sa han at vi burde holde oss unna dem. Fotballspillerne var altfor ordentlige og seriøse. Fotballspillerne så på den andre siden ned på ”strandguttene”, som et utskudd i samfunnet. Det var ulike statussymboler avhengig av hvilken gruppe du tilhørte. Robin fikk mer status hvis han fikk gjennomført sin femårsplan om å ”*start my own business*”. For mange var det alternativet til å jobbe for regjeringen. Da slapp de å bli en av ”dem”. De kunne beholde sin egen stil. Drømmen til flere av disse ”strandguttene” var å få sin egen fiskebåt. De som hadde egen båt hvor de kunne ta med turister på fisketurer hadde klatret helt til topps på denne rangstigen. Lesly, som hadde størst båt med best utstyr og som kapret flest turister, hadde kommet ditt mange ønsket å være. Men det var ikke få stygge blikk han møtte. Han ble sett ned på

selv om han hadde nådd toppen. Han hadde stort hus, stor bil og stor båt. Men han var blitt en av de ”streite”. Da jeg spurte om han visste hvem Robin var sa han ”*Oh, Robin, he is just a Mickey Mouse*”.

Tiltross for at for mange mente at det innebar status å jobbe for regjeringen, hadde de fleste allikevel en negativ holdning til selve regjeringen. Det var regjeringen som fikk skylden for alt som hadde gått galt. De av dem som bodde i flotte hus ble beskyldt for å stjele fra resten av samfunnet. Men de færreste ville sagt nei takk til en slik jobb. Her var det en ambivalens hvor jeg mener at det kom en form for sjalusi til syne. Det var negativt å ha mer enn den allmenne seychellois, men samtidig ønsket mange å ha det selv. Naboen skulle ikke ha en større tv eller et større hus. Her blir begrepet relativ deprivasjon nyttig. Tiltross for at de hadde en tv som mest sannsynlig var stor nok, ble den liten og nærmest ubrukelig i forhold til naboens tv. Og da satt jakten i gang på en ny tv. Flere av regjeringsmedlemmene så ut til å ha mer enn gjennomsnittet. Dette var med på å gjøre dem til en skyteskive, spesielt var dette synlig i et så lite samfunn som Seychellene er. Denne gruppen var liten og ikke representative for den allmenne seychellois, men de var med på å øke misnøyen og samtidig ønsket om noe mer.

Andre statussymboler var det å kunne studere i utlandet. Det krevde enten veldig gode karakterer slik at man fikk et stipend, eller rike foreldre. Utdanning ble som sagt høyt verdsatt og dette var med på at det gi status i noen miljøer. Språkferdigheter var viktig på Seychellene. Maria hevdet at grunnen til at seychellois ikke er så i møtekommende ovenfor turister, er at de er usikre på språkferdighetene sine. På verdensbasis er seychellois unike, de har engelsk, fransk og kreolsk som offisielle språk. De lærte alle tre språkene på skolen. Men allikevel var de usikre. Grunnen er igjen relativ deprivasjon, de sammenlignet seg med England og Frankrike, ikke med resten av verden hvor de fremsto som veldig språksterke. I en av familiene som jeg omgikk mest, snakket foreldrene konsekvent med barna enten på fransk eller engelsk. Barna gikk på fransk skole. Det de barna lærte av kreolsk var i lek med andre barn i nabolaget. Foreldrene pratet kreolsk seg imellom når ikke barna var der. På denne

måten stilte de barna utenfor samfunnet, men hevdet at de ville klare seg bedre på verdensbasis. Her blir Bourdieu (1995) sentral igjen. Alle higer etter noe mer. Denne familien hadde nådd toppen, men det var allikevel ikke nok. Disse barna ble på en måte ”europanisert”. De skilte seg fra de andre med å få en ”bedre” utdanning. Seychellene ble ikke bra nok, det var Europa som var forbildet.

Det var ulike ting som ga status i ulike miljøer på Seychellene. Hus, bil og reiser var stort sett felles ønsker. Alle ønsket seg noe, noen fikk det lettere enn andre, men det gjaldt samtidig å ikke ha for mye. Da ble en fort uglesett og mistet sin status innenfor den gruppen man tilhørte hvis man ikke fulgte de riktige kodene. Kanskje janteloven ikke bare er et norsk fenomen? Kanskje den økonomiske veksten og underlegenheten til eks-kolonimaktene ga dem en mulighet til å vise en ny form for status gjennom materielle goder som en kompensasjon for lav selvfølelse?

Avslutning

I dette kapitlet om har jeg vist hva forbruk og shopping betyr for seychellois. Jeg har beskrevet hva de drømmer om. Anne ønsket seg klær og de rette varene for å få huset slik hun ønsket det. Daniel var frustrert og ønsket at huset skulle bli ferdig og at bilen skulle fungere. Renoff ville ha de ekte gulvmattene til bilen sin, mens andre drømte om en stor rask bil slik at de kunne bli ekte menn. Peter ønsket seg flere bøker. Jeanville og Dinah drømte om et kjøpesenter. Jeanette ville ha en ny mobil. Alle hadde drømmer som innbefattet varer som ikke var tilgjengelige på Seychellene. De var avhengige av verden på utsiden. Veldig mange av drømmene og ønskene var knyttet opp mot hva de selv ønsket seg. Individet sto i sentrum. Det å ikke få fatt i de rette varene kan være med på å danne en lav selvfølelse. Men jeg mener at det også ligger mye glede i jakten på den rette varen. Studentene på kafeen strålte av glede da de skrev listen over ting de ønsket seg. De hadde minner om et annet sted hvor varetilgangen var stor, men var likevel tilfredse med å bo på Seychellene. Det å være en av dem som hadde tv i taxien viste at Renoff hadde noe dyrt og eksklusiv i bilen sin, noe som ikke var tilgjengelig for alle. Dette var en av flere interne distinksjoner

som var gjeldende på Seychellene. Seychellois sammenlignet seg med hverandre og med resten av verden. Paradiset var bra, men det var for få materielle goder.

I dette kapitlet ønsker jeg å vise at det å shoppe var noe som opptok de aller fleste på en eller annen måte. Det spesielle var at ordet shopping var så fremtredende og at de definerte reisemål etter hvor bra shopping det var der. I antropologien er det viktig å beskrive hva informantene faktisk har, ikke hva de ikke har. Men er ikke denne utilgjengeligheten nettopp noe som var viktig for hverdagen til seychellois? Jakten på varene var like viktig som det å få varene. Seychellois ønsket seg ting og de ønsket seg hus. Men jakten på rikdom i form av penger for å ha mye penger var ikke like sentralt. Seychellois var avhengige verden utenfor. I mange tilfeller ble de maktesløse. Men gikk det utover livskvaliteten? Eller var den relative deprivasjonen så sterk, i et land hvor den tidligere elitens statussymboler fremdeles var gjeldende og hvor de sammenlignet seg med verden utenfor, at de aldri vil bli helt fornøyde? Ble forbruk et middel til å integrere seg i det de opplevde som ”den virkelige” verden?

I neste kapittel vil jeg beskrive den reisende seychellois og de tilreisende. Seychellois er et folk som alltid har vært i bevegelse. Det er et land som er avhengig av turisme. Turisten får dermed en sentral rolle i livet til seychellois.

5. Mobilitet & Turisme

De tre hovedkapitlene er med på å si noe om selvbildet til seychellois. Jeg kan ikke si noe sikkert om hva som veier tyngst i utformingen av selvbildet. Men teksten er med på å si noe hvem seychellois er eller ønsker å være. Det må ses ut i fra konteksten de ulike personene befinner seg i, hvor de har reist, hvilke historier de har hørt, hva de har sett på tv, hvilke materielle goder som er viktig for dem å erverve seg, deres posisjon i samfunnet og ikke minst deres bakgrunn. Gjennom reiser, via media og historier fra reisende vil seychellois danne seg bilder og forestillinger om verden. Dette kan være med på å danne en større forståelse av de andre, både fiktiv og ekte. Men like viktige er at dette kan være med på å danne en forståelse av dem selv.

John Urry indikerer at mobilitet, både som metafor og som prosess, er hjertet til sosialt liv. Han ser på reiser som grunnleggende ved strukturene i det sosiale liv; det er i disse reisene at sosialt liv blir formet og reformert (Urry 2000: 49). Ofte blir mobilitet tatt for å være geografisk så vel som et sosialt fenomen. Mye av litteraturen om sosial mobilitet ser på samfunnet som en enhetlig overflate og mislykkes i å merke seg interseksjonene av region, by og sted med de sosiale kategoriene av klasse, kjønn og etnisitet, hevder Urry. Han er opptatt av flyten av mennesker i, men spesielt utenfor, territoriet av hvert samfunn og hvordan denne flyten kan medføre mange forskjellige ønsker/drømmer for arbeid, hus, fritid og familieforhold. Videre skriver han at det ikke bare er mennesker som er mobile, men det gjelder også mange objekter. Mennesker, kapital, informasjon og bilder flyter langs forskjellige "scapes" som blir organisert gjennom komplekse sammenkoblede nettverk lokalisert både i og på kryss av forskjellige samfunn. Slik flyt danner for mennesker i det 21. århundre, nye muligheter og ønsker, så vel som en økt risiko. På samme tid tillater globaliseringen nye muligheter som relativt billige reiser over sjøs, muligheten til å kjøpe forbruksvarer og livsstiler fra hele verden, muligheten til å kommunisere med mennesker i mange land gjennom bruk av internett, muligheten til å danne nye

sosiale grupper og forsterke lokal identitet som i en ny oppdagelse av tradisjoner og identitet (Urry 2000: 36).

Til Seychellene har det alltid foregått en flyt av mennesker og varer. Det er ikke noe nytt fenomen for dem, men det sentrale ved denne flyten er at den har ekspandert gjennom større reisemuligheter. Gjennom å selv reise og ”oppdage” de andre, sammen med flyten av et økende antall forbruksvarer og massemedia, har seychellois fått et sterkere forhold til hvem de er.

I dette kapitlet tar jeg utgangspunkt i mobilitet med blikk på transnasjonale familier, reiser og turisme. Jeg har delt dette kapitlet inn i tre deler. Først vil jeg beskrive seychellois som reisende; hvordan de besøker og får besøk av familie spredt rundt om i verden for å opprettholde familieband og reiser i forhold til utdanning og jobbrelevante årsaker. Jeg vil videre beskrive turismens rolle og seychellois som turist. Tilslutt vil jeg si noe om hvordan seychellois ser på verden rundt seg med utgangspunkt i et spørreskjema.

Den reisende seychellois

I et land som er dannet på grunnlag av migrasjon og som lever av turisme og hvor nesten alle har slektninger og venner i utlandet blir mobilitet og turisme viktige begreper. I 1971 kom det flyplass. Med flyplass ble Seychellene et yndet turistmål og seychellois fikk selv større mulighet til å reise ut av landet. Før flyplassen kom tok det seks til ti dager med båt til Nairobi [Mombasa!], men nå går det på tre timer. Seychellene er et samfunn som er bygget opp etter handelstankegangen. Det har alltid foregått handel på en eller annen måte, fra slaveri til idyllisk turisme. Det er et sted hvor det alltid har vært en flyt og bevegelse av mennesker og varer.

Benedict skrev at når etterkommere av slaver dro oversjøs for utdanning var det til Europa, spesielt til Frankrike eller England. Ikke før i det tjuende århundre var det noen kreoler som dro til Afrika for å jobbe. Men de dro ikke som returnerende afrikanere, men som seychellois (Benedict og Benedict 1982: 121). I 1975 ble

middelklassen mer kosmopolitisk. På grunn av flyplassen og en økende turistindustri som medførte flere typer arbeid ble det nå enklere å reise. De kunne reise oversjøes og kunne sende barna til utlandet slik at de kunne få seg en utdanning. I 1960 gikk kanalene for kommunikasjon med resten av verden nesten bare gjennom overklassen som da kontrollerte denne informasjonen. I 1975 fikk middelklassen en mer direkte tilgang til verden på utsiden, både gjennom reiser og daglig samhandling med turister og andre mennesker fra verden på utsiden. I 1975 befant toppen av kapitaleierklassen, ut i fra et økonomisk ståsted, ikke på Seychellene, men i London, Paris, Bonn, Bombay, Riyadh, Tokyo og New York (Benedict og Benedict 1982: 161-178).

Det er lett å forestille seg små øysamfunn som isolerte deler av verden, men dette ser ikke ut til å være tilfelle. Studie av den reisende og ikke minst den handelsreisende er ikke noe nytt. Dette var noe Malinowski skrev om i allerede i 1922. Han beskrev kulahandel, som er handel med skjell over et stort område i det vestlige stillehavet (Malinowski 1984). Men etter at det ble lettere å forflytte seg over store landområder i løpet av kort tid har perspektivet på mobilitet endret seg. På linje med for eksempel Trinidad (Miller & Slater 2000) har Seychellene alltid vært et mobilt samfunn. Det er langt til nærmeste naboland og det krever midler for å reise. Men de fleste seychellois som jeg møtte hadde reist og hadde enten familie eller venner i utlandet. De vanligste grunnene til å reise ut av landet var å få seg en videre utdanning, på grunn av jobb, besøke venner og familie, og for å shoppe. Et eksempel på hvor transnasjonale seychellois var, kom tydelig frem da faren til en av informantene mine døde.

Jeg ble vekket av telefonen en tidlig morgen. Det var Daniel. Han fortalte at faren til Edwin hadde dødd 74 år gammel. Det hadde kommet veldig uventet. Det ble etter dette mye snakk om begravelsen og når den skulle være. Det hele så ut til å bli et stort puslespill. Familien hans var nemlig spredt rundt om i hele verden. En av søstrene til Edwin bodde i England og sønnen hans gikk på skole i London. En annen del av familien bodde i Frankrike. Det å få flybilletter til alle slik at alle kunne komme til begravelsen gjorde at den ble utsatt med over en uke.

Et annet eksempel på at seychellois er en mobil gruppe kom frem i møtet jeg hadde med en privatsekretær for finansdepartementet, André. Han mente at nesten alle på Seychellene har reist. Det ligger i blodet vårt, sa han. Mange seychellois bor i utlandet. Han mente at dette er fordi folk blir så fort lei av å jobbe på Seychellene. Landet er så lite, både i areal, antall mennesker og jobbmuligheter. De studentene som hadde kommet hjem, sa noe annet. De mente at det som var så bra med Seychellene var at de så lett fikk jobb, de slapp å sende 200 søknader som man måtte gjøre i England og det var mye lettere å stige i gradene raskt. André mente at jo mer seychellois reiser desto fortere vil de se hvor lite landet var. Han sa at dette hadde med mobilitet å gjøre. Det var nå raskere å komme seg til andre land, og samtidig var framkommeligheten på Seychellene blitt bedre. Da han var liten var det nesten ingen biler, en kunne ikke bare sette seg inn i en bil og komme dit en ville. Han snakket om at folk kommer hjem fra utlandet med en viss forventning om hvordan ting burde være. Han mente at seychellois reiste mer på grunn av informasjonen de fikk gjennom media, men også utdannelse var en viktig faktor. Hadde jeg bare snakket med André og dratt hjem igjen, ville jeg ha vært av den oppfatning at seychellois følte seg isolerte og nærmest innestengt i et lite land langt unna resten av verden. Men etter å ha snakket med ulike mennesker i løpet av seks måneder, møtte jeg ingen som følte seg direkte isolert. Men han hadde flere gode poenger. Folk kom hjem med forventninger og fortalte dette videre.

André hadde en historie å fortelle som illustrerer at det ikke bare var en gruppe mennesker som reiste mye. Hver lørdag gikk han til markedet i Victoria for å kjøpe bananer. Han hadde en fast dame som han gikk til. De slo alltid av en koselig prat. Men en dag var hun ikke der og ikke lørdagen etter heller. André begynte å bli engstelig på damens vegne, men så kom hun tilbake. Hun fortalte at hun hadde vært på ferie i Thailand i to uker. "Fruktselgeren" hadde shoppet seg noen nye parasoller. Det var et sted hun ville tilbake til.

Det å reise innebærer status og skaper distinksjoner. Ikke minst blir det å få seg en utdannelse fra utlandet anerkjent. Som sagt, spiller utdanningssystemet, i følge

Bourdieu en viktig rolle i opprettholdelsen av de kulturelle livsstilene som gir makt (Bourdieu 1995). Edwin brukte mye penger på å sende barna sine på privatskoler slik at det skulle bli lettere for barna hans å få seg en utdanning. Som Bourdieu skriver er det ulike distinksjoner i hvert samfunn. Det er forskjellige miljøer hvor ulike ting gir forskjell status. Det skaper differensieringer på både godt og vondt. Da studenten John kom hjem fra masterstudier i Canada følte han seg på mange måter annerledes. Dette var særlig i forhold til de vennene hans som ikke hadde bodd i utlandet. Han hadde opplevd en annen verden som det var vanskelig å beskrive for utenforstående. Hans "habitus" var endret. Habitus er et viktig begrep hos Bourdieu. Begrepet omfatter personens tidligere erfaringer og settet av disposisjoner for hvordan verden oppfattes. Habitus er en del av personens kropp og sinn som internaliserte, implisitte programmer for handling (Bourdieu 1977). John kom hjem med et nytt syn på verden som var forskjellig fra vennene hans.

Bourdieu hevder at like barn leker best (Bourdieu 1995). John hadde fått seg en utdanning og bodd i utlandet. Han hadde på en måte steget i gradene og skilte seg fra dem som ikke hadde gjort det. Seychellene fremsto som et forholdsvis udifferensiert og homogent samfunn, og en skulle ikke skille seg for mye ut uten at det ble lagt merke til. Naboen min, Rick, opplevde dette da han kom tilbake etter flere år i Sør Afrika hvor konen hans kom fra. Hun hadde franske foreldre og det var en av grunnene til at de sendte de to barna sine på en privat fransk skole på Seychellene. Rick ble født på Seychellene og kom fra en tidligere velstående familie som eide mye land. Han vokste opp i et "kolonihus" med ni søsken. Rick flyttet til Sør-Afrika for å studere, og der møtte han Pauline. Hele familien var lyse i huden og far og datter hadde blå øyne. De flyttet til Seychellene for åtte år siden. Som mange andre seychellois hadde de familie spredt rundt om i verden. Familiene holdt kontakten gjennom brevskrivning, e-mail og telefon. Rick mislikte at de måtte importere nesten alt fra utlandet og at de manglet utenlandsk valuta til dette. Sønnen på 12 år savnet fremdeles Sør-Afrika selv om han bare var fire da de flyttet til Seychellene. Både han og faren savnet en "god" stek. Pauline snakket alltid om seychellois som de andre, ikke som oss. Tiltross for at Rick var fra Seychellene snakket han nedsettende om sitt

hjemland, han snakket om Sør-Afrika som ”*back home*.” Men de hadde ikke ønske om å flytte tilbake. Rick mente at seychellois var lite motiverte, sjalu på hverandre, det var lite tiltak og de tålte ikke kritikk. Folk så ut til å gjøre det de ble bedt om og ikke noe mer. Timen med lunsj var viktig og alle gikk hjem på slaget fire selv om de ikke var ferdig for dagen. Det irriterte dem at så mange kom for sent. De synes også at det var vanskelig å komme fra Sør-Afrika som hvite. Rick mente at han ikke fikk gjøre noe på egenhånd og han hadde blitt kalt slavedriver. Denne familien hadde i utgangspunktet høy status. De hadde god økonomi, utdanning, de sendte barna på privatskole, de hadde stort hus og bil. Men kombinasjonen med at Rick kom fra en tidligere velstående familie, at de var lyse i huden og hadde bodd i Sør Afrika var signaler som gjorde at de skilte seg ut. Benedict skrev “*it is better to be a rich bastard than poor and legitimate*” (Benedict og Benedict 1982: 238). Dette er på mange måter sant den dag i dag, men det gjelder samtidig å ikke skille seg for mye ut. Like barn leker best.

På Seychellene innebar det å reise en status, og hvor de forskjellige reiste kunne være med på å fortelle om hvilken posisjon de hadde i samfunnet. Bourdieu beskriver dette som en slags kamp mellom klassene som også utkjemper på livsstilens og forbrukets område. Den herskende klassen har en distingvert livsstil. Når pengemengden øker vil det under ellers like forhold skje en forringelse av hvert enkelt pengestykkes verdi som alle medvirker til, samtidig som den enkeltes bidrag til dette er umerkelig. På samme måte synker distinksjonsverdien når stadig flere skaffer seg såkalt høyere utdanning; eksamenspapiret blir stadig mindre verdt. Det samme skjer når stadig flere reiser til Syden på ferie (Bourdieu 1995). Seychellois var ikke like opptatt av å fortelle at de hadde vært på Mauritius. Det var et sted de fleste hadde vært og var ikke lenger så attraktivt å fortelle om. Men flere av de andre øyene i Det indiske hav var på et oppadstigende kurve.

Jeg mener at det er en differensiering mellom den yngre og eldre generasjonen på Seychellene. Alle virker i bunn og grunn fornøyde med å bo der. Men de eldre ser ut til å ha et nærmere forhold til Europa. Og da spesielt til Frankrike og England. Når det

gjelder de yngre og en ser bort i fra hvor de ønsker å dra for å shoppe, ligger utforskertrangen i Det indiske hav. Flere av de unge som faktisk hadde reist en del og hadde opplevd Europa (som for mange har vært svar på den virkelige verden) satt igjen med en følelse av at nå ville de oppleve sin egen verden og se flere av øyene i Det indiske hav. Kanskje ikke lenger forestillingene om de andre var så eksotiske? Kanskje de nå hadde fått et sterkere bilde av hvem de selv var? Et eksempel fra en ung kvinne i en skobutikk som hadde ”opplevd” verden viser dette.

Ettersom jeg også fikk en trang etter å shoppe, som mange seychellois, sirkulerte jeg lenge rundt en skobutikk. Dette var en butikk som bare solgte sko og ikke noe annet. Skoene var dyre og butikken ble sett på som eksklusiv. Det var et par sko i vinduet som jeg hadde hatt lyst på. Inne i butikken kom jeg i snakk med en dame som jobbet der. Hun het Daniella og var i slutten av 20 årene. Daniella var veldig moteriktig kledd og brukte store deler av samtalen til å sende tekstmeldinger. Denne kvinnen hadde to små barn. Hun var ofte i Italia for å handle inn sko. Hun hadde også vært i Frankrike, Monaco, Sør Afrika og Mauritius. Hvis hun kunne velge ville hun gjerne ha tatt seg en tur til Réunion. Det samme gjaldt Robin som hadde bodd i Tyskland. Heller enn å se mer av Europa eller andre steder av verden ønsket han å se mer av Seychellene og flere av de andre øyene i Det Indiske Hav. I denne differensieringen er utgangspunktet at de må ha reist en god del selv for å ønske å oppleve sin egen del av verden.

Det travle livet

Appadurai (1996) skriver at personer og grupper må forholde seg til realiteten i å måtte flytte eller drømmen om dette. Det var få seychellois som drømte om å bosette seg i utlandet for godt. Og de jeg snakket med som jobbet i utlandet hadde et ønske om å komme hjem igjen for å tilbringe pensjonisttilværelsen der. De som har studert og/eller jobbet i utlandet, sammen med turister og innflyttere har med seg historier om en annen verden. Dette kombinert med reiser til utlandet er med på å danne kollektive forestilte verdener. Flere av de jeg snakket med hadde en oppfatning om at

det var så travelt i utlandet. Tiltross for at shoppingen var veldig bra i Italia, ville Daniella aldri ha bodd der. Der var det altfor travelt. Den samme formeningen hadde Daniel om Italia. Daniel hadde reist en god del, men han hadde ikke bodd i utlandet. Han hadde mye å klage på om sitt eget land og hadde en drøm om å bo i utlandet. Men for ham var det viktig å poengtere at det kun ville være for en kortere periode for å spare penger slik at livet på Seychellene kunne bli bedre. Han hadde et sett av ulike oppfatninger og forestillinger om hvordan det ville være å bo i utlandet. Men hovedgrunnen hans for å ikke flytte for godt var at det var for travelt. Denne forestillingen så han ut til å dele med veldig mange. Denne oppfatningen om travelheten gjaldt både de som hadde bodd i utlandet og de som ikke hadde gjort det. Det var en av hovedgrunnene til at folk flyttet hjem igjen.

Noe av det spennende er at jeg ikke ser på livet på Seychellene som så veldig avslappet. Hvis de ikke var på jobben så ordnet de med hus eller hage. De var stadig på farten. Arbeidsmoralen var noe annerledes enn i deler av Europa. Lunsjpausen var hellig og mange gikk hjem på slaget klokken fire. Men hva legger de i begrepet travelhet? Kan det ligge noe i det at det er så mange mennesker i Europa, noe som er uvant for dem? Daniella mente at folk var altfor opptatt i Italia, de var stresset og smilte sjeldent. Et første møte med seychellois er ikke nødvendigvis så annerledes. Det tar litt tid å komme innpå dem. På mange måter virket de sjenerte og tilbakeholdne.

Det at folk forflytter seg både frivillig og ufrivillig er med på å skape nye bilder og forestillinger om verden. Som de fleste steder i verden, er det få seychellois som ikke kjenner noen som er på reisefot eller som har kommet hjem fra en reise. Alle disse er bærere av historier om en annen verden som igjen gir opphav til forestillinger og ideer om de andre og ikke minst enn selv. Appadurai skriver om hvordan elektroniske massemedier og migrasjon ser ut til å bli en drivkraft til ”arbeidet om forestillinger”. Sammen danner de spesifikke uregelmessigheter fordi både seerne og bildene er samtidig i sirkulasjon. Et eksempel på dette er når en tyrkisk gjestearbeider ser på tyrkiske filmer i deres tyske leilighet og når pakistanske taxisjåfører i Chicago hører

på kassetter som er tatt opp i moskeer i Pakistan eller Iran. Det er selvsagt mange av seerne som selv ikke migrerer. Men i møte med dem som gjør det får de høre historier og muligheter (Appadurai 1996). Seychellois studenter i utlandet brukte mye tid på internett. På denne måten fikk de kommunisert med hverandre over landegrenser. De fortalte at de daglig gikk inn på hjemmesiden til avisen Nation for å lese nyhetene. På denne måten var de hjemme samtidig som de var langt borte.

Som Urry, skriver Appadurai om "scapes". I begrepet ethnoscares legger Appadurai landskapet av personer som danner den skiftende verden vi lever i; turister, immigranter, flyktninger, gjestearbeidere og andre grupper som flytter og individer som danner viktige trekk ved verden og som ser ut til å påvirke politikken i (og mellom) nasjonene til en hittil ikke presentert måte. Appadurai mener ikke å si at det ikke finnes relative stabile samfunn og nettverk av slektskap, vennskap, arbeid og fritid, så vel som bosetning og andre slektskapsformer. Men når flere personer og grupper må forholde seg til realiteten av å måtte flytte eller å ønske om å flytte fungerer disse realitetene og fantasiene på en større skala, hvor menn og kvinner fra landsbyer i India ikke bare tenker på å flytte til for eksempel Madras, men til Dubai eller Houston. Og flyktninger fra Sri Lanka befinner seg i Sør India eller Sveits. Mediascares, samt ethnoscares er med på å danne bilder om "de andre" og prototyper av mulige liv, fantasier som kan danne lengsler for ervervelse og forflytting. Forestillingene har nå fått en ny makt i det sosiale liv. Forestillingene uttrykt i drømmer, sanger, fantasier, myter og historier har alltid vært en del av et hvert samfunn på en kulturell organisert måte. Flere mennesker i større deler av verden tenker over et bredere felt enn de gjorde før. En viktig kilde til denne endringen er massemedier. Like viktig kilde er nyhetene om de andre i ens sosiale nabolag som har blitt innflyttere fra disse landene "langt borte".

Gjennom å bli kjent med familien til Rick, kom jeg i kontakt med en venn av dem som var lege. Han jobbet på Réunion og hadde tatt utdannelsen sin i Frankrike. Planen hans var å flytte tilbake til Seychellene i det pensjonsalderen nærmet seg. Som mange andre leger hadde han tatt valget om å jobbe i utlandet. En av hovedgrunnene

var at han på denne måten kunne holde seg oppdatert innen legeverdenen. Han var idrettslege og mente at både arbeidsvilkårene og lønnen var for dårlig i hjemlandet. Så i det de fleste legene fra Seychellene flyttet ut, trengte Seychellene arbeidskraft utenifra. Han fortalte at det i juli 2003 kom ni nye leger til Seychellene; syv indiske, en jugoslav og en fra Madagaskar. Legevirkksomheten er et godt eksempel på forflytning av arbeidskraft over landegrenser. Idrettslegen beskrev det slik; engelske leger dro til USA for å tjene bedre, seychellois til England og kubanere til Seychellene. På grunn av forflytningen av leger og språkproblemer dette medførte dro mange seychellois til utlandet og oppsøkte en spesialist der. Rick dro alltid til utlandet hvis han selv eller noen andre i familien ble syke. De hadde lite tiltro til legene på Seychellene. En gang da Rick var syk dro han først til en lege på Seychellene. Denne legen var full og Rick sa at det var veldig skittent der. Da bestemte han seg for å dra til Sør-Afrika. I dette tilfelle var han frisk da han kom frem. Han hadde glemt å ta med seg vitaminpillene fra India som de senere fant ut inneholdt arsenikk.

Seychellois har gjennom hele sin historie fått høre fortellinger om de andre av innflyttere og utflyttere som har kommet hjem igjen. Gjennom selv å reise og ved å se på elektronisk massemedia har de fått nye forestillinger om verden. Etter oppfordring fra meg satt Peter opp en liste over land han ville ha bodd hvis han måtte flytte. Først ville han ha valgt Frankrike fordi han mente at han var utelukkende frankofil, så Nederland fordi der hadde de et liberalt syn i forhold til det å være homofil og tilslutt Australia. Han hadde valgt Australia fordi søsteren hans hadde bodd der og hun hadde fortalt mye positivt om det. Gjennom fortellingene til søsteren hans hadde han dannet seg et bilde og en forestilling av Australia som gjorde at han kunne ha flyttet dit. Så historiene fra de reisende har sin verdi nettopp ved å skape forestillinger og drømmer om en annen verden.

Hvem reiser?

Slik jeg oppfatter det reiser seychellois til utlandet enten for å ta en utdanning, besøke familie og venner, av jobberelaterte grunner, for å shoppe eller for å oppsøke spesialister. Både kvinner og menn reiser. Hvis det gjelder reiser for å shoppe, hadde de ofte forskjellige utgangspunkt. For å generalisere ønsket kvinnen inventar til huset, mens mennene hadde som mål å få deler til bilen. Når det gjaldt det å reise for å få seg en videre utdanning sto alle i utgangspunktet likt. De med de beste karakterene fikk stipender. Men de som hadde velstående foreldre hadde fordeler i at de kunne få økonomisk hjelp og hadde gått på privatskoler. De hadde også den fordel i at de sto friere i hva de ønsket å studere. Stipendene som ble delt ut hadde en begrensning ut i fra hva slags arbeidskraft som trengtes. Jeg jobbet lenge med å få statistikk ut av Norris, som var statsviter og statistiker. Det var en lang prosess. Seychellene besto av mye byråkrati. Jeg måtte først bli godkjent og så få bekreftelse fra regjeringen. Jeg spurte ham om folk tok den utdannelsen de ville og drømte om. Han mente både-og. En får ikke stipend til hva som helst. Når det er nok piloter på Seychellene, da lønner det seg å drømme om noe annet. Det de trengte mest av nå var lærere og folk til helsevesenet. Hvis dette var en del av drømmen var det lettere å få det gjennomført. I det man har bra nok karakterer avtaler man et møte med en rådgiver (som jobber for regjeringen) som gir råd om hvilken retning man burde gå.

Både ut i fra statistikk og historier fra reisende er det mulig å se at seychellois reiser mye. Kona til Edwin, Jessica, hadde flere historier som hun likte å fortelle. Gjennom jobben til Edwin fikk de seg en tur til Kina. De benyttet en av fridagene til å besøke den kinesiske mur. De strålte da de fortalte dette, for midt oppe på muren møtte de en bekjent fra Seychellene. Jessica mente at seychellois hadde en tendens til å møtes på de rareste steder nettopp fordi de reiser så mye. Hun fortalte også en historie hvor en seychellois endte opp i fengsel i Sør Amerika og utrolig nok møtte en annen seychellois der. I begynnelsen var jeg litt skeptisk til historiene ettersom dette var en familie med bedre økonomi enn de fleste, men etter hvert som jeg fikk et større overblikk innså jeg at reising ikke er forbeholdt en gruppe mennesker. Eksempler på

dette er fruktselgeren som reiste til Thailand, taxisjåførere til Dubai, Robin til Tyskland og Jeanville til både Sør Afrika og Østerrike og Maria til Sverige. Med en såpass liten befolkning mener jeg at dette sier mye om dem som gruppe. Det er en befolkning i bevegelse som har vært det siden øyene ble befolket. Noen har større mulighet til å reise enn andre, men det ser allikevel ikke ut som det er mulig å trekke ut en spesiell gruppe som reiser mer enn andre. Men det innebærer status å reise og det er med på å skape skiller. De som har bodd i utlandet ser ut til å ha en annen virkelighetsoppfatning enn dem som aldri har gjort det.

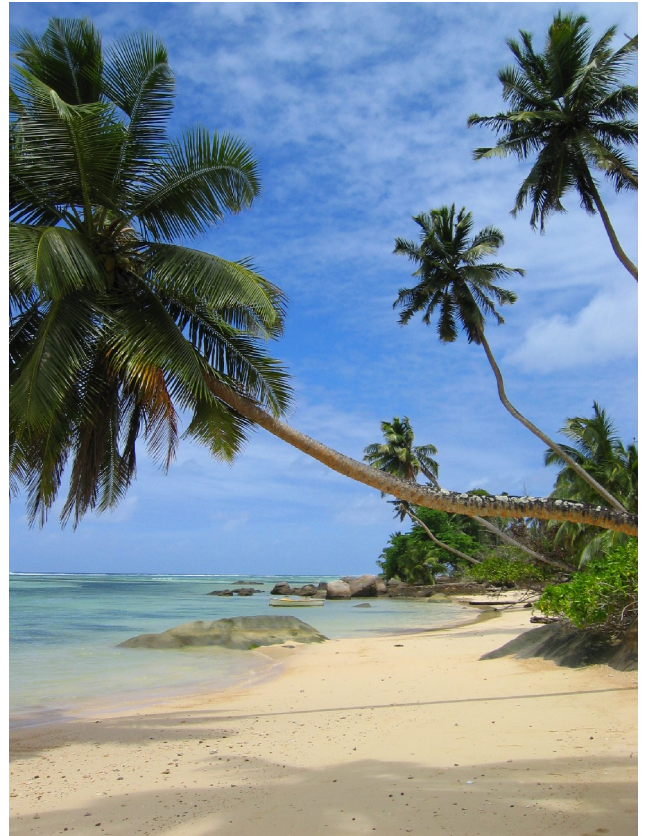
Seychellois reiste av ulike grunner og kom hjem med forskjellige ideer og historier. En god del reiser innebar en opprettholdelse av familieband. Mange hadde familie spredt rundt om i verden. Kosmologi, som for eksempel fødsel og begravelser var også en av grunnene til at seychellois reiste.

I denne teksten har jeg vist hvordan mobilitet, i et land som er bygget opp av migrasjon, kan sees på i flere retninger. Det å reise er status og skaper distinksjoner. Men det skaper også en tilhørighet til sitt eget land. Studenter i utlandet lager hjemmesider som nærmest ligner turistbrosjyrer. Å reise kan også øke trangen etter å utforske mer av sitt eget område. Det kan være med på å danne en større forståelse av seg selv i lys av de andre. Det å reise og høre historier fra reisende er med på danne nye forestillinger om verden. Det er med på å skape drømmer om mulige liv. Og ikke minst er reiser med på å danne forventninger om hvordan ting burde være og skal være. Før jeg avslutter med å fortelle om seychellois versus de andre vil jeg beskrive turisten og seychellois som turist.

Turisme

For mange i Vest Europa er den ultimate feriedrømmen å dra til et vakkert sydhavsparadis med lange kritthvite strender, hvor det er varmt og godt. Og hvor en kan finne fred og ro fra det ellers så hektiske livet.

Seychellene er nettopp et slikt sted. Flere av strendene topper listene over verdens vakreste. Det er varmt og det blir sjeldent for varmt. Det er lett å finne en strand hvor en kan være for seg selv. Hvis det er et slikt paradiset en ønsker seg, så er dette paradiset. Det er som et postkort av det eksotiske og uberørte.

Seychellene lever av turisme og de er helt avhengige av turister for å overleve. De færreste seychellois går gjennom en dag uten å komme i kontakt med en turist på en eller annen måte. Det er en selvfølgelighet i hverdagen, på samme måte som å gå på jobb. For å kunne si noe om selvbildet til seychellois vil jeg derfor i denne delen si noe om turistene på Seychellene, hvordan seychellois forholder seg til dem og om seychellois som turist. På samme måte som media er med på å synliggjøre verden for seychellois, er media med på å markedsføre og synliggjøre Seychellene som turistmål. De aller fleste, selv om de ikke har hørt om Seychellene, har sett bilde av strendene. Seychellois har også fått med seg at de bor i paradiset, at de har noe vakkert og unikt som de kan tilby. De ser turister som soler seg, bader og slapper av. I og med at det er et eksklusivt turistmål, ser seychellois stort sett rike og velstående mennesker som ser ut til å leve et helt annet liv enn de selv gjør.

I ”*The Tourist Gaze*” skriver Urry om at mye av det som involverer turisme er en hermeneutisk sirkel. Når en ferie skal planlegges blir det ofte basert på et sett med fotografiske bilder, som har blitt vist hos reisebyråer eller i tv-programmer. I det turisten er på reise vil han/hun lete etter disse stedene og selv ta bilder av disse stedene. Dette er med på å demonstrere at de virkelig har vært der ved å vise deres versjon av disse bildene som de hadde sett før de dro på reisen (Urry 2005). Det er nok få som har reist fra Seychellene som turist uten å ta det klassiske bildet av en palme som strekker seg utover de kritthvite strendene.

Seychellois og turisten

Seychellois rolle overfor turisten var nærmest som en ikke-relasjon. Turistene var en gruppe mennesker som var der, som de måtte forholde seg til på en eller annen måte. De som jobbet i turistnæringen måtte gjøre jobben sin overfor turisten, men bortsett fra det lot de dem være for seg selv. Veldig mange av turistene som ankom Seychellene ble forbauset over dette. De hadde regnet med å få bedre service og måtte ofte selv oppsøke selgere for å få fatt i varene de ønsket seg. De fikk et bilde av seychellois som lite imøtekommende. Maria mente at dette kom av at seychellois ikke følte seg komfortable og ble usikre på om de var gode nok i språk tiltross for at engelsken deres i mange tilfeller var bedre enn turistens. I dette tilfelle relativ deprivasjon, de sammenlignet seg med andre som de mente var bedre enn dem selv og ble dermed engstelige. Det kan også være at de var så vant til turisten, og det at de var der for en kort periode ikke skapte langsikte bånd og det bare var en jevn bevegelse av ukjente mennesker som bare fløt forbi. I det folk så meg gjentatte ganger ble de nysgjerrige og de begynte å prate til meg på en måte som de ikke hadde gjort før. Jeg ble ikke lenger en ikke-relasjon, men noe mer. Jeg merket en stor endring fra å ha leiebil som det lyste turist av, til det å skaffe meg en bil uten reklame. Folk ble mer vennlig innstilt når jeg kom med spørsmål. Men hvordan kan det ha seg at i et land som er helt avhengig av turisme ser folk ut til å ha en slik holdning til turister? Kan det komme av at de fleste seychellois har en jobb hvor de ikke selv får pengene direkte av turistene? Eller kommer Bourdieu sine distinksjoner til syne?

Føler de seg underlegne? Og fremstår som overlegne fordi de ikke vil være underlegne? Naboen min, Rick med flere, klaget over arbeidsforholdene; at seychellois ikke likte at noen fortalte dem hva de skulle gjøre, at de ville være sine egne sjefer. Kan det være en av grunnene? Jeg har ikke noe klart svar på dette. Det var bare tydelig å se at forholdet mellom seychellois og turist bar preg av at det ikke var noe forhold. Flere av de jeg snakket med, blant annet Dinah, kunne ikke forstå hvorfor turistene kom til Seychellene. Hun kunne ikke tenke seg noe kjedeligere sted. Dinah hadde selv ikke hatt ferie på mange år. Hun så ikke noe poeng i det så lenge hun ikke hadde midler til å komme seg ut av landet.

Seychellois som turist

I følge Urry kan turistmål bli klassifisert i tre dikotomier; om de er et objekt for romantisk eller kollektiv turistbetraktning; om de er historiske eller moderne; og om de blir presentert som ekte eller uekte (Urry 2005). Seychellene blir sett på både som noe romantisk og ekte. For mange vestlige øyne fremstår det som et drømmemål. Men hvorfor reiser seychellois og hvor drar de som turister? Miller og Slater skriver fra Trinidad at de ikke er ekte "Trini" uten at de har vært utenlands. Omkring 60 prosent av kjernefamilien har i hvert fall et familiemedlem i utlandet (Miller & Slater 2000:12-36). Slik jeg ser det reiste seychellois ofte for å besøke og opprettholde familie og venneforhold rundt om i verden. Veldig mange av feriene innebar et familiært treff på en eller annen måte.

Tidligere i kapitlet beskrev jeg seychellois som reisende. Her vil jeg beskrive seychellois som turist. Men det er vanskelig å sette et klart skille mellom de ulike måtene å reise på. De går på mange måter inn i hverandre.

Det var først rundt 1970 at antropologien fokuserte på turisme. Før dette ble ikke studiet av turisme sett på som et sentralt eller seriøst felt i antropologien. Hvis en definerer turisme som det å reise for glede og nytelse, dukker det opp interessante

karakteristiske trekk av turisme som en spesiell form av sosiale relasjoner. Turistene drar bort fra sitt vanlige og sosiale liv og møter lokale på deres hjemmebane. Turisme blir karakterisert som et møte mellom fremmede som ikke forventer et langvarig forhold og disse transaksjonene heller mot å være instrumentelle. Forholdet mellom turist og lokal blir karakterisert som asymmetriske. Turistene har som oftest bedre råd og det største antallet turister kommer fra rike land eller privilegerte klasser fra fattige land. Mange turister søker en flukt fra sitt vanlige liv og søker en ekte opplevelse av det eksotiske. Turisme er en spesiell form for midlertidig migrasjon som putter forskjellige mennesker i kontakt med hverandre. Dette kan være med på å skape en større selvforståelse ved å se på andre (Barnard og Spencer 2007).

Det jeg har lest om turisme tar som oftest utgangspunkt i privilegerte mennesker som søker det eksotiske og et pusterom fra hverdagen. Men hvor i dette befinner seychellois seg når de reiser som turist? Jeg hørte ingen som brukte ordet turist om seg selv. Hovedgrunnene til å reise var som sagt, besøke venner og familie i utlandet og ikke minst for å shoppe. Flere benyttet seg av fridagene fra jobben til å dra på handleturer. Slik de fortalte om sine reisedrømmer var det få som snakket om reisedrømmen i forhold til å dra et sted for å slappe av og for å oppleve det autentiske. Jeg vil ikke utelukke at drømmene var der, men for mange var det en ikke-realistisk drøm som ble underkommunisert i samtalene, men ikke alltid skriftlig.

Jeg fant en ambivalens i forhold til hva folk fortalte meg og hva de skrev. I spørreskjemaet hadde jeg et spørsmål om hvorfor seychellois selv reiste og hvorfor de trodde at andre seychellois reiste. Om lag 50 prosent skrev at de ville reise for å oppleve verden, og den andre skrev at de ville reise ulike steder for å shoppe. Nesten alle skrev at seychellois generelt sett reiste nettopp for å shoppe; ”*to do shopping*”. Slik jeg oppfattet det kommuniserte de det som faktisk var mulig. Det å dra til USA krevde mye planlegging. For at seychellois skulle kunne reise til dit måtte de først komme seg til Mauritius for å få visum. Og bare det i seg selv kunne bli en lang prosess. Dinah sa at flybillettene til Mauritius var utsolgt for det neste halvåret. Jeg spurte henne om dette gjorde at hun følte seg isolert. Hun så på meg med spørrende

øyne og begynte å le. Hun følte seg ikke isolert. Kan dette ha sammenheng med at de aldri har hatt muligheten til å reise impulsivt?

I forhold til hvor seychellois kan, og ønsker, å dra mener jeg at det har en sammenheng med hva som faktisk lot seg gjøre for den enkelte. En av faktorene som spilte inn var økonomi og posisjon i samfunnet. Familien til Edwin hadde mulighet til å være med ham på reiser. De fikk på denne måten sett større deler av verden enn de ellers kunne ha fått sett. Familien tilhørte en overklasse som hadde et annet syn på det å reise som skiller dem fra de andre. Anne og hennes familie hadde et helt annet utgangspunkt. Hun hadde selv aldri vært utenfor Seychellene. Hun kunne tenke seg å dra til Singapore, Dubai eller Mauritius for å shoppe, men hadde ikke mulighet til det i den nærmeste fremtid. En av gangen jeg virkelig tenkte på dette med klasseskiller i forhold til reiser var da jeg satt på med familien til Rick på vei til åpningen av Festival Kreole. Bilen var så full av mennesker som den kunne være. Barna lå i bagasjerommet og snakket om alle stedene de skulle reise. Datteren til naboen, Bridget, snakket om at hun skulle to uker med danseklassen til Dubai. Alle hadde tydelige meninger om hvor de ville reise. Alle fem barna i bagasjerommet kom fra forholdsvis velstående familier. Faren til en av dem var venn med presidenten. Bourdieu (1995) skriver også om hvordan ulike grupper har forskjellig fremstilling i forhold til fornøyelse. Anne og Rick kom fra samme land, men befant seg på hver sin side av skalaen. Deres forhold til reiser bar preg av dette. Rick hadde ikke samme behov for shopping. Han hadde sett mye av verden og bodd i utlandet. Han hadde en helt annet forestilling om verden enn Anne. Hennes forestillinger var basert på hva hun hadde sett og hørt, ikke på hva hun hadde opplevd. På denne måten blir deres syn på fornøyelse og reiser forskjellig. Hun ønsker seg mer materielle goder, mens han drømte om å spise en god biff og møte bekjente.

Så hvem er seychellois som turist? På dette spørsmålet er det umulig å komme med et entydig svar. Ut i fra slik begrepet turist er beskrevet faller de på mange måter utenfor. Da jeg spurte de som hadde vært på shoppingturer til Mauritius om de følte seg som turister når de var der, så de ikke på seg selv som det. I det de besøker

familie og venner i utlandet faller de også utenfor kategorien, der er de besøkende. I samtale med studentene fra Internet Kafé kom det frem at de var oppgitt over fokuset mange hadde på shopping. De hadde forventet at folk var mer opptatt av hva de hadde opplevd og sett i utlandet enn hva de hadde shoppet. Dette hadde gjort dem ordentlig irriterte selv om de selv brukte timer på å planlegge hva folk skulle kjøpe til dem når de kom hjem fra reiser. Er det kanskje slik at det i noen lag av befolkningen er legitimt å ha shoppingfokus mens det i andre blir sett på som ”overfladisk”?

Urry nevner fotografiet som en viktig faktor for turistene (Urry 2005). Folk ser vakre bilder av Seychellene. Dette er med på å få turistene til å dra dit og selv ta bilder av stedet som de viser når de kommer hjem igjen. Mens seychellois ser og hører historier om land med stort vareutvalg. Et sted hvor varer er lett tilgjengelig. Dette er noe mange av dem drømmer om. Det er med på å øke reiselysten.

Drøm versus virkelighet

Dinah hadde vært i Dubai og på Mauritius. Der var hun for å shoppe. Hun sparte penger for å dra til England og hun skulle gjerne ha vært i Italia. Aller helst ville hun ha dratt til Florida for da kunne hun ha tatt med søsteren sin til Disney World. Men dette var ikke noe hun trodde kom til å skje. Hun lo godt da hun snakket om det. Det virket som om dette ikke var noe hun pleide å snakke om, at det var bare noe tull. Jeanville så litt flakkende rundt seg da jeg spurte om hvor hun hadde reist. Jeg viste at hun akkurat hadde vært i Sør Afrika. Hun var flau over at hun ikke hadde reist mer. Hun drømte om å dra til Mauritius og England. Rick hadde en drøm om å dra på cruise. Dette poengterte han flere ganger at bare var en drøm. Det kom ikke til å skje med det første. I mange tilfeller føler jeg at drømmene til seychellois styres av hva som i utgangspunktet virket realistisk for dem. I hvert fall de drømmene de snakket om. Fra å ha hørt om hvor i Europa og hvilke shoppingsteder seychellois ønsket å dra til, ble jeg overrasket da jeg i spørreskjemaet fikk se store deler av verden bli nevnt som drømmemål. Kanskje jeg hadde stilt feil spørsmål? Eller er det fordi disse drømmene ble sett på som ikke realiserbare og derfor ikke ble snakket om? Her

kommer det noen eksempler på svar på spørsmålet om hvor de ville dra hvis de vant mye penger og måtte bruke det på reiser. Først poengterte jeg ikke reiser og da ville alle ha brukt pengene på å bygge seg et hus.

"Asian countries, because they have completely different shopping", "Singapore, to purchase equipment to set up a computer business", "India, China, Latin America, Eastern Europe, Australia, never visited them before", "Anywhere possible because it is cheaper to get some stuff", "South Africa, to buy all my housing accessories and furniture", "Brazil (Rio), enjoy the carnival and live life to the max", "Jamaica because they are like the seychellois", "England for shopping", "South America, Cuba and the Caribbean because I have always wanted to visit South America and I like the Latin culture", "A world trip because my dream is to visit as much of the world as possible", "States, to see family and Australia".

Det var like mange drømmer som det var innbyggere, men det var ikke til å komme utenom at mange av drømmene innebefattet shoppingperspektivet, samt det å besøke familie. Seychellois hadde heller ikke muligheten til å reise akkurat hvor de vil og når de ville. Utenlandsk valuta er en knapp faktor på Seychellene. Derfor legger myndighetene begrensninger på mengden kontanter den enkelte får lov til å ta med seg ut av landet. I tillegg får ikke vanlige lønnstakere kredittkort som kan benyttes i utlandet. Da jeg spurte om de ikke ble frustrerte over at de ikke fikk ha med seg mer enn 400 dollar, smilte de litt og heiste på skuldrene. I måten de oppførte seg virket de ikke så veldig frustrerte. Er dette fordi det aldri har vært enkelt å reise fra Seychellene på grunn av geografisk plassering og økonomi? Hadde frustrasjonen vært større hvis muligheten var større? Jeanville sa at mange tok opp lån for å få anledning til å reise. Da jeg sa at jeg hadde lest at gjennomsnittslønnen på Seychellene var 4000 seychelles rupies, virket de overrasket. De tjente ikke så mye, og sa at minstelønnen var 1800 seychelles rupies.

Hvor kommer de ulike drømmene fra? Er dragingen mot Europa fordi de var kolonisert under Frankrike og England? Det kommer mange turister fra Europa til Seychellene, men også fra andre steder i verden. For russere har Seychellene blitt et

populært reisemål, men jeg møtte ingen som sa at de ville til Russland. Mauritius, Singapore og Dubai ble ofte nevnt. Disse stedene var det relativt billig å reise til pluss at det var billig å bo og shoppe der. Jeg spurte Dinah og Jeanville om de hadde hørt om noen som drømte om å ta en jorden-rundt-tur. Det bare lo de av. Det ble nevnt som håpløst; ”*then you need to save for a long time*”. Her kommer seychellois forhold til det å spare til syne igjen. En som jeg etter hvert leide bil av, ønsket at jeg skulle veksle penger med ham. Faren hans skulle til Mauritius for å opereres. Han hadde vært på Mauritius og Réunion. Han ønsket å ta seg en tur til England, men billetten kostet minst 8000 seychelles rupies. Hvis han var flink kunne han spare maks 700 seychelles rupies. Han sa at det var mange som spleiset på shoppingturer til Singapore. Det kostet 3500 seychelles rupies og da hadde man tolv timer til å shoppe. En dro og handlet for de andre. De andre ventet forhåpningsfullt på flyplassen med god plass i bilen. Er denne shoppingdrømmen mer synlig fordi den faktisk er mulig for flere og kan på denne måten også være en flukt fra hverdagslivet?

Like før jeg skulle hjem fikk Jeanville tilbud om å begynne på en skole i Østerrike. Det var noe hun trodde at hun kom til å gjøre. Fra å være flau over at hun ikke hadde reist så mye, hadde hun nå muligheten til å se mer av verden. Hun var redd, men etter turen til Sør-Afrika følte hun seg mye tryggere på seg selv og på verden. Det at hun nå selv hadde fått reist litt, var med på å styrke selvbildet hennes og hadde vært med på å endre hennes forestillinger om verden. Hennes egne erfaringer var viktigere enn historiene hun hørte fra andre.

De eneste jeg møtte som ikke lo eller fniste når vi snakket om reisedrømmer, var barn. En drøm var en drøm selv om den i utgangspunktet var realistisk eller ikke. En sammenfallende drøm var drømmen om å feire en hvit jul. Jeg fikk flere ganger spørsmålet om vi virkelig brukte en gulrot som nese på snømannen. Noen drømmer om å oppleve snø, mens andre drømmer om å få oppleve verden og noen om å shoppe, men hvilke forestillinger har seychellois om de andre?

Oss versus dem

Seychellois kunnskap om resten av verden og da særlig Europa er nok over gjennomsnittet. På skolen lærer de mye om Europa og nyhetene de ser daglig er over et stort spekter av verden. Peter mente at seychellois alltid har hatt en draging mot nyheter, at de har vært nysgjerrige på ting som har skjedd rundt om i verden. Sammen med denne kunnskapen, samt historier om "de andre" sitter de igjen med en del forestillinger som både er ekte og fiktive.

Mediascapes og ethnoscapen er med på å danne "forestilte verdener", men det er også med på å gjøre seychellois til noe mer enn bare seychellois. Gjennom ulike medier har de oppdaget at de bor i paradiset, men også at de har noe felles med andre grupper. Seychellois er kreoler. De er stolte av dette. De er en del av et fellesskap med mennesker fra for eksempel Mauritius og mennesker fra Karibia. Hvert år feires Festival Kreol. Jeg var så heldig at jeg fikk oppleve denne festivalen. Dette var noe folk så fram til og brukte mye tid på. Det hele startet med en åpningseremoni på

fotballstadionen inne i Victoria. Tribunene var fulle av forventningsfulle og glade mennesker. Hvis jeg skulle sammenligne det med noe, utartet det seg som en åpningseremoni før et stort idrettsstevne. Først gikk alle deltakerne rundt banen og vinket til publikum før de utførte sin oppgave, enten det var å holde en tale eller danse. Jeg satt sammen med Rick og familien hans. De oste av stolthet da datteren deres utførte sitt nummer. En av de andre dagene var det et stort opptog av mennesker i gatene. Folk hadde kledd seg ut og danset og sang seg gjennom Victorias gater. Jeg merket at jeg ble rørt der jeg sto på sidelinjen og så på en gjeng med glade mennesker som kom forbi. For meg var dette en helt uvant side av seychellois. Her var alle like og de gjorde noe sammen. På kveldene samlet de seg ved stranden Beau Vallon hvor de grilltet, drakk og hørte på musikk. De feiret det å være seychellois og kreol.

Her kom det stolthet til syne. Seychellois så ut til å være stolt over hvem de var, tiltross for at sammenligningen med de andre av og til kunne medføre en underlegenhet. For å vite hvem du er, må du også vite hvem du ikke er. Miller skriver; *“Indeed, the more knowledge people have of other societies, the more specific their own appears to be”* (Miller1994:320). Etter å ha bodd seks år i

Tyskland følte Robin seg mer seychellois enn noen gang før. ”*You know, some people call us African.*” “*And you are not?*” “*No, we are not*”.

Spørreskjema

Seychellois sin identitet er på mange måter avhengig av nasjonens grenser. Det å ha forestillinger om de andre utenfor disse grensene kan være med på å skape en bedre selvforståelse. I forordet til boken, *Orientalismen*, legger Aabakken vekt på at verken betegnelsen *Orienten* eller begrepet *Vesten* har noen ontologisk stabilitet; begge er skapt av mennesker, dels ved å bekrefte, dels ved å identifisere *Den Andre* (Said 2004:2)⁵. Sids undersøkelser av vestens oppfatninger av arabere og islam fra 1978 er også gjeldende i vår tid. Han viser hvordan *Vesten* og *Østen* er blitt oppfattet som motpoler, hvor den førstnevnte representerer opplysning og fornuft, den siste sanselighet og mystikk. En uttalt hensikt med boken til Said er å stimulere til å forstå forholdet mellom *Oksidenten* og *Orienten* på nye måter. Han poengterer hvordan den europeiske selvforståelsen har blitt formet av deres syn på *Orienten*, sett på som en motsetning av dem selv (Said 2004). Et viktig poeng i min analyse er nettopp hvordan seychellois oppfatter seg i lys av hva de ikke er. Et annet viktig argument er hvordan den europeiske tenkemåten, gjennom blant annet kolonisering, har vært en sentral deltaker i hvordan seychellois oppfatter seg selv. Og da videre hvem de sammenligner seg med. Ved å si noe om hvem man sammenligner seg med, sier man hvem man er.

Så hva mener seychellois egentlig om verden? Har de stort sett den samme oppfatningen om ”de andre”? Jeg delte ut spørreskjemaet for å finne mer ut om nettopp dette. Jeg spurte om hvor de hadde reist, om de hadde noen favorittsteder, hvorfor de trodde at folk reiste og hvorfor de selv reiste. De fikk også spørsmål om hvordan de oppfattet verden rundt seg; om hva deres bilde av Europa, Amerika, Asia

⁵ I denne analysen har jeg tatt utgangspunkt i begrepet *Vesten* som en emisk betegnelse, slik som jeg mener at seychellois ville ha brukt det.

og Afrika var. Det var spennende å se hvor lik undertonen i mange av svarene deres var til tross for ulik alder, kjønn og status. På spørsmålet om hvor de hadde reist og i så fall hva favorittlandet var, svarte de fleste Seychellene. Jeg har valgt å kun ta med et lite utdrag fra spørreskjemaet⁶. Det besto av mange og ”store” spørsmål med et håp om å finne fellesnevnerne.

På spørsmålet om hva deres syn på Europa var skrev mange at det var utviklet, mye mennesker, rikt, gammelt, et sted hvor alt er tilgjengelig, gode leveforhold og mange muligheter. Bildet deres av Amerika var forholdsvis likt bildet av Europa, men da inneholdt svarene i tillegg at det var stort; XL, selvsentrert, arrogant, at de tror at de kan styre verden, demokrati, mangel på kunnskap, men mye moro. Seychellois bilde av Asia sto mer for seg selv. På dette spørsmålet mente mange at Asia var overbefolket, hardtarbeidende, god mat, utviklet på teknologi, travelt, bråkete og ikke minst et shoppingparadis. Afrika ble sett på som fattig, mye sykdom, et sted hvor de lider, konflikt og korrupsjon, mangel på infrastruktur og utdanning, offer for kolonisering, utnyttet, krig og rasisme.

Det var både morsomt og interessant å lese de ulike svarene seychellois kom med. Noen hadde levd seg mer inn i det enn andre. Det er uansett en pekepinn på hvordan seychellois oppfatter verden rundt. Det som kanskje er mest spennende er deres oppfatning av Afrika som region. Regionalt tilhører Seychellene Afrika, men det er lite som tilsier at de identifiserer seg med denne regionen.

Kreollæreren min, Maria, tok oppgaven med å svare på dette skjema seriøst. Hun tok med seg skjemaene til skolen og delte dem ut til kollegaene sine. Det kom frem at folk ikke alltid svarte slik de selv tenkte og mente, men slik de trodde at jeg ville ha svaret. Dette var en viktig oppdagelse for meg. Lærerne samarbeidet med besvarelsene til spørreskjema. Det hadde vært livlige diskusjoner. Etter dette renskrev Maria svarene og gav dem til meg. Hun sa at folk var veldig redde for å skrive ned

⁶ Jeg har lagt ved i appendiks et utdrag fra spørreskjemaene.

svarene på grunn av regjeringen. Hun nevnte skillet mellom de eldre og de yngre lærerne. De yngre var opptatt av andre ting enn de eldre. Da de skulle svare på spørsmålene lurte de på om de skulle svare som *"high people"* på grunn av at de som har utdanning gjerne er *"high people"*. De snakket om skillet mellom høy/middel/lav klasser og mente at kommunikasjonen mellom disse gruppene var vanskelig. *"High people"* var mer intelligente og hadde bedre manerer. Flere av dem var usikre på om deres middelklasse svar var riktige og de ville svare som *"high people"* fordi de trodde at mottakeren var det. Mange valgte å ikke prate med utlendinger fordi de ikke trodde at de snakket bra nok. De var stolte, men underlegne. På spørsmålet om hvilken kjent person de kunne tenke seg å spise middag med, hadde de problemer med å svare fordi *"high people"* hadde bedre manerer, de ville ikke vite hvordan de skulle oppføre seg og hvilket bestikk de skulle bruke. De ville heller spise med venner slik at de kunne kose seg med maten. Maria hadde sagt til dem at de skulle svare så ærlig som mulig, men hun mente at svarene ville nok bli preget av dette. Her kommer ambivalensen mellom stolt og underlegen frem igjen. Jeg tror at denne underliggende følelse av underlegenhet er med på å prege deler av samfunnet. Det var viktig å poengtere underveis at regjeringen ikke kommer til å lese svarene deres. Maria hadde sagt til de andre lærerne at de ikke kom til å miste jobben. Hun sa til meg at hun hadde forsikret dem at *"you high people are different, you will not tell other people."*

Det Maria sa i samsvar med kollegaene sine viste hvordan mange sammenlignet seg med Europa. De ble usikre og dette var med på å svekke selvbildet deres. Men det er viktig å ikke overfokusere på denne underlegenheten. Seychellois virket stolte over hvem de var.

I utgangspunktet virket seychellois fornøyde med å bo på Seychellene. Men det var en ambivalens. Det var gode velferdsordninger og det var trygt og godt i sammenligning med det bildet de fikk gjennom nyhetene. Det var få som sa eksplisitt at de følte seg isolerte hvis en ser bort fra varemangelen. Men allikevel lå det en

misnøye hos de fleste. Det var alltid noe å klage over om det så gjaldt regjeringen eller naboen. De som har bodd i utlandet savnet dette, men likevel ble de boende.

De landene som seychellois sammenlignet seg med betegnes som storskalasamfunn, i motsetning til Seychellene som er et småskalasamfunn. Det er et lite land både med hensyn til antall mennesker og i areal. I et småskalasamfunn samhandler individene med hverandre gang etter gang i de fleste sosiale sammenhenger. Menneskene blir knyttet sammen på en annen måte. For eksempel var det lite attraktivt å bli politi på Seychellene i og med at det var stor sannsynlighet at politi og røver var bekjente eller i slekt med hverandre. Valgmulighetene og alternativene var færre. I en artikkel av Benedict, som omhandler forskjellene med små versus storskalasamfunn sett ut i fra et økonomisk ståsted, bruker han et eksempel på hvordan en streik i en britisk fabrikk ville ha lite umiddelbar påvirkning på de fleste engelskmenn. Mens en streik på en sukkerplantasje på Mauritius ville ha en seriøs påvirkning, ikke bare økonomisk, men også politisk. Ikke bare noen få, men nærmest alle ville ha blitt påvirket (Benedict 1966: 28). Dette er igjen fordi menneskene er knyttet sammen på så mange forskjellige måter i et småskalasamfunn. På Seychellene så mange opp til og drømte om å ligne de andre, men de andre hadde en annen samfunnsstruktur.

I denne delen har seychellois oppfatning av og sammenligning med de andre vært viktig. Maria, som representant for den eldre generasjonen hadde et annet sammenligningsgrunnlag enn den yngre. Den yngre garde så ut til å ha fått et nytt perspektiv blant annet gjennom media, samt utenlandsopphold og turisme. De virket ikke lengre så usikre på seg selv og jeg mener at de hadde en sterkere oppfatning av seg selv som seychellois sammenlignet med resten av verden. Påvirkningen og innflytelsen Europa har hatt og fremdeles hadde så ut til å ha blitt tolket som noe positivt, men eldre som yngre hadde et mer skeptisk syn på USA og den innflytelsen de så ut til å ha. De eldre mente at de yngre sugde til seg de negative impulsene fra USA gjennom filmer og musikk. Som et avsluttende spørsmål i spørreskjemaet lurte jeg på om det var noe annet de mente var viktig i forhold til påvirkning fra resten av verden. Nesten alle hadde da skrevet "fashion" som et stikkord. Som vist i kapittelet

om media og forbrukeren var moter og materielle goder viktige elementer for seychellois.

Avslutning

Så hvordan er det å bo på en liten øy i et stort hav? I dette kapitelet har jeg ved hjelp av begreper som migrasjon, den transnasjonale familien, fantasier og forestillinger, seychellois versus de andre og turisme bidratt til en videre forståelse av selvbildet til seychellois. Dette er sammen med media og shoppingperspektivet med på å reflektere dannelsen og opprettholdelsen av det å være seychellois, både i motsetning til noe/noen og sammenlignet med andre.

Jeg har vist hvordan seychellois reiste for å opprettholde relasjoner med familie og venner. De reiste for å shoppe og for å få seg en utdanning og noen reiste fordi jobben krevde det. Alt dette er med på å danne fantasier og forestillinger om de andre og kan være med på å gi en større selvforståelse. Det å ha reist og opplevde de andre var for noen et springbrett til å ønske å se mer av sitt eget område. Videre beskrev jeg turismens rolle. Møtet med turistene og det å selv være "turist" er også med på å gi forståelse av hvem seychellois er. Urry skriver at å se på hvordan en sosial gruppe konstruerer sitt turistmål kan være en god måte å se på hva som skjer i "det vanlige samfunnet" (Urry 2005: 2). Mange seychellois planlegger sitt reisemål nettopp ut i fra shopping. Jaget etter materielle goder er noe jeg mener er med på å prege samfunnet. Jeg har i dette kapitelet vist ved hjelp av et spørreskjema hvordan seychellois oppfatter kontinentene rundt seg. Svarene deres er en indikasjon på hvem de er og ikke minst hvem de ikke er.

6. Avsluttende kommentarer

Det er mange faktorer som er med på å forme et selvbilde. I denne avhandlingen har jeg ved hjelp av media, forbruk og mobilitet vist hvordan seychellois selvbilde konstitueres i et transnasjonalt perspektiv.

Seychellois bor i paradiset, men mangler varer. Det er et land hvor det er økt velstand, høye levekostnader, lave lønninger og begrensede alternativer i arbeidsmarkedet. Det er ikke lenger en kontrollerende elite som sitter med makten over informasjon om verden utenifra. Seychellois får daglig et bilde av en større verden som de selv må fortolke, forkaste eller inkorporere i sitt liv. Ved hjelp av dette bilde sammen med andres historier og opplevelser, danner de seg en bredere forståelse av seg selv i motsetning til noe annet. De sammenligner seg med naboene og ønsker seg like stor hus som dem. De sammenligner seg med Europa og føler at de ikke når helt opp. De opplever en subjektiv fattigdom på et sted hvor objektiv fattigdom ikke nødvendigvis kan måles. Seychellois sammenligner seg med Afrika og føler seg rike. De ser seg i samsvar med andre kreoler og fremstår som en gruppe. Ved å se og høre om vold og elendighet fra en annen verden føler de seg trygge og isolerte på en god måte. De blir sinte og lei når de ikke får fatt i de materielle godene som de ser at er lettere tilgjengelig for andre. Noen drømmer om kjøpesentre mens andre drømmer om reiser til andre land for å få tak i de ekte varene. Det drømmes og kjempes om materielle goder. Han med den største og den nyeste bilen er bildet på den ekte mannen. Tydelige statussymboler er det å ha hus, bil, utdanning og det å kunne reise. Men innenfor forskjellige grupperinger er det distinksjoner. Er det noen som har ”alt”, men oppfører seg feil, kan han/hun miste sin status innad i gruppen.

Vesker byttes ut med plastposer fra flyplasser for å vise hvor og at man har reist. Husene blir stadig større og reisemålene blir utvidet. Reisene bidrar til flere historier, sammenligninger og forestilte verdener. Reisene, sammen med en utvidet bruk av internett, er med på å holde sammen familier som er spredt rundt i verden. De kommuniserer over nettet og holder hverandre oppdatert og sprer et bilde av

Seychellene som paradiset, en slags personlig og kulturell markedsføring. Seychellois sladrer via nettet, de sladrer når de ser på såpeopera og danner en felles samtaleform over bilder de får fra tv-en. Før jeg dro på feltarbeid hadde jeg en oppfatning om at det å bo på en øy i et stort hav ville innebære en isolasjonsfølelse. Hvis denne følelsen er reell kommer den til syne gjennom forbrukeren. Shopping er en stor del av livet deres, men vareutvalget er lite. De som ikke får fatt i det de trenger og/eller drømmer om, kan oppleve misnøye og få et lavt selvbilde. Men stort sett virket folk fornøyde ved å bo på Seychellene. Det er en ambivalens her. Seychellois ønsker å ha tilgang på de rette varene, men på den andre siden ønsker de ikke å jobbe altfor hardt for å få tak i det. *"Money is too expensive"* ble det sagt. For seychellois som har jobbet i utlandet og har kommet hjem igjen kan arbeidskulturen fremstå som et sjokk. Tempoet er annerledes. Mange ønsker å flytte til Europa i en periode for å tjene litt ekstra, men kun for en periode. Det er altfor travelt der. I dette tilfelle er gresset på den andre siden grønt, men ikke grønt nok.

Det er ikke noe unikt for Seychellene at øverst på ønskelisten står drømmen om huset, et eget hus. Jeg så et innslag på tv om en amerikansk ung kvinne som skulle beskrive målet med livet sitt. Det var å få sitt eget hus, egen familie og en god jobb. I vestlige individualistiske samfunn står drømmen om hus og familie som viktige mål i livet som igjen kan være med på å fortelle om hva som er status innad i de ulike samfunnene. Der er nettopp størrelsen, plasseringen og utsende på huset med på å fortelle noe om hvor du befinner deg i samfunnet. Men en vel så viktig faktor er jobben du innehar. Jeg er klar over at de temaene jeg har valgt som en beskrivelse av selvbildet til seychellois ikke er uttømmende. Det er mulig å gå et skritt videre for å påpeke dette. Ved videre og lengre studier av befolkningen på Seychellene hadde det vært sentralt å se på hvordan arbeidsmarkedet og livsstilsaspekter ved økonomiske prosesser kan være med på å forme selvbilde. Familieøkonomi, gjennom å se på pengeoverføring via familier i utlandet, er også en gren det er mulig å forske videre på. I og med at Seychellene er såpass lite ser den politiske situasjonen ikke ut til å ha de store konsekvensene for samfunnet, men det er allikevel noe som både berører og opptar de fleste i det daglige.

Det har blitt gjort få studier av Seychellene. Det er et spennende land og dørene står åpne for å finne mer ut om dette paradiset. De fleste studiene som har blitt utført bærer preg av opplevd livskvalitet. Det er høy levealder og gode livsforhold. Men dog, de innfødte klager allikevel høylydt. Og kunne det ikke ha vært spennende å ha sett mer på slaveriets innvirkning på samfunnet? Det er tydelig ikke glemt og er med på å fortelle noe om hvem seychellois er og oppfatter seg selv.

Kildeliste

- Appadurai, A. (1986) *The Social Life of Things: Commodities in Cultural Perspective*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Appadurai, A. (1996) *Modernity at Large; Cultural Dimensions of Globalization*. Minnesota: the University of Minnesota Press.
- Aspiration 2013; ved Republic of Seychelles Ministry of Eductaion & Youth.
- Barnard, A. & Spencer, J. (2002) *Encyclopedia of Social and Cultural Anthropology*. Oxon: Routledge.
- Benedict, B. & Benedict, M. (1982) *Men, Women and Money in Seychelles*. California; University of California Press.
- Benedict, B. (1966) *Sociological Characteristics of Small Territories and their Implications for Economic Development*. In Banton M. (1966) *The Social Anthropology of complex societies*. Tavistock.
- Bourdieu, P. (1977) *Outline of a Theory of Practice*. Oversatt av Richard Nice. Cambridge: Cambridge University Press.
- Bourdieu, P. (1995) *Distinksjonen: En sosiologisk kritikk av dømmekraften*. Oslo: Pax Forlag.
- Douglas, M. and Isherwood, B. (1979) *The World of Goods: towards an Anthropology of Consumption*. Harmondsworth: Penguin.
- Eidheim, H. (1981) *Grand Bay, lokalorganisasjon i en vestindisk landsby*. Blindern; Department of Social Anthropology.
- Friedman, J. (1994) *Cultural Identity and Global Process*. London: Sage publications.

-
- Friedman, J. (2002) *Globalization and Localization*. In India, J & Rosaldo, R. (2002) *The anthropology of globalisation, a reader*. Malden: Blackwell Publishers.
- Giddens, A (1996) *Modernitet og Selvidentitet. Selvet og samfundet under senmoderniteten*. København: Hans Reitzels Forlag.
- Goffman, E (1992) *Vårt rollespill til daglig. En studie i hverdagslivets dramatik*. Oslo: Pax Forlag.
- Hammersley, M. & Atkinson, P. (1996) *Feltmetodikk. Grunnlaget for feltarbeid og feltforskning*. Oslo: Ad Notam Gyldendal.
- Hannerz, U (1987) *The world in creolization*. *Africa* 57(4):546:559.
- Hannerz, U (1996) *Transnational Connections. Culture, People, Places*. London & New York: Routledge.
- Hylland Eriksen, T (2008) *Storeulvsyndromet*. Oslo: Aschehough.
- Jenkins, R (1992) *Pierre Bourdieu*. Oxon: Routledge.
- Lien, M. (2003) *Shifting Boundaries of a Coastal Community: Tracing Changes of the Margin*. In Hylland Eriksen, T (2003) *Globalisation, Studies in Anthropology*. London: Pluto Press.
- Malinowski, B. (1984) *Argonauts of the Western Pacific*. Illinois: Waveland Press.
- Meyer, B. (2002) *Commodities and the Power of Prayer: Pentecostalist Attitudes towards Consumption in Contemporary Ghana*. In India, J & Rosaldo, R. (2002) *The anthropology of globalisation, a reader*. Malden: Blackwell Publishers.
- Miles, S. (1998) *Consumerism – as a Way of Life*. London: Sage publications.
- Miller, D og Slater, D. (2000) *The Internet; An Ethnographic Approach*. Oxford: Berg.

Miller, D. (1987) *Material Culture and Mass Consumption*. New York: Blackwell Publisher.

Miller, D. (1994) *Modernity – An Ethnographic Approach. Dualism and Mass Consumption in Trinidad*. Oxford: Berg Publisher.

Miller, D. (1994) *Modernity; An Ethnographic Approach. Dualism and Mass Consumption in Trinidad*. Oxford: Berg Publisher.

Miller, D. (1998) *A Theory of Shopping*. Oxford: Blackwell Publisher.

Naipul, V.S. (1969) *The Mimic Men*. Harmondsworth: Penguin.

Patton, M. Q. (2002) *Qualitative Research & Evaluation Methods*. California: Sage Publications.

Pelto, P. & Pelto, G. (1996) *Anthropological research. The structure of inquiry*. London: Cambridge University Press.

Said, E. W (1994) *Orientalism; Vestlige oppfatninger av Orienten*. J.W Cappelen's Forlag.

Scar, D. (2000) *Seychelles since 1770. History of a Slave and Post-Slavery Society*. London: Hurst & Company.

Seychelles in Figures. (2002 & 2007) edition. Published by management & information systems Division P. OX 206. Victoria Mahe.

Slater, D. (1997) *Consumer Culture & Modernity*. Cambridge: Polity Press.

Stewart, C (2007) *Creolization. History, Ethnography, Theory*. California: Left Coast Press.

The People Seychelles, August 7 out 2003, vol.12 no. 27.

Urry, J (2000) *Sociology beyond Societies; Mobilities for the twenty-first century*. London: Routledge.

Urry, J. (2005) *The Tourist Gaze*. London: SAGE Publications.

Vergès, F. (2007) *Indian-Oceanic Creolizations: Processes and Practices of Creolization on Reunion Island*. In Stewart, C. (2007) *Creolization, History, Ethnography, Theory*. California: Left Coast Press.

Wilk, R, R (2002) *Television, Time, and the National Imaginary in Belize*. In Ginsburg F. D., Abu-Lughod L., Larkin B (2002) *Media Worlds: An Anthropology on New Terrain*. Berkeley: University of California Press.

Appendiks

What is your image of Europa? (Ki mannyer ou get Lerop?)

- 1) Europe is a large continent, which is developed and life is much faster
- 2) Too damn rich compared to the other countries
- 3) Old and boring in some places, others are exiting
- 4) Developed
- 5) Nice and it is a wonderful country
- 6) Developed countries with advance technology and overpopulated
- 7) Cold and overpopulated, lots of pollution
- 8) They seem to have everything and some of their people, especially the youth are spoiled
- 9) Tired and old. Loosing its grip! Individualistic society where a pet has priority over fellow human beings. Lack of warmth! Suspicious
- 10)A rich and very advanced continent
- 11)A place where one can have and enjoy all the basic necessities required for human development
- 12)It is a well developed continent, where you can have a choice of things
- 13)Aristocratic, old and full of ancient history.
- 14)Everything is available
- 15)Developed, but to much waste of resources and some places polluted
- 16)Highly developed and good standard of living
- 17)Cold and abundance. Chances and a new lifestyle
- 18)Opportunity
- 19)Large continent, which is developed and life is much faster
- 20)Very developed compared to here, crowded, choice

What is your image of America?

- 1) Not impressed
- 2) Self-centred, arrogant, extreme wealth
- 3) Fast, developed, cold, politics, movies = fun, fun, fun
- 4) Big, great
- 5) Developed
- 6) Developed country who think that he can rule the world and do as he pleases
- 7) The Americans think that they can rule the world
- 8) Developed, but its status is decreasing with all this trials and conflicts going on
- 9) An arrogant government trying to be the big brother and police the world.
Materialistic population. Individualistic, but really try to be warm and very open and friendly. Very lack of general knowledge
- 10) They want to rule the world
- 11) A country which is very rich and where everything is available in massive quantities and where real/true democracy exists
- 12) Not a great deal! They are the sources for the problems that the world is going through. Wants the world to believe that they are the best democracy which in fact they are not! Democracy is a cover up!
- 13) Also developed, but thinks too much of themselves. People can be unfriendly
- 14) Life is easy, fun, lots to do, politically, stable, powerful
- 15) Too vast
- 16) They want to control everything
- 17) Highly developed, powerful and mighty compared to the rest of the world
- 18) Waste and ignorance as well as land of opportunity where everything is X-large
- 19) Access to everything and anything
- 20) Who like peace and it is modern with a lot of influence
- 21) I don't know, I just like the black people over there
- 22) That's a good one... I think that "SOME" of the people living in the U.S are to damn arrogant, the place is not safe as before, very democratic, rich country

What is your image of Asia?

- 1) Good food and too crowded
- 2) Strife's and tribulations, misery
- 3) Crowded, noisy, pollution, friendly, food!
- 4) A continent with advance technologies and lots of people
- 5) Developed in technology and overpopulated
- 6) Hard working people, large population, some of them living in poverty
- 7) Great culture and high moral values. Hard working, committed. The future world power
- 8) They are suffering
- 9) Trying to become a developed tycoon.
- 10)Hard working continent, but exploitation is a major issue
- 11)Very advanced (in technology), but crowded and busy
- 12)Unfriendly people
- 13)Very rich in culture, shopping-heaven (cheap) and mostly nice and kind people
- 14)Colourful, exotic and growing
- 15)Beauty and taste
- 16)Overcrowded

What is our image of Africa?

- 1) Wild, lazy men
- 2) Poverty and oppression
- 3) Sad, but exciting, cruel and joy at the same time
- 4) Poor
- 5) A continent trying to survive and help its populations, but must abide to the threat of the dominant USA
- 6) Lots of suffering and corruption
- 7) I don't know why, but I always have had compassion for Africa. They look like brothers and sisters to me. I can't see them suffering that much. I pray God will do something for them especially the unfortunate

-
- 8) Victim of colonisation, still finding it difficult to manage their country both politically and economically. Europe is still exploiting and draining out their wealth (minerals) encourages paths of corruption. Lack of infrastructure and academic skills
 - 9) Still not mature
 - 10) A continent which is rich in resources, but with unfortunately do to corruption, disease, famine is not able to the league of developed nations
 - 11) Too much conflict in this part of the world. In most countries corruption is a norm and that would destroy all progress for a better life for its people
 - 12) I have never been to Africa, but what I have read and heard on the news, it is a interesting continent, full of natural resources. But with the problem of corruption and human rights abuse, it is staggering to move forward
 - 13) Poor, corrupt and a little uncivilised
 - 14) Too much violence and poverty
 - 15) A lot of potential and recourses, but too much corruption leads complete chaos
 - 16) I am an African, but my image of continental Africa is one of hardship, poverty, inequality in terms of wealth. Rich wildlife
 - 17) Suffering, but full of promise
 - 18) Wild and poor
 - 19) Africa is unique, but too much killing and racism

I would be grateful to go to African countries though it is frightening to go there by what I have heard from others and seen on TV.